

MINISTARSTVO FINANSIJA CRNE GORE

jul - septembar 2014.

BILTEN XXXIII

Ministarstvo finansija Crne Gore
Bilten XXXIII
jul - septembar, 2014.

Oficijelni kanal Ministarstva finansija
<http://www.youtube.com/user/minfinansijacrnegore>

<https://www.facebook.com/pages/Ministarstvo-finansija>

<https://twitter.com/minifinme>

<http://minifin.wordpress.com>

UPRAVE

PORESKA UPRAVA:

WWW.PORESKAUPRAVA.GOV.ME

UPRAVA CARINA:

WWW.UPRAVACARINA.GOV.ME

UPRAVA ZA NEKRETNINE:

WWW.NEKRETNINE.COM.E

DIREKCIJA ZA JAVNE NABAVKE:

WWW.DJN.GOV.ME

UPRAVA ZA IMOVINU

WWW.UZIGOV.ME

Sadržaj

UVODNIK	
Fiskalni podsticaji kao preduslov ekonomskog razvoja	6-7
- dr Radoje Žugić, ministar	
Efekti praćenja ljetnje turističke sezone od strane Poreske uprave	8-9
- Milica Vuletić, Odjeljenje za edukaciju javnosti u Poreskoj upravi	
Sticanje i unapređenje znanja i vještina unutrašnjih revizora u opštinama	10-13
- Stoja Roćenović, načelnica Direkcije za harmonizaciju unutrašnje reviziju, Direktorat za centralnu harmonizaciju	
Koheziona politika i strukturni fondovi u Njemačkoj, sa posebnim osvrtom na korišćenje sredstava iz evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) u Berlinu	14-18
- Kana Tomašević, kontrolor prvog nivoa za transnacionalne programe	
Aktivnosti ministra finansija u periodu od 01. juna do 30. septembra 2014. godine	19-24
- Marija Goranović, Služba za odnose sa javnošću i slobodan pristup informacijama	
Aktivnosti planirane za finansiranje kroz IPA komponentu IV	25-28
- Dunja Nelević, načelnica Direkcije za nacionalni fond, Direktorat za državni trezor	
Strateški projekti u okviru IPA jadranskog prekograničnog programa saradnje	29-34
- Tamara Marković, kontrolor prvog nivoa kontrole za IPA Jadranski prekogranični program	
Kampanji „Budi odgovoran“ dodijeljena druga nagrada Partnerstva otvorenih vlada	35-36
- Marija Radenović, načelnica Službe za odnose sa javnošću i slobodan pristup informacijama	
Uredba o načinu i postupku vršenja kontrole izmirenja novčanih obaveza u komercijalnim transakcijama	37-38
- Ružica Bajčeta, samostalna savjetnica I, Direktorat za poreski i carinski sistem	
IPA portal	39-40
- mr Žana Jovanović, samostalna savjetnica II, Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU)	
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na promet upotrebljivanih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica	41-42
- Antoaneta Krivokapić, samostalna savjetnica I, Direktorat za poreski i carinski sistem	
Nova računovodstvena regulativa u EU - najznačajnije karakteristike	43-49
- Mladen Vlahović, samostalni savjetnik III, Direktorat za centralnu harmonizaciju	
Info web aktivnosti Ministarstva finansija u u periodu od 01. juna do 30. septembra 2014. godine	50-56
- Ivona Mihajlović, Služba za odnose sa javnošću i slobodan pristup informacijama	
Trilateralni program Italija - Albanija - Crna Gora	57-58
- Bojana Kaluđerović, načelnica Direkcije za kontrolu kvaliteta, Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći	

Politika upravljanja rizicima u pretpristupnim fondovima	59-63
- Ivana Maksimović, samostalna savjetnica I, Direktorat za državni trezor	
Realizacija javne potrošnje na lokalnom nivou u drugom kvartalu 2014. godine	64-67
- mr Snežana Mugoša, načelnica Direkcije za praćenje budžeta lokalnih samouprava, regulatornih agencija i javnih preduzeća i drugih implicitnih budžetskih obaveza, Direktorat za budžet	
Zakon o porezu na ugljovodonike	68-71
- mr Tatjana Bošković, samostalna savjetnica I, Direktorat za poreski i carinski sistem	
„De minimis“ - mala pomoć od velikog značaja Pravila pomoći malih vrijednosti	72-74
- Nikolina Radojičić, samostalna savjetnica III i Maša Vučinić, samostalna savjetnica III Odjeljenje za pripremu državne pomoći	
Tržište lizinga u Crnoj Gori - Izvještaj za period od 01. januar - 30. jun 2014. godine	75-82
- Jelena Jovetić, načelnica Direkcije za unapređenje poslovnog ambijenta, Direktorat za finansijski sistem i unapređenje poslovnog ambijenta	
Upravljanje rizicima u javnom sektoru	83-85
- Nina Blečić, načelnica Direkcije za finansijsko upravljanje i kontrolu, Direktorat za centralnu harmonizaciju	

Ministarstvo finansija Crne Gore

Bilten Ministarstva finansija
jul - septembar, 2014. godine

BROJ: XXXIII

IZLAZI:
kvartalno

IZDAVAČ:
Ministarstvo finansija Crne Gore

ZA IZDAVAČA:
dr Radoje Žugić

UREDNIK:
Marija Radenović

UREĐIVAČKI ODBOR:

dr Radoje Žugić
mr Bojana Bošković
mr Ana Krsmanović
mr Nikola Vukićević
Iva Vuković
Marina Perović
Ana Cerović
mr Nataša Kovačević
Miodrag Radonjić
Damir Rašketić
Novo Radović

DIZAJN:
Adil Tuzović

KONTAKT:

Služba za odnose
sa javnošću i slobodan
pristup informacijama

TEL: +382 20 224 581

FAX: +382 20 224 450

E-MAIL: mf@mif.gov.me

WEB: www.mf.gov.me

ADRESA:
Stanka Dragojevića br 2, Podgorica

dr Radoje Žugić

Neophodno je, kroz zdravu konkurenciju, integrisati domaće sa internacionalnim tržištem, kao jedinom izvorom akumulacije nove vrijednosti. U suprotnom, velike su šanse da slabosti ovakog izbora nadvladaju prednosti i stvore još veće probleme za kreatore politike i reforme u sistemu.

UVODNIK:

Fiskalni podsticaji kao preduslov ekonomskog razvoja

Uvođenje eurizacije, kao zvaničnog monetarnog režima u Crnoj Gori, značilo je trajnu orijentaciju kreatora ekonomske politike ka ciljevima usmjerenim na makroekonomsku stabilnost i konkurentan poslovni ambijent.

Centralna banka bez emisione funkcije i pasivna monetarna politika usmjerile su fokus ekonomske politike Crne Gore ka fiskalnim instrumentima. Monetarna politika ostala je zadužena za očuvanje stabilnosti finansijskog sistema, dok se fiskalnoj politici prenio mandat za kontraciklično prilagođavanje ekonomskim prilikama. U ovakvom institucionalnom okviru, fiskalna politika ima presudnu ulogu u kreiranju dugoročne stabilnosti i predstavlja najvažniji segment ekonomske politike.

S druge strane, Crna Gora obiluje ekonomskim potencijalima koji nijesu adekvatno valorizovani. Zbog hitne potrebe njihove valorizacije, kao i radi zastavljanja negativnih demografskih tendencija, koje karakterišu određene dijelove naše zemlje, imamo izraženu potrebu za dinamičnijim ekonomskim rastom. Više stope rasta Crnoj Gori su neophodne i radi minimiziranja osnovnih ekonomskih ranjivosti

koje se, prije svega, ispoljavaju u negativnom saldu bilansa plaćanja u razmjeni robe sa inostranstvom. Duži period ovakvog stanja može uzrokovati redukciju novčane mase, što dalje može proizvesti recesione efekte, te je jasno da se mora hitno reagovati. Neophodno je, kroz zdravu konkurenciju, integrisati domaće sa internacionalnim tržištem, kao jedinom izvorom akumulacije nove vrijednosti. U suprotnom, velike su šanse da slabosti ovakog izbora nadvladaju prednosti i stvore još veće probleme za kreatore politike i reforme u sistemu.

Imajući u vidu prethodno, Ministarstvo finansija se aktivno bavi fiskalnom politikom koja, kroz proces konsolidacije prihodne i rashodne strane budžeta i odgovarajuće podsticajne mjere, treba da doprine ozdravljenju javnih finansija i dinamiziranju privrednog rasta.

U tom pravcu, preduzimaju se aktivnosti na definisanju dokumenta koji će predstavljati srednjoročnu strategiju sprovođenja fiskalne politike, koja će biti usklađena sa principima predviđivosti i odgovornosti, kao i sa fiskalnim pravilima utvrđenim Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti. Glavni cilj krei-

ranja i sprovođenja pomenute strategije je vraćanje javnog duga na održiv nivo i stvaranje fiskalnog prostora za dodatnu investicionu potrošnju, imajući u vidu potrebe u oblasti infrastrukture i druge razvojne prioritete.

U cilju adekvatne valorizacije naših resursa, te postepene izmjene privredne strukture i modela razvoja, predložene mjere u okviru pomenute strategije stvorice preduslove za vođenje aktivnih sektorskih politika, kako bi se unaprijedila konkurentnost domaće ekonomije i povećao izvoz, odnosno udio razmjenjivih dobara, što će imati pozitivan uticaj na platni bilans u razmjeni robe sa inostranstvom. U tom cilju, Strategija će predložiti odgovarajuće fiskalne podsticaje za sektorske prioritete, i to, u prvom redu, za: turizam, energetiku, poljoprivredu i metalsku industriju, pri čemu bi se svakako vodilo računa da se ne naruši postojeća fiskalna pozicija države.

Model reforme poreskog sistema koji će biti predložen predviđa promjenu strukture oporezivanja, koja bi podrazumijevala transfer ka porezima koji imaju niži negativan uticaj na ekonomski rast, uz smanje-

nje poreskog opterećenja dobiti i dohotka. Na ovaj način bi se oslobodio potencijal za rast, što bi, uz prateće reforme u drugim oblastima, nesumnjivo doprinijelo efikasnijoj valorizaciji naših ogromnih resursa, te bržem ostvarenju osnovnih ciljeva ekonomske politike Crne Gore - jačanja konkurentnosti ekonomije, dostizanja viših stopa privrednog rasta i povećanja životnog standarda stanovništva.

dr Radoje Žugić
ministar finansija u Vladi Crne Gore

Milica Vuletić

Efekti praćenja ljetnje turističke sezone od strane Poreske uprave

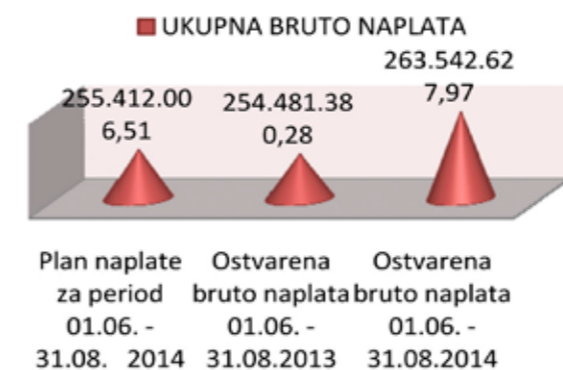
Pripreme za sezonu i intenzivnije aktivnosti inspektora Poreske uprave počele su 1. maja, a tokom glavne turističke sezone veći broj inspektora bio je angažovan u primorskim opštinama, kao i u sjevernoj regiji, i to u svim mjestima koja predstavljaju dio turističke ponude Crne Gore. Na taj način obezbijeđeno je praćenje prometa u cjelokupnoj zemlji, sa posebnim fokusom na opštine u kojima je povećan obim poslovanja u ugostiteljsko-uslužnom sektoru.

Aktivnosti inspektora bile su usmjerene na provjeru regularnosti rada privrednih subjekata u oblasti izdavanja fiskalnih računa i prijavljivanja djelatnosti, uz oštre kaznene mjere u slučaju utvrđivanja nepravilnosti. Takođe, posebna pažnja u postupku kontrole bila je posvećena provjeri redovnosti obračunavanja, prijavljivanja i plaćanja poreza i doprinosa na lična primanja zaposlenih, kako u ugostiteljskom sektoru, tako i u ostalim djelatnostima.

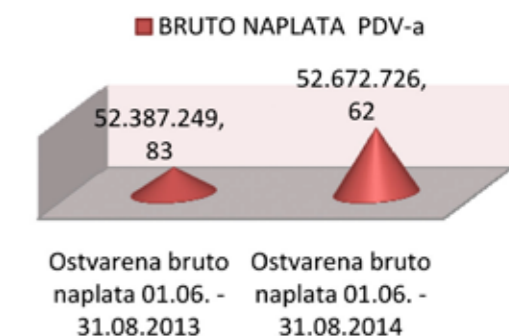
Preduzete mjere imale su za cilj uspostavljanje fiskalne discipline na dugoročnom nivou i eliminisanje nelojalne konkurencije, kao i jačanje svijesti o značaju regularnog poslovanja za izgradnju povoljnog ekonomskog okruženja.

Glavna turistička sezona 2014. godine (jun-avgust): rezultati inspekcijskog nadzora					
Broj obavljenih kontrola	Broj utvrđenih nepravilnosti	Broj izdatih prekršajnih naloga	Vrijednost izrečenih novčanih kazni	Broj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka	Ukupan iznos poreza po naknadno podnijetim IOPPD obrascima
5.520	1.050	1.115	2.304.550,00 €	89	4.048.054,34 €

UKUPNA BRUTO NAPLATA

BRUTO NAPLATA PDV-a

U ovom periodu izrečena je mjera zatvaranja objekata kod 48 obveznika i mjera privremene zabrane obavljanja djelatnosti kod 20 lica.

Rast naplate poreza i obezbjeđenje budžetskih prihoda predstavljaju jedan od najznačajnijih indikatora efikasnosti u suzbijanju sive ekonomije, te u vezi sa tim treba istaći i sljedeće podatke:

U periodu jun-avgust (koji tradicionalno obilježava glavna turistička sezona) bruto naplata poreza iznosila je 263.542.627,97 eura, što je više za čak 8.130.621,46 eura u odnosu na plan budžeta, odnosno 9.061.247,69 eura u odnosu na komparativni period 2013. godine.

Naplata poreza na dodatu vrijednost iznosila je 52.672.726,62 eura.

Realizaciji aktivnosti tokom turističke sezone doprinio je i projekat „Budi odgovoran. Od tebe zavisi. Siva ekonomija 0%“, kojim je omogućena neposredna komunikacija građana sa Poreskom upravom, u cilju prijavljivanja nepravilnosti uočeni, između ostalog, i u oblasti izdavanja fiskalnih računa i nepravilnosti na kupalištima. Nakon šest mjeseci izuzetno uspješne realizacije, u implementaciju projekta, pored Vlade Crne Gore, Elektrotehničkog fakulteta i UNDP-a, uključio se još jedan strani partner, Britanska ambasada u Podgorici, a isti je produžen do 31. decembra 2014. godine.

Tokom tri mjeseca trajanja glavne turističke sezone, u Poreskoj upravi je primljeno 637 prijava nepravilnosti u radu obveznika, od čega preko Call-centra 133 prijave, a čak 504 prijave preko portala www.budiodgovoran.me. Poreska uprava je postupila po svim dostavljenim prijavama, a po tom osnovu izdato je 80 prekršajnih naloga u ukupnoj vrijednosti od 192.940 eura, kao i mjera zabrane obavljanja djelatnosti kod četiri objekta.

Analizirajući navedene rezultate, može se zaključiti da je Poreska uprava uspješno realizovala plan na praćenju ljetnje turističke sezone, kako sa aspekta inspekcijskog nadzora i sankcionisanja neregularnog poslovanja, tako i sa aspekta naplate budžetskih prihoda, a kako se aktivnosti Poreske uprave sprovode u kontinuitetu, iste su nastavljene i po završetku turističke sezone.

Milica Vuletić
Odjeljenje za edukaciju javnosti u Poreskoj upravi

Stoja Roćenović

Sticanje i unaprijeđenje znanja i vještina unutrašnjih revizora u opštinama

Unutrašnja revizija je aktivnost nezavisnog, objektivnog uvjeravanja i savjetodavna aktivnost, osmišljena sa ciljem da doda vrijednost i unaprijedi poslovanje subjekta. Ona pomaže subjektu da ostvari svoje ciljeve uvođenjem sistematičnog, disciplinarnog pristupa procjeni i unaprijeđenju efektivnosti procesa upravljanja rizikom, kontrola i procesa upravljanja” (IIA).

Poslove unutrašnje revizije obavljaju unutrašnji revizori, koji moraju da posjeduju znanje, vještine i druge sposobnosti neophodne za izvršavanje njihovih dužnosti. Ključ uspjeha unutrašnje revizije su stručni i sposobni unutrašnji revizori.

Znanje, vještine i druge sposobnosti su termini koji se odnosi na profesionalnu stručnost koja se zahtjeva od unutrašnjih revizora kako bi efektivno izvršavali svoje profesionalne obaveze. Revizije moraju biti obavljene stručno i uz dužnu profesionalnu pažnju. Lične sposobnosti i vještine su podjednako značajne kao i obrazovanje i iskustvo. Lične sposobnosti i vještine obuhvataju:

- analitičke vještine radi razumijevanja i brze ocjene sistema i kontrole i zdravorazumnog rasuđivanja,
- odlučnost da se istražuje do logičkih zaključaka i da se koristi rasuđivanje za odlučivanje, maštovit pristup radu,
- sposobnost sticanja povjerenja i saradnje od strane zaposlenih i saradnika,

- sposobnost usmenog i pisanog komuniciranja,
- sposobnost da „ne odstupaju“ i efektivno brane svoje nalaze, zaključke i preporuke, vještinu pregovaranja,
- vještinu rješavanja problema i nalaženja praktičnih rješenja,
- taktičnost i diplomatičnost i
- lični integritet.

Unutrašnji revizori treba da odgovore na ove izazove i pruže podršku rukovodstvu kroz efektivne i korisne preporuke.

Centralna jedinica za harmonizaciju, od 2011. godine do danas, posebnu pažnju posvećuje jačanju kapaciteta unutrašnje revizije na centralnom i lokalnom nivou, kroz organizovanje i održavanje teorijskih i praktičnih obuka unutrašnjih revizora i sertifikaciju po nacionalnom i međunarodnom programu.

Unutrašnja revizija u javnom sektoru Crne Gore je nova profesija. Najveći broj unutrašnjih revizora raspoređen je u drugoj polovini 2011. godine i to na centralnom nivou, tako da su u tom periodu započete aktivnosti na organizovanju i sprovođenju obuka za 21 unutrašnjeg revizora na centralnom, i 3 revizora na lokalnom nivou. Raspoređeni unutrašnji revizori su prošli teorijsku i praktičnu obuku, koju je organizovala i realizovala Centralna jedinica za harmonizaciju uz pomoć eksperata projekta IPA 2009, koji su osposobljeni za obavljanje pojedinačne revizije, prema metodologiji zasnovanoj na reviziji sistema.

Od ukupno 59 raspoređenih unutrašnjih revizora na centralnom i lokalnom nivou, 34 revizora su stekli sertifikat za ovlaštenog unutrašnjeg revizora u javnom sektoru (njih 21 međunarodni, a 11 nacionalni sertifikat) ili 58 odsto, dok je 11 revizora u postupku sticanja sertifikata. Od 34 revizora, njih 6 je dobilo i nacionalni i međunarodni sertifikat.

Ima sertifikat		U postupku sticanja sertifikata		Nema sertifikat
Međunarodni	Nacionalni	Međunarodni	Nacionalni	
21	11	2	9	14

Unutrašnja revizija u opštinama je još u ranoj fazi razvoja. Intenzivnije je počela da se razvija od 2012. godine, kada je raspoređen najveći broj unutrašnjih revizora. Do oktobra tekuće godine raspoređena su ukupno 23 unutrašnja revizora.

Pregled broja unutrašnjih revizora po godinama

Godina	2011	2012	2013	2014
Ukupan broj revizora	3	10	16	23

Glavni grad Podgorica, Prijestonica Cetinje i 13 opština su u obavezi da organizaciono uspostave posebnu jedinicu za unutrašnju reviziju – Službu za unutrašnju reviziju i izvrše raspoređivanje unutrašnjih revizora u skladu sa aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Službe.

Glavni grad Podgorica, Prijestonica Cetinje i sedam opština su organizaciono uspostavili Službu za unutrašnju reviziju, donijeli akt o unutrašnjoj organizaciji i izvršili raspoređivanje rukovodilaca Službe i odredili broj unutrašnjih revizora. U četiri opštine je organizaciono uspostavljena Služba za unutrašnju reviziju, ali nije izvr-

šeno raspoređivanje rukovodilaca Službe i nije donijet akt o sistematizaciji, kao uslov za raspoređivanje unutrašnjih revizora. U dvije opštine nijesu preduzete aktivnosti na uspostavljanju funkcije unutrašnje revizije. Pregled broja revizora po opštinama

Naziv	Sistematizovano	Raspoređeno	%
Glavni grad Podgorica	4	3	
Prijestonica Cetinje	5	2	
Opština Nikšić	4	3	
Opština Bijelo Polje	3	2	
Opština Pljevlja	3	3	
Opština Berane	4	3	
Opština Herceg Novi	4	2	
Opština Rožaje	5	4	
Opština Danilovgrad	3	1	
Ukupno	32	23	72%

Određeni broj unutrašnjih revizora koji su raspoređeni u 2011, 2012 i 2013. godini su prošli teorijsku obuku i djelimično praktičnu obuku za obavljanje pojedinačne revizije, tokom 2013. i 2014. godine.

Jedan od propisanih uslova za obavljanje poslova unutrašnje revizije je i sticanje sertifikata za ovlaštenog unutrašnjeg revizora u javnom sektoru. Od 23 unutrašnja revizora na lokalnom nivou, njih 14 je steklo međunarodni ili nacionalni sertifikat ili je u postupku sticanja.

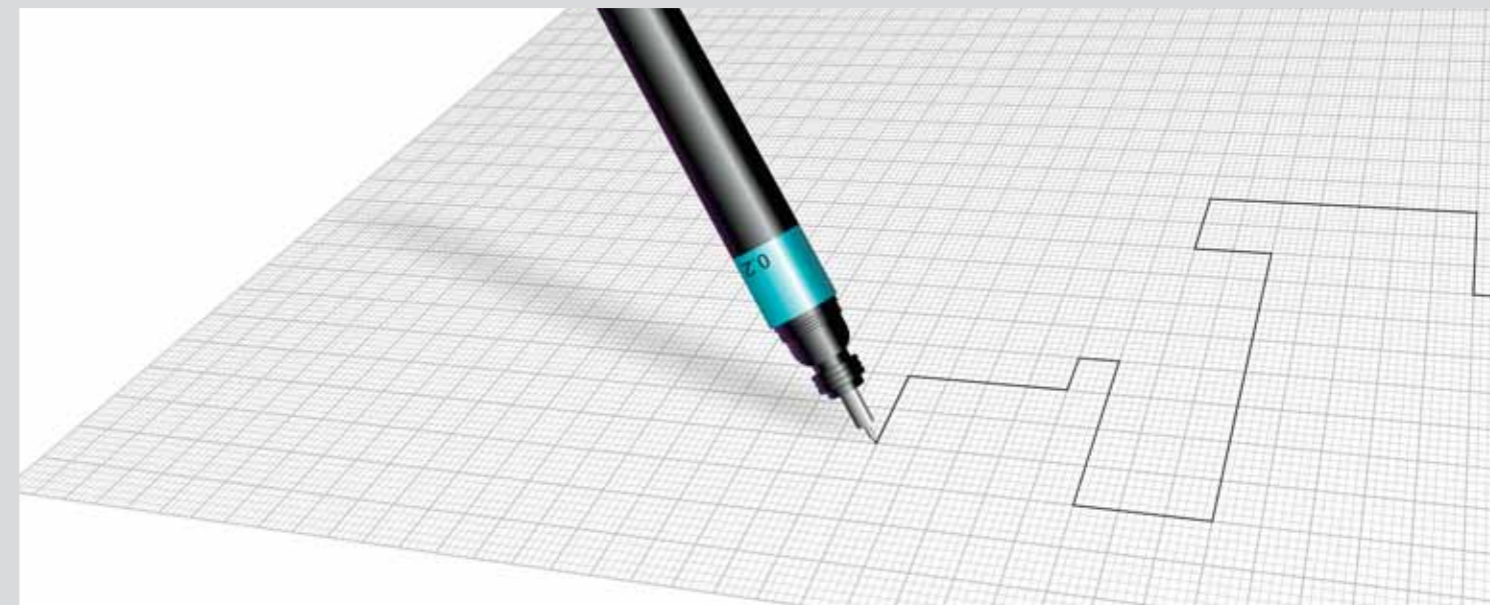
Pregled broja sertifikovanih revizora po opštinama

Ima sertifikat		U postupku sticanja sertifikata		Nema sertifikat
Međunarodni	Nacionalni	Međunarodni	Nacionalni	
7	2	5	-	9

U cilju jačanja znanja i vještina unutrašnjih revizora, ulažu se značajni naponi na obučavanju unutrašnjih revizora kroz teorijsku obuku. Međutim, obezbjeđenje teorijske obuke samo po sebi ne povećava kompetentnost unutrašnjih revizora - obuka mora biti praćena praktičnim radom i primjenom i razvojem novih vještina ili znanja u obavljanju pojedinačnih revizija.

S tim u vezi, Centralna jedinica za harmonizaciju Ministarstva finansija uz pomoć projekta, koji finansira EU, "Jačanje kapaciteta upravljanja sredstvima EU i opštih administrativnih kapaciteta", planirala je organizovanje praktične obuke za sve unutrašnje revizore u opštinama, tokom 2014. i 2015. godine. Pored toga, u okviru projekta, planirana je i trodnevna radionica za novoimenovane unutrašnje revizore na temu "Revizija sistema".

Praktična obuka unutrašnjih revizora biće realizovana u okviru četiri pilot revizije, i to: u Glavnom gradu Podgorica i opštini Nikšić u decembru i novembru 2014. godine, a u opštinama Pljevlja i Bijelo Polje u martu i aprilu 2015. godine. Za svaku pilot reviziju imenovaće se određen broj revizora iz druge opštine i zajedno sa

revizorima iz pilot opštine činiće grupu za obuku, kojom će koordinirati predstavnik Centralne jedinice za harmonizaciju i ekspert projekta.

U pilot revizijama će se primjenjivati metodologija zasnovana na reviziji sistema, propisana u Priručniku za unutrašnju reviziju Ministarstva finansija, koja obuhvata faze: planiranje revizije, evidentiranje sistema, ocjenu sistema, testiranje, formulisanje zaključaka revizije, izvještavanje i akcioni plan za sprovođenje preporuka. Od svih revizora se očekuje da budu u potpunosti upoznati sa sadržajem Priručnika za unutrašnju reviziju i da u svom radu koriste ove procedure.

U cilju blagovremene i efikasne pripreme sprovođenja praktične obuke, 19. septembra 2014. godine, održana je prva radionica sa unutrašnjim revizorima koji će biti uključeni u praktičnu obuku u pilot opštinama, na temu "Uvod u pilot revizije u opštinama".

Pilot revizija predstavlja veoma efikasan način praktične obuke unutrašnjih revizora u cilju povećanja razumijevanja i povjerenja rukovodilaca i zaposlenih u vršenje revizije sistema i unaprijeđenja vrijednosti rada unutrašnje revizije. Prema tome, osnovna svrha pilot revizija u opštinama je obuka unutrašnjih revizora i izgradnja povjerenja zaposlenih u lokalnoj samoupravi, što predstavlja značajan korak u procesu razvoja unutrašnje revizije na lokalnom nivou, a istovremeno rukovodiocima u pilot opštinama će pružiti jasno razumijevanje o tome šta je unutrašnja revizija i kako im može pomoći u ostvarivanju utvrđenih ciljeva, kroz ocjenu efikasnosti procesa upravljanja rizikom, kontrola i procesa upravljanja.

Zaključak

Međunarodni standardi za profesionalnu praksu unutrašnje revizije naglašavaju da unutrašnji revizori moraju posjedovati znanje, vještine i ostale lične i profesionalne sposobnosti koje su potrebne za ispunjavanje pojedinačnih odgovornosti. To podrazumijeva da unutrašnji revizor treba da posjeduje više od profesionalne kompetentnosti. Samo adekvatno obučeni, kompetentni i nezavisni unutrašnji revizori sa ličnim i profesionalnim integritetom mogu ispuniti zadatke koji se očekuju od unutrašnje revizije i doprinijeti ostvarivanju ciljeva revizije a time i ciljeva subjekta.

Stoja Roćenović
načelnica Direkcije za harmonizaciju unutrašnje revizije
Direktorat za centralnu harmonizaciju

Kana Tomašević

Kohezijska politika i strukturni fondovi u Njemačkoj, sa posebnim osvrtom na korišćenje sredstava iz evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) u Berlinu

Uvod: Kohezijska politika i strukturni fondovi

Kohezijska politika, pored Zajedničke poljoprivredne politike i finansijske i budžetske politike, predstavlja jednu od posebnih i veoma značajnih politika Evropske unije. Razlog njenog nastanka i razvoja u okvirima Unije, i pored postojanja i funkcionisanja regionalne politike pojedinačnih država - članica, sastoji se u brojnim i veoma izraženim privrednim i socijalnim razlikama između pojedinih evropskih regiona.

Strukturni i kohezijski fondovi namijenjeni su za sprovođenje Kohezijske politike Evropske unije. Kohezijskom politikom, koja se u EU žargonu naziva i politikom solidarnosti, žele se osigurati sredstva za manje razvijene regije, odnosno zemlje članice, sa ciljem smanjenja socijalno-ekonomskih razlika unutar EU. U

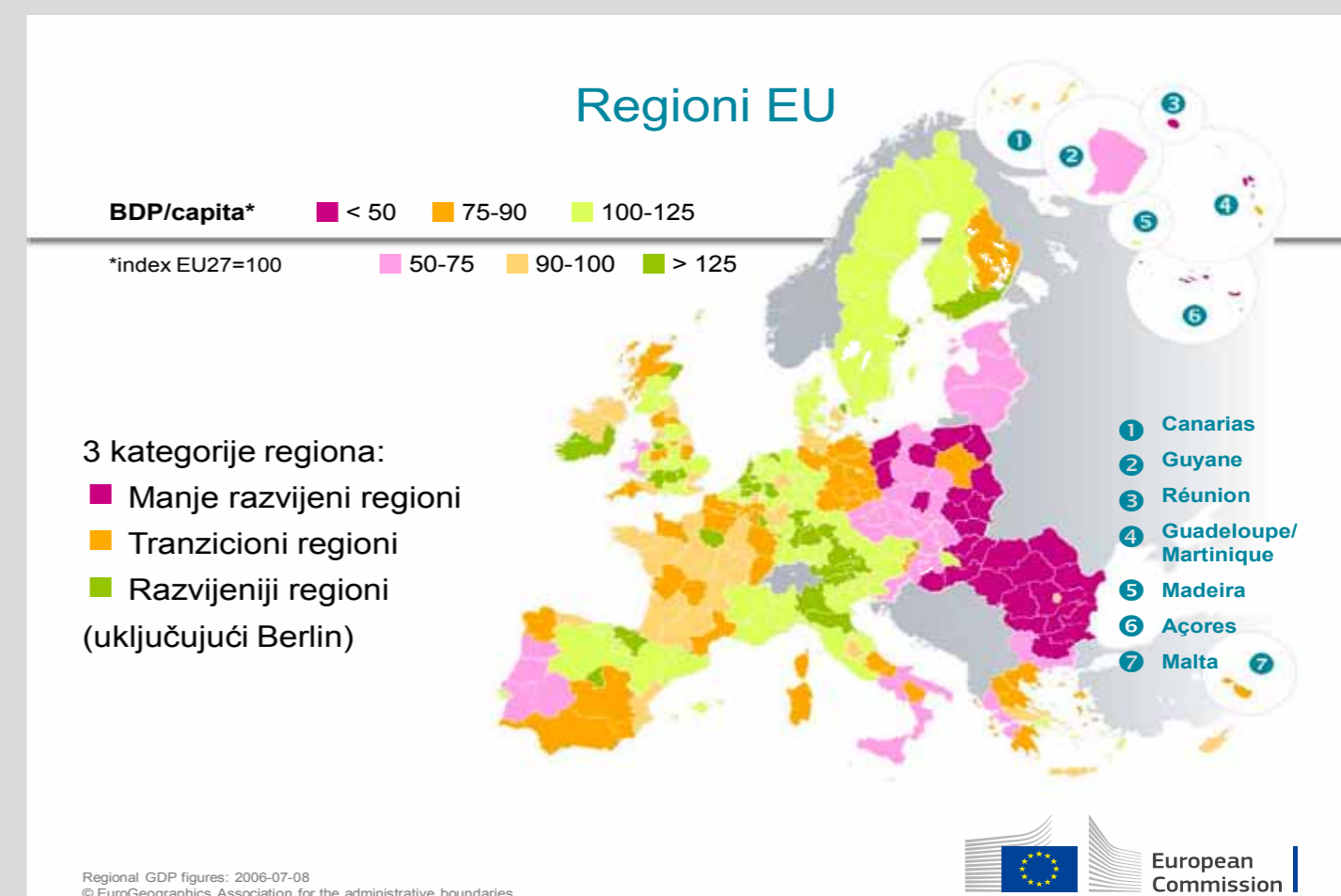
finansijskoj perspektivi 2007 – 2013 oko 308 milijardi eura ukupnog budžeta Evropske unije namijenjeno je sprovođenju pomenute politike. U budžetu nove finansijske perspektive 2014 – 2020, predviđeno je povećanje sredstava namijenjenih kohezijskoj politici na čak 325 milijardi eura.

Kohezijska politika sprovodi se kroz strukturne fondove, koje čine Evropski socijalni fond (European Social Fund - ESF) i Evropski fond za regionalni razvoj (European Regional Development Fund - ERDF), te Kohezijski fond.

Evropski socijalni fond (ESF) ima za cilj podsticanje zapošljavanja, promociju socijalne uključenosti i borbu protiv diskriminacije svake vrste, kao i podsticanje ulaganja u ljudski kapital.

Evropski fond za regionalni razvoj (ERDF) namijenjen je ulaganjima koja imaju za cilj smanjivanje razlika u razvoju između regija u EU ili razlika između određenih socijalnih grupa.

Treći, ali ne manje bitan, kohezijski fond, uglavnom služi za finansiranje velikih infrastrukturnih ulaganja, čija pojedinačna vrijednost premašuje 50 miliona eura.

Kohezijska politika u Njemačkoj 2014-2020

U novoj finansijskoj perspektivi, Njemačkoj je alocirano 19,2 milijardi eura, namijenjenih za sprovođenje kohezijske politike, od čega je 9,7 milijardi namijenjeno tranzicionim regionima (uglavnom u Istočnoj Njemačkoj), a 8,6 milijardi razvijenijim regionima. Od ukupno alociranog budžeta, 10,8 milijardi je opredijeljeno za Evropski fond za regionalni razvoj (ERDF), a 7,5 milijardi za Evropski socijalni fond (ESF). Preostali dio budžeta namijenjenog kohezijskoj politici, u iznosu od 0,9 milijardi, služiće za sprovođenje Evropske teritorijalne saradnje. Kao dodatak ovim sredstvima, Njemačka je dobila i 8,3 milijardi eura za ruralni razvoj, obezbijeđenih iz poljoprivrednog budžeta EU.

Kada govorimo o prioritetima koji se finansiraju iz ovih fondova, u Njemačkoj su izdvojeni sljedeći:

- Podrška regionalnoj konkurentnosti i razvoju kroz jačanja istraživanja, tehnološki razvoj i inovacije i rast konkurentnosti malih i srednjih preduzeća;
- Podrška smanjenju emisije ugljen-dioksida (CO₂) u svim sektorima ekonomije;
- Bolje korišćenje potencijala tržišta rada, povećanje socijalne inkluzije i jačanje edukativnih potencijala;
- Podrška transformaciji energetske sistema.

Što se tiče upravljanja strukturnim i kohezijskim fondovima, u Njemačkoj se koordinacija istih vodi na nacionalnom i regionalnom nivou. Na nacionalnom nivou, ključne su institucije:

- Ministarstvo za ekonomska pitanja i energiju: odgovorno za cjelokupnu koordinaciju EU strukturne politike i za sredstva Evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF);
- Ministarstvo rada i socijalnih pitanja: odgovorno za koordinaciju sredstava iz Evropskog socijalnog fonda (ESF);
- Ministarstvo za prehranu i poljoprivredu: odgovorno za ruralni razvoj i sredstva iz poljoprivrednog budžeta;
- Ministarstvo finansija: odgovorno za finansijsko upravljanje i kontrolu, za sve fondove.

Ovo su samo najvažnije institucije koje se bave EU fondovima na nacionalnom nivou u Njemačkoj, a tu su još i federalna Kancelarija za spoljna pitanja, Ministarstvo životne sredine, prirodne okoline, izgradnje i nuklearne sigurnosti, Ministarstvo za porodična pitanja, starije državljane, žene i mlade, kao i Ministarstvo prosvjete i istraživanja.

Na regionalnom nivou, koordinacijom EU fondova bave se tzv. regionalne vlade (Lander Governments), koje uspostavljaju Upravljačka tijela, Tijela za ovjeravanje troškova, Revizorska tijela, te Odbore za praćenje korišćenja strukturnih i kohezijskih fondova.

Strukturni fondovi u Berlinu: Osvrt na korišćenje ERDF fondova u finansijskoj perspektivi 2007-2013

Berlin, najveći i glavni grad Njemačke, ujedno predstavlja i jednu od 16 njemačkih država. Berlinom upravlja Senat Berlina, koji se sastoji od gradonačelnika i 8 senatora, koji imaju ministarski status.

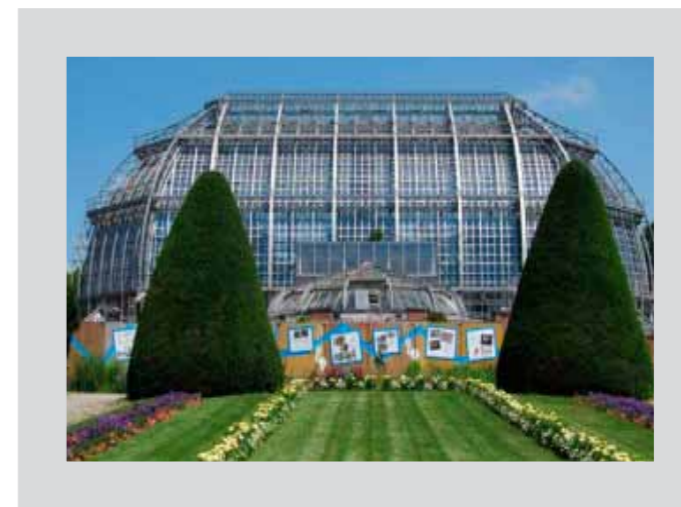
U prethodnoj finansijskoj perspektivi (2007-2013), iz sredstava kohezijske politike, za Berlin je bilo

opredijeljeno oko 1,2 milijarde eura, od čega 875,6 miliona iz ERDF sredstava, a 335,7 miliona iz ESF sredstava.

Osim EU i nacionalnih strateških dokumenata, u Berlinu je, za korišćenje EU fondova, razvijena i Zajednička strategija za bolji razvoj i zaposlenost, kao i Operativni programi za Berlin, za ERDF i ESF fondove.

Kako je akcenat u tekstu stavljen na korišćenje sredstava iz Evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF), možemo govoriti o četiri prioriteta za finansiranje, i to: stimulisanje preduzetništva i konkurentskih kapaciteta (31%), zatim inovacije i ekonomija bazirana na znanju (36%), integrisani urbani razvoj (20%), te okolina (9%). Osim ovih prioriteta, mali dio sredstava (4%) namijenjen je tehničkoj podršci institucijama i korisnicima sredstava, kako bi se postigli ciljevi definisani u ostalim prioritetima.

U okviru svakog prioriteta, mogu se izdvojiti primjeri veoma uspješnih projekata i efikasnog korišćenja sredstava, kao što su: KMU Fonds (finansijski instrument koji obezbjeđuje kredite i mikrokredite malim i srednjim preduzećima), VC Fonds Berlin (kapitalni fondovi za mala i srednja preduzeća u sektoru tehnologije), VC Fonds Creative (kapitalni fondovi za mala i srednja preduzeća u kreativnoj industriji), Helleum (osnivanje istraživačkog centra za djecu za učenje uz igru), zatim Umweltentlastungs- Programm II (program namijenjen finansiranju energetske efikasnosti i zaštite životne sredine), te mnogi drugi. Korisnici sredstava su mala i srednja preduzeća, istraživačke institucije, univerziteti i građani Berlina.

Korišćenje ERDF sredstava u Berlinu u finansijskoj perspektivi 2007-2013 bilo je veoma uspješno, a rezultati ERDF Operativnog programa mogu se sagledati kroz sljedeće brojke (do juna 2013):

- 206 miliona eura je dodijeljeno preduzećima;
- 1760 kredita, u iznosu 55 miliona eura, je dodijeljeno malim i srednjim preduzećima;
- 1744 kredita za osnivanje preduzeća je dodijeljeno;
- 991 projekat za istraživanje i razvoj je finansiran, u iznosu od 47 miliona eura;
- 3086 projekata za urbani razvoj je finansirano;
- smanjena je emisija ugljen-dioksida za 5095 tona;
- otvoreno je 3611 novih radnih mjesta i osigurano 6087 postojećih.

Strukturni fondovi u Berlinu: korišćenje ERDF fondova u finansijskoj perspektivi 2014-2020

U novoj finansijskoj perspektivi (2014-2020), iznos sredstava namijenjenih kohezionoju politici je značajno smanjen u odnosu na prethodnu finansijsku perspektivu, i iznosi 850,3 miliona, i to 635,2 miliona iz ERDF sredstava, a 215,1 miliona iz ESF sredstava. Evropski fond za regionalni razvoj (ERDF) je u Operativnom programu za period 2014-2020, definisao prioritete za finansiranje. Prioritete, kao i specifične ciljeve za Berlin, možemo sagledati kroz sljedeću tabelu:

PRIORITET	SPECIFIČNI CILJ ZA BERLIN
Prioritet 1: Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja inovacija	Povećanje i intenziviranje istraživačkih aktivnosti u ekonomiji Berlina
Prioritet 2: Investicije i osnivanje novih malih i srednjih preduzeća	Povećanje investicione aktivnosti u osnivanju malih i srednjih preduzeća
Prioritet 3: Smanjenje emisije ugljen-dioksida	Smanjenje emisije ugljen-dioksida u svim sektorima
Prioritet 4: Održivi urbani razvoj	Povećanje socijalne integracije, posebno u problematičnim ruralnim područjima i omogućavanje uključivanja svih grupa u društvo i povećanje kvaliteta života u ovim oblastima

U junu tekuće godine, Evropskoj komisiji je dostavljen ERDF Operativni program za Berlin, dok se početak finansiranja očekuje početkom naredne godine.

Zaključak

Između dva krajnje suprotstavljena tumačenja stvarnosti i efekata kohezivne politike Evropske unije, jedno je izvjesno: Evropska unija (koja identifikuje razvojne prilike i sveobuhvatnim i jedinstvenim okvirom kohezivne politike usmjerava i vodi ravnomjerni razvoj svih svojih regiona) i Njemačka kao država (koja ima jasno definisane razvojne prioritete, sa državnom administracijom koja nepogrešivo upravlja projektima, finansiranim iz strukturnih fondova Evropske unije) obezbjeđuju pozitivne efekte kohezivne politike Evropske unije, konkurentnost regiona i primjeren životni standard i kvalitet života svih svojih građana.

Već i sada, u pretpristupnom razdoblju, Crna Gora ima priliku da, putem IPA sredstava, finansira (u finansijski znatno manjem obimu) projekte slične onima iz navedenih fondova, čime se stiču značajna iskustva koja će doprinijeti efikasnom trošenju sredstava strukturnih i kohezivnih fondova u skoroj budućnosti.

Kana Tomašević
kontrolor prvog nivoa za transnacionalne programe
Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći

Marija Goranović

Aktivnosti ministra finansija u periodu od 01. jula do 30. septembra 2014. godine

01.07.2014. godine – Nastavak socijalnog dijaloga sa sindikata

Ministar finansija dr Radoje Žugić sa saradnicima, sastao se sa generalnim sekretarima Unije slobodnih sindikata i Saveza sindikata Crne Gore, Srđom Kekovićem i Markom Nikčevićem. Sastanku je prisustvovao i savjetnik u Kabinetu potpredsjednika Vlade, Goran Jovetić. Predstavnicima sindikata je dostavljena radna verzija Zakona o zaradama u javnom sektoru kako bi mogli da daju svoj

doprinos izradi teksta, te utvrđen osnovni kurs po kojem će se odvijati dalja saradnja socijalnih partnera u vezi sa istim. Ministar Žugić je tim povodom naglasio da novi zakon neće značiti smanjenje zarada, već uvođenje pravičnosti, racionalnosti i veće discipline u sistem ličnih primanja, čime će se osigurati adekvatnost i podstaći napredak, posebno socijalno najugroženije kategorije stanovništva. Na sastanku je nastavljen razgovor o inicijativama sindikata za povećanjem zarada u javnom sektoru, te upućen poziv resornim ministarstvima da sa reprezentativnim sindikatima, koji su im se obratili sa pomenutim zahtjevom, započnu dijalog oko otvorenih pitanja, kao i da aktivno i detaljno razmotre sve aspekte navedenih inicijativa i objektivne mogućnosti, polazeći, prije svega, od principa održivosti javnih finansija koji predstavlja osnov za dugoročnu stabilnost. Dogovoreno je da se formira radni tim kojeg će, pored predstavnika Poreske uprave i obje reprezentativne sindikalne centrale, a shodno zaključku Komisije za suzbijanje sive ekonomije, činiti i predstavnici Inspekcije

rada, kako bi zajedničkim naporima smanjili učešće nelegalnog poslovanja, odnosno kršenje osnovnih prava zaposlenih u oblasti obračuna i isplate zarada i naknada po osnovu rada, kao i plaćanja poreza i doprinosa.

04.07.2014. godine – Ministar Žugić izabran za „Najministra regiona“

Ministar finansija u Vladi Crne Gore dr Radoje Žugić dobio je nagradu „Najministar“ na 30. ceremoniji za izbor najmenadžera i najkompanija regiona jugoistočne i srednje Evrope. Ova prestižna tradicionalna nagrada dodjeljuje se, između ostalih, ministrima koji su svojim aktivnostima doprinijeli stvaranju povoljnog ambijenta za razvoj biznisa i ekonomije u regionu jugoistočne i srednje Evrope. Prilikom dodjele nagrade, ministar Žugić je istakao da ona predstavlja priznanje kolektivu Vlade Crne Gore na doprinosu koji je naša zemlja dala oporavku ekonomije u regionu i sveukupnoj regionalnoj saradnji. Za dobijanje nagrade najmenadžera i najkompanija regiona jugoistočne i srednje Evrope nominovano je više stotina stručnjaka iz oblasti biznisa i uprave iz ukupno 14 zemalja Evrope. Povodom dobijanja nagrade, ministra finansija Radoja Žugića i druge dobitnike priznanja, primio je i Predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine, gospodin Bakir Isetbegović. Uoči ceremonije dodjeljivanja nagrada, u Sarajevu je održana i poslovna konferencija na temu „Biznis u regionu“, u okviru koje je ministar Žugić, kao glavni uvodničar, govorio o potrebi regionalne saradnje u cilju povećanja konkurentnosti. Ukazujući na istorijsku povezanost zemalja regiona, te sličnost u pogledu pravaca razvoja ekonomije i privrede, ministar

Žugić je naglasio da su regionalne integracije neophodnost na putu ka ekonomskom prosperitetu i uključivanju u porodicu evropskih zemalja.

10.07.2014. godine - Izjava ministra finansija dr Radoja Žugića nakon sjednice Vlade povodom utvrđivanja Prijedloga zakona o sporazumnom finansijskom restrukturiranju dugova prema finansijskim institucijama

„...Zakon o sporazumnom finansijskom restrukturiranju loših kredita javio se kao neophodnost rješavanja ranjivosti monetarnog sektora, kao i preokretanja negativnih trendova fiskalnih parametara u zoni realne ekonomije. Vjerujemo da će implementacija ovog zakona imati višestruke pozitivne doprinose, i to: za banke - jer će banke kad naprave određena restrukturiranja imati zdravije klijente; Centralna banka će imati svoje pozitivne interese koji se ogledaju u stabilnijem i zdravijem bankarskom sistemu; privreda će razviti interakciju među kompanijama koje su oporavljene - što će doprinijeti ekonomskom oporavku i dinamičnijem ekonomskom rastu, dok će Država dobiti poreske obveznike koji će davati značajniji doprinos u ukupnom procesu fiskalne konsolidacije, odnosno imati pozitivne uticaje na prihodnoj strani budžeta. Zakonom su definisane i određene poreske olakšice. Naime, povjerilac koji zaključi sa dužnikom ugovor o finansijskom restrukturiranju kojim se vrši otkup dugova ili kupovina potraživanja, oslobađa se oporezivanja stopom PDV-a u navedenom segmentu. Takođe, kod posticaja je jako važno da se prilikom utvrđivanja osnovice za oporezivanje dobiti pravnog lica, iznos umanjenja duga dužnika, izvršenog u skladu sa ovim zakonom, priznaje kao rashod, čime se smanjuje osnovica za oporezivan-

je dobiti. Takođe zakon predviđa i podsticaje za dužnike jer se Poreska uprava obavezuje da reprogramira sve obaveze u iznosu do sto hiljada na šest mjeseci, i one preko sto hiljada na 12 mjeseci. I na kraju, zadnji podsticaj se odnosi na komercijalne banke koje uđu u proces restrukturiranja, čime dobijaju mogućnost da u novoj klasifikaciji svoje aktive, u ovom dijelu, kredit klasifikuju kao novi kredit i time smanje svoja izdavanja za rezervacije po osnovu potencijalnih kreditnih gubitaka. Smatramo da će ovaj zakon biti jako koristan na više polja te da će donijeti mnoge, kako direktne tako i indirektno benefite za našu ekonomiju...“

10.07.2014. godine – Turski investitori zainteresovani za ulaganje u Crnu Goru

Ministar finansija dr Radoje Žugić sastao se sa advokatom Okanom Hemsinliogluom, pravnim savjetnikom turske grupacije Vergili Group, koja je jedna od vodećih u oblasti industrije gvožđa i čelika u ovoj zemlji. G-din Hemsinlioglu prenio je interesovanje grupacije Vergili Group za investiranje u Crnu Goru i to, osim u oblasti industrije kao njihove primarne djelatnosti, i u sektorima energetike, turizma i bankarstva. Ministar Žugić je izrazio zahvalnost zbog zainteresovanosti turskih kompanija za ulaganje u našu zemlju i istakao da će Ministarstvo finansija, u skladu sa svojim ingerencijama, pružiti potrebnu podršku investitorima. „Bankarskom tržištu u Crnoj Gori potreban je novi impuls, odnosno novi subjekti koji bi doprinijeli jačanju kreditne aktivnosti“, naveo je ministar i dodao da „u ovom segmentu postoji značajan prostor za saradnju“. Ministar je istakao činjenicu da Crnu Goru karakteriše konkurentan

poreski sistem, te da Vlada ima planove za dodatno olakšanje poslovanja, kako za domaće, tako i za strane privrednike. U cilju konkretizacije budućih koraka, dogovorena je dalja komunikacija između predstavnika turskih investitora i Ministarstva finansija.

23.07.2014. godine - Nastavljen dijalog sa predstavnicima sindikata

Ministar finansija dr Radoje Žugić sa saradnicima sastao se sa generalnim sekretarima Unije slobodnih sindikata i Saveza sindikata Crne Gore, Srđom Kekovićem i Markom Nikčevićem. Sastanku su prisustvovali i predstavnici sindikata prosvjete i uprave i pravosuđa, Zvonko Pavićević i Duško Zarubica. Sastanak je bio prilika da sagovornici nastave dijalog oko aktuelnih pitanja od zajedničkog interesa, koji se odnose na poboljšanje životnog standarda svih zaposlenih u javnom sektoru Crne Gore, i to, prije svega, kroz adekvatnije, transparentnije i efikasnije uređenje tržišta rada, te racionalnije i odgovornije trošenje budžetskih sredstava. U tom smislu, akcenat u razgovorima stavljen je na definisanje prioriteta principa djelovanja radnog tima zaduženog za suzbijanje sive ekonomije na tržištu rada. Dogovoreno je da Radni tim u kontinuitetu i efikasno kontroliše i najstrožije sankcioniše sve one koji krše osnovna prava iz radnog odnosa i da priprema izvještaje, kroz koje će blagovremeno i redovno informisati Komisiju za suzbijanje sive ekonomije o postignutim efektima svoga djelovanja, kako bi se ovom pitanju posvetila puna pažnja. Dogovoreno je i da se rad na usaglašavanju teksta Zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru nastavi u okviru posebne Radne grupe, koju čine

predstavnicima Vlade i sindikata, te da se, po koncipiranju teksta Zakona, isti uputi Socijalnom savjetu, a potom Vladi, na razmatranje i usvajanje. Takođe, dio sastanka bio je posvećen zahtjevima sindikata za povećanje zarada i politici zarada u javnom sektoru u kontekstu kreiranja pravednijeg sistema kroz pomenuti Zakon o zaradama u javnom sektoru, kao i kroz unutrašnje i rezerve u Budžetu. Na sastanku je, takođe, usaglašen stav da pitanje politike zarada mora biti u fokusu svih resornih ministarstava, s obzirom na činjenicu da budžetski potrošači kreiraju politike u resoru za koji su zaduženi i usklađuju obim prava koja proizilaze iz propisa sa raspoloživim budžetskim sredstvima, dok je Ministarstvo finansija organ koji ima servisnu ulogu u ukupnom proseku budžetiranja Države i obavezu da budžetske korisnike upozna sa ograničenjima i fiskalnim pravilima koje definiše važeća regulativa.

29.07.2014. godine – Uspješna saradnja Hypo Alpe-Adria-Banke i Ministarstva finansija

Ministar finansija dr Radoje Žugić sastao se sa predstavnicima Hypo Alpe-Adria-Banke AD Podgorica, glavnim izvršnim direktorom Christophom Schoenom i izvršnim direktorom za poslove upravljanja rizicima Željkom Đukanovićem. Predstavnicima Hypo Alpe-Adria-Banke upoznali su ministra Žugića sa rezultatima poslovanja ove finansijske institucije u prvom polugodištu tekuće godine, koji su pozitivni i ukazuju na sve jači oporavak i uspješnu persektivu banke u predstojećem periodu. Ministar Žugić je pohvalio rezultate rada Hypo Alpe-Adria-Banke, posebno u dijelu upravljanja rizicima i smanjenja nivoa NPL-a (tzv. „loših zajmova“) i istakao da su Ministarstvo finansija i Vlada Crne Gore posvećeni

aktivnostima u cilju pružanja podrške daljem ozdravljenju bankarskog sektora i jačanju pravne sigurnosti na finansijskom tržištu. U tom dijelu, ministar Žugić je rekao da predstoji usvajanje Zakona o sporazumnom finansijskom restrukturiranju dugova prema finansijskim institucijama i izrazio očekivanje da će bankarski sektor isti primjenjivati u punoj mjeri i uz poštovanje principa neselektivnosti. Predstavnicima Hypo Alpe-Adria grupe izrazili su pozitivan stav prema novim zakonskim rješenjima u ovom segmentu i istakli da će dati svoj doprinos njihovoj primjeni, što će doprinijeti povećanju kvaliteta kreditnog portfolija banaka. Zajednički je konstatovano da imamo izuzetno uspješnu saradnju, te da se, i u narednom periodu, treba fokusirati na njeno obogaćivanje novim sadržajima.

18.09.2014. godine – Kineska EXIM banka odobrila finansiranje izgradnje autoputa, očekuje se konačna potvrda Vlade NR Kine

Ministar finansija dr Radoje Žugić i ministar pomorstva i saobraćaja Ivan Brajović sa saradnicima sastali su se sa predstavnicima kineske EXIM banke i kompanija CRBC i Poly Technologies. Sastanku su prisustvovali i predstavnica Ambasade NR Kine u Crnoj Gori, Li Hong, kao i predstavnici „Crnogorske plovidbe“. Teme sastanka odnosile su se na pripreme za početak realizacije projekta izgradnje autoputa i saradnju na planu obnove crnogorske flote u saradnji sa Poly Technologies kompanijom za potrebe „Crnogorske plovidbe“ i „Barske plovidbe“. Prisutni su se saglasili u ocijeni da je saradnja Crne Gore i NR Kine na planu realizacije pomenutih projekata uspješna i potvrdili spremnost obje

strane za njenim daljim intenziviranjem. Na sastanku je razgovarano o statusu projekta izgradnje prioritetne dionice autoputa. Predstavnicima EXIM banke su saopštili da je unutrašnja procedura odobravanja aranžmana okončana, odnosno da je ova banka prihvatila finansiranje projekta, te da je dokumentacija prosljeđena Ministarstvu trgovine NR Kine, na finalno odobrenje. Nakon toga, nacrt Ugovora o zajmu bio bi prosljeđen crnogorskoj strani, čime će se stvoriti pretpostavke za zaključenje kreditnog aranžmana, parlamentarnu proceduru i otpočinjanje radova do kraja tekuće godine. Zaključeno je da je navedeni napredak dokaz uspješne saradnje i potvrda posvećenosti obje strane realizaciji ovog najvažnijeg infrastrukturnog projekta, koji će Crnoj Gori donijeti brojne koristi, ne samo sa aspekta finansija, infrastrukture, bezbjednosti i integracija, već će doprinijeti valorizaciji svih resursa, kojima je Crna Gora bogata, i imati direktne i indirektno uticaje na bruto domaći proizvod. Što se tiče saradnje na planu izgradnje i eksploatacije brodova, predstavnici „Crnogorske plovidbe“ izrazili su zadovoljstvo dosadašnjom saradnjom sa Poly Technologies, uz očekivanje da će ukupan projekat do kraja biti uspješno realizovan, te da će ova kompanija i dalje biti u prilici da uredno servisira obaveze prema kineskoj banci.

23.09.2014. godine – Turski Gulsen zainteresovan za realizaciju infrastrukturnih projekata u Crnoj Gori

Ministar finansija dr Radoje Žugić i ministar saobraćaja i pomorstva Ivan Brajović sa saradnici-

ma sastali su se sa predstavnicima turske kompanije Gulsen, Mekom Akovim i Nizanzetinom Derbilom. Sastanak je bio prilika da se razmotri mogućnost buduće saradnje na realizaciji infrastrukturnih projekata, kao i modelima finansiranja istih. U tom smislu, ministar Žugić je naglasio da je za Vladu Crne Gore u ovom momentu od presudnog značaja da svoju podršku usmjeri ka projektima koji imaju naglašenu razvojnu komponentu, koji istovremeno ne zahtijevaju izdavanje državnih garancija, odnosno ne utiču na povećanje javnog duga. Predstavnicima Gulsen kompanije potvrdili su snažno interesovanje za uspostavljanje saradnje sa Crnom Gorom, te je dogovoreno da se u budućem periodu intenziviraju pregovori i pronađu rješenja koja će biti prihvatljiva za obje strane.

24.09.2014. godine - Razmatrane mogućnosti pridruživanja Crne Gore Europa Re sistemu

Ministar finansija dr Radoje Žugić sa saradnicima sastao se sa predstavnicima Svjetske banke, Raymond Bourdeaux-om i Joaquin Toro-m, zaduženim za realizaciju Projekta „Mehanizam osiguranja od prirodnih nepogoda za Jugoistočnu i Centralnu Evropu (SECE CRIF)“. Tema sastanka odnosila se na nastavak dijaloga o mogućnosti pridruživanja Crne Gore navedenom Projektu. U okviru pomenutog Mehanizma, već je osnovano osiguravaću društvo Europa Re, sa sjedištem u Švajcarskoj, čiji je zadatak uspostavljanje regionalnog sistema osiguranja od prirodnih katastrofa, koji se realizuje uz podršku Svjetske banke. Učešće u Mehanizmu, odnosno u društvu Europa Re, zahtjevalo bi određenu partici-

paciju države u kapitalu samog društva. Projekat je osmišljen sa namjerom da se poljoprivrednicima, preduzetnicima, vlasnicima stambenih objekata, samim državama, kao i svim zainteresovanim subjektima omogući potpunija finansijska zaštita, odnosno osiguranje u slučaju prirodnih katastrofa. Realizacija ovog oblika osiguranja podrazumijevala bi aktivno učešće nacionalnih osiguravajućih društava, preko kojih bi se proizvodi plasirali na tržište, uz mogućnost reosiguranja. Dogovoreno je da se u narednom periodu intenzivira komunikacija kako bi se ispitali svi aspekti potencijalne saradnje i definisale obaveze, koje bi, u slučaju pristupanja, nastale za sve partnere. U tom pogledu, potrebno je razmotriti pitanja koja se odnose na način učešća države u društvu, zainteresovanost domaćih osiguravajućih kompanija, te ispitati zakonske propise i okvire, čime bi se stvorili preduslovi za implementaciju projekta u Crnoj Gori.

25.09.2014. godine - Razgovarano o podsticajima za razvoj metaloprerade

Ministar finansija dr Radoje Žugić sa saradnicima sastao se sa predstavnicima japanske kompanije Daido Metal Group, Yoshiro Sano-m, Yasushi Shibuy-om i zamjenikom izvršnog direktora kotorskog zastupništva kompanije, Filipom Moštokolom. Tema sastanka odnosila se na razmatranje potencijalnog širenja saradnje sa japanskim partnerima u oblasti metaloprerade, a koja se do sada pokazala kao veoma uspješna. Ministar Žugić je istakao da je Vlada Crne Gore određena da u narednom periodu, kroz kreiranje predvidivog i stabil-

nog biznis ambijenta, prioritetno stimuliše one aspekte razvoja koji će direktno uticati na ekonomski rast. Pored turizma, poljoprivrede, energetike i infrastrukture, metaloprerađivačka je još jedna grana koja bi mogla pomoći valorizaciji bogatih resursa kojima Crna Gora raspolaže, a koji nijesu u adekvatnoj mjeri iskorišćeni. U tom smislu, Vlada je otvorena da, kroz određene ekonomske preferencije za investitore, podstakne razvoj metaloprivrede i u tom aspektu pomogne oporavak ekonomije. Kompanija Daido Metal Group je prepoznata kao ozbiljan partner i kompanija koja godinama uspješno posluje u našoj zemlji, pa bi, kako je zaključeno, nastavak saradnje bio na obostrano zadovoljstvo.

Marija Goranović
Služba za odnose sa javnošću
i slobodan pristup informacijama

Durja Nelević

Aktivnosti planirane za finansiranje kroz IPA komponentu IV

Komponenta razvoja ljudskih resursa (IPA komponenta IV) ima za cilj jačanje privrednog i društvenog razvoja, kao i usklađivanje sa EU prioritetima u oblasti zapošljavanja, obrazovanja i socijalne inkluzije.

Svaka država korisnica IPA sredstava posjeduje ekonomske i društvene specifičnosti što utiče na definisanje prioriteta u oblasti za finansiranje kroz IPA komponentu IV.

Aktivnosti koje su podobne za finansiranje kroz IPA komponentu IV za cilj imaju:

- povećanje mobilnosti, posebno promovisanjem doživotnog učenja i povećanim ulaganjem u ljudske resurse od strane preduzeća i radnika i prihvata-

njem inovativnih i produktivnijih oblika organizacije rada;

- smanjanje stope nezaposlenosti, sa akcentom na dugoročnu nezaposlenost i nezaposlenosti mladih, naročito modernizacijom i jačanjem institucija i sprovođenjem aktivnih i preventivnih mjera koje obezbjeđuju rano utvrđivanje potreba tržišta rada;
- jačanje socijalne inkluzije ugroženih lica i borba protiv svih oblika diskriminacije na tržištu rada;
- veće ulaganje u ljudski kapital, posebno sprovođenjem reformi u sistemima obrazovanja, razvoja ljudskih potencijala u istraživanju i inovacijama;
- jačanje institucionalnih kapaciteta i efikasnosti javne administracije i javnih servisa na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou i, gdje je potrebno, društvenih partnera i nevladinih organizacija u cilju reformi i dobre uprave u oblasti zapošljavanja,

obrazovanja i obuke, kao i u socijalnim oblastima.

Vlada Crne Gore je, zajedno sa Evropskom komisijom, usaglasila oblasti i aktivnosti planirane za realizaciju, koje će biti finansirane sredstvima raspoloživim kroz IPA komponentu IV, usvajanjem Operativnog programa Razvoj ljudskih resursa 2012 – 2013. Operativni program Razvoj ljudskih resursa 2012-2013 zvanično je usvojen od strane Evropske komisije 18. oktobra 2012. godine (Odluka EK broj C(2012)7202).

Operativni program sadrži:

- procjenu srednjoročnih potreba i ciljeva;
- pregled konsultacija relevantnih društveno-ekonomskih partnera i, gdje je relevantno, predstavnika civilnog društva;
- opis izabranih strateških prioriteta, mjera i njihovih specifičnih ciljeva;
- definisane krajnje korisnike;
- finansijsku tabelu koja predviđa doprinose za svaku godinu koju pokrivaju višegodišnji indikativni finansijski okviri, za svaku liniju prioriteta i na indikativan način, za svaku mjeru, i to ukupan iznos doprinosa EU i nacionalni doprinos, sa označavanjem drugih spoljnih doprinosa gde je primjenjivo;
- predložene indikatore i modalitete ocjene i praćenja, uključujući indikativne aktivnosti i planiranje ocjene;
- opis relevantnih struktura i tijela za upravljanje i kontrolu operativnog programa.

Prioriteti i mjere definisane Operativnim programom Razvoj ljudskih resursa (2012-2013)

Prioritet I - Efikasne i inkluzivne mjere aktivne politike zapošljavanja

Cilj ovog prioriteta je povećana djelotvornost mjera aktivne politike zapošljavanja u svrhu poboljšanja pristupa zapošljavanju i ostajanju u zaposlenosti.

Polazeći od visoke koncentracije svih mjera na nekoliko ključnih institucija, kao i na istovremenost

sprovođenja mjera sve tri ose prioriteta, realizacija ovog prioriteta će se obaviti kroz implementaciju mjere Podrška sprovođenju najdjelotvornijih mjera tržišta rada za kvalitet radne snage i zapošljavanje. Mjera ima za cilj povećanje zapošljivosti nezaposlenih i neaktivnih lica, posebno dugoročno nezaposlenih žena i mladih lica.

Projekti koji će se razviti u okviru ove mjere će se usmjeriti na optimizaciju aktivnih mjera za zapošljavanje u smislu fokusiranja na ciljne grupe i na obuku zaposlenih u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, koje će biti usmjerene na unapređenje njihovih vještina za razvoj, ocjenu, sprovođenje, nadgledanje i evaluaciju aktivnih mjera zapošljavanja.

Prihvatljivi aplikanti (podnosioci prijedloga projekata) su, između ostalih:

- poslodavci;
- licencirani organizatori obuka;
- nevladine organizacije/udruženja;
- opštine;
- privredna komora;
- socijalni partneri.

Prioritet II - Unapređenje znanja, vještina i kompetencija za zapošljivost i konkurentnost

Cilj ovog prioriteta je unapređenje sistema obrazovanja i istraživanja kako bi se postigla njihova bolja povezanost sa privredom.

Sprovođenje ovog prioriteta će se realizovati putem dvije mjere koje će podržati unapređenje uslova za razvoj kvalifikacija u stručnom obrazovanju i osposobljavanju i inovativnih kapaciteta u visokom obrazovanju, istraživanju i privredi.

Mjera Podrška unapređenju uslova za razvoj kvalifikacija u stručnom obrazovanju i osposobljavanju ima za cilj osavremenjavanje obrazovnih programa za sve nivoe stručnog obrazovanja koji će odgovarati stvarnim potrebama tržišta rada i omogućiti njihovu realizaciju i jačanje profesionalnih kompe-

tencija nastavnika u stručnom obrazovanju i osposobljavanju.

Akcije koje će se finansirati kroz ovu mjeru imaće za cilj podršku osavremenjavanju obrazovnih programa za sve nivoe stručnog obrazovanja, opremanju škola za stručno obrazovanje i jačanju profesionalnih kompetencija nastavnika u stručnom obrazovanju i osposobljavanju.

Aktivnosti koje su planirane u okviru ove mjere su usmjerene na sljedeće ciljne grupe:

- Centar za stručno obrazovanje i obuku;
- Učenici;
- Nastavnici;
- škole i drugi organizatori obrazovanja;
- nezaposleni i zaposleni;
- socijalni partneri (sindikati i poslodavci)

Mjera Podrška unapređenju inovativnih kapaciteta visokog obrazovanja, istraživanja i privrede ima za cilj razvoj vještina za inovacije studenata, profesora

i istraživača, kao i transfer znanja i razvoj vještina za inovacije u preduzećima.

Akcije koje se mogu finansirati kroz ovu mjeru su usmjerene na podršku razvoju vještina za inovacije studenata, profesora i istraživača i podršku transferu znanja i razvoju vještina za inovacije u preduzećima.

Ciljne grupe ove mjere su:

- profesori;
- istraživači;
- studenti;
- zaposleni u preduzećima;
- poslodavci.

Prioritet III - Unapređenje socijalne inkluzije

Cilj ovog prioriteta je povećanje pristupa tržištu rada licima u nepovoljnom položaju kroz povećanje zapošljivosti.

Ovaj prioritet će se realizovati kroz sprovođenje mjere

Podrška većem pristupu tržištu rada licima sa invaliditetom i pripadnicima RAE populacije. Mjera ima za cilj unapređenje socijalne uključenost lica sa invaliditetom i pripadnika RAE populacije, koji su u nepovoljnom položaju, boljom integrisanošću u tržište rada.

Ciljne grupe su:

- lica sa invaliditetom;
- pripadnici RAE populacije.

Prioritet IV - Tehnička podrška

Cilj prioriteta je podrška prilikom implementacije Operativnog programa Razvoj ljudskih resursa 2012-2013 tj. podrška Operativnoj strukturi u sprovođenju Operativnog programa.

Ovaj prioritet će se sprovoditi kroz dvije mjere:

- Mjera Podrška razvoju okvira za projektnu strukturu (project pipeline) ima za cilj pripremu za sve aktivnosti i mjere i obezbjeđivanje dovoljanog broja "zrelih" projekata;
- Mjera Podrška Operativnoj strukturi u sprovođenju Operativnog programa ima za cilj da obezbjedi efikasno i djelotvorno upravljanje Operativnim programom i razvije institucionalne kapacitete Operativne strukture za upravljanje i korišćenje IPA sredstava za komponentu IV.

Tijela koja će sprovoditi Operativni program

- Ključni nadležni organi (tj. pojedinci) i strukture (tj. tijela) su imenovani i ustanovljeni dokumentima usvojenim od strane Vlade Crne Gore:
 - Ovlašćeni službenik za akreditaciju (CAO);
 - Nacionalni IPA koordinator (NIPAC);
 - Strateški koordinator za komponente regionalnog razvoja i razvoja ljudskih resursa (SC);
 - Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO);
 - Nacionalni fond (NF);
 - Rukovodilac operativne strukture (HOS) za IPA IV OP RLJR;

- Operativna struktura (OS) za IPA IV OP RLJR;
- Revizorsko tijelo.

Osnovnu ulogu u implementaciji programa ima Operativna struktura koja se sastoji od:

- Ministarstva rada i socijalnog staranja, kao tijela odgovornog za Operativni program (BROP) i tijela odgovornog za prioritet/mjeru (BRPM) iz oblasti tržišta rada, zapošljavanja i socijalne inkluzije;
- Ministarstva prosvjete, kao tijela odgovornog za prioritet/mjeru (BRPM) iz oblasti obrazovanja;
- Ministarstva nauke, kao tijela odgovornog za prioritet/mjeru (BRPM) iz oblasti istraživanja i inovacija;
- Ministarstva finansija, Direktorata za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći - CFCU, kao Implementacionog tijela.

Osnovne nadležnosti strukture su priprema Operativnog programa, praćenje realizacije programa, izrada sektorskih godišnjih i završnih izvještaja o realizaciji, organizovanje tenderskih postupaka, staranje o tome da Nacionalni fond i Nacionalni službenik za ovjeravanje dobiju sve neophodne informacije, vršenje provjera da bi se utvrdilo da su prijavljeni troškovi stvarno izvršeni u skladu sa primjenjivim pravilima, da su proizvodi isporučeni i usluge izvršene u skladu sa odgovarajućim procedurama i izvještavanje o nepravilnostima.

Dunja Nelević
načelnica Direkcije za nacionalni fond
Direktorat za državni trezor

Tamara Marković

Strateški projekti u okviru IPA Jadranskog prekograničnog programa saradnje

UVOD

Kroz instrument pretpristupne podrške (IPA), a u okviru finansijske perspektive 2007-2013, Crna Gora učestvuje u IPA Jadranskom prekograničnom programu saradnje. IPA Jadranski prekogranični program saradnje je program koji obuhvata teritoriju osam zemalja jadranskog regiona, od kojih su četiri zemlje članice EU (Italija, Grčka, Slovenija i Hrvatska), a ostale četiri su kandidati i potencijalni kandidati za članstvo (Crna Gora, Srbija, Albanija, Bosna i Hercegovina).

IPA Jadranski prekogranični program saradnje rezultat je zajedničkog rada i saradnje zemalja učesnica programa u jadranskoj oblasti. Uzimajući u obzir geografsku, kulturološku, istorijsku, kao i društvenu i ekonomsku povezanost zemalja učesnica programa, jadranska oblast se uzima kao oblast koja je veoma značajna kada je u pitanju implementacija projekata.

Prioriteti i mjere poziva za strateške projekte i karakteristike strateških projekata u okviru IPA Jadranskog prekograničnog programa saradnje

Poziv za dostavu projektnih predloga, u okviru kojeg se trenutno sprovode aktuelni strateški projekti IPA Jadranskog prekograničnog programa saradnje, obuhvatio je ukupno osam strateških tema, u okviru tri prioriteta, i to:

Prioritet 1. Ekonomska, socijalna i institucionalna saradnja:

Tema: *Inovacije kao ključ ekonomskog razvoja u jadranskom regionu*

Prioritet 2. Prirodni i kulturni resursi i sprečavanje rizika:

Tema: *Unapređenje životne sredine u moru, na obali i deltama rijeka, kroz zajedničko upravljanje u jadranskom regionu*

Tema: *Zaštita Jadranskog mora od zagađenja balasnim vodama*

Tema: *Integrirano i održivo upravljanje resursima pijaće vode u jadranskom regionu*

Tema: *Zaštita i sprečavanje rizika od prirodnih nepogoda u jadranskom regionu sa posebnim naglaskom na rizik od požara*

Tema: *Turizam, sa posebnim naglaskom na održivo upravljanje i marketing prirodnih i kulturnih bogatstava u jadranskom regionu*

Prioritet 3. Dostupnost i mreže

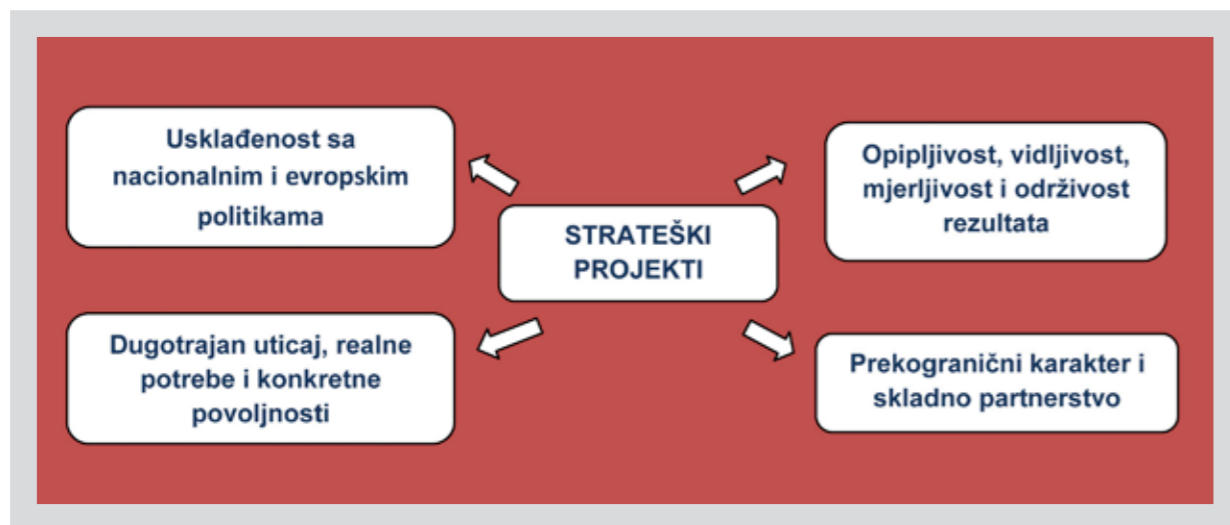
Tema: *Promocija i zajednički modeli za održive usluge u sektoru saobraćaja, radi unapređenja veza u jadranskom regionu, uključujući unapređenja lučkih sistema, aerodromskih sistema i povezanih usluga*

Tema: *Unapređenje integriranih planova sa ciljem pronalaženja multi-modalnih rješenja, sa posebnim naglaskom na unapređenje veza između obalnih sistema i sistema u zaleđu Jadrana, uključujući i unapređenja lučkih sistema, aerodromskih sistema i povezanih usluga*

Kao što se može vidjeti u tabeli 1, crnogorske institucije učestvuju u projektima iz sva tri prioriteta. Od ukupno jedanaest odobrenih projekata, pet projekata je u okviru prioriteta 2, dok su po tri projekta odobrena u okviru prioriteta 1 i 3.

Prije predstavljanja strateških projekata u kojima učestvuju crnogorski korisnici, ukratko će biti predstavljene neke od njihovih osnovnih karakteristika.

Slika 1. Karakteristike strateških projekata

Jedna od karakteristika strateških projekata je opipljivost i vidljivost rezultata, što znači da projekat mora proizvesti vidljive i mjerljive rezultate i konkretne povoljnosti za teritoriju i grupu, kojoj je namijenjen. Postignuti rezultati trebaju biti održivi, što znači da se strateškim projektima definišu mjere i strategije za postizanje finansijske, institucionalne i političke održivosti nakon završetka projekta.

Ono što je važno za svaki strateški projekat jeste da se njime postigne bitan i dugotrajan uticaj na područje saradnje, što podrazumijeva što veću geografsku pokrivenost, uključivanje što više odgovarajućih partnera iz zemalja učesnica programa, kao i trajnu saradnju između partnera i lokalnih zainteresovanih strana, a sve u cilju održavanja i širenja povoljnosti proizvedenih projektom. Za postizanje planiranih ciljeva projekta i ostvarenje predviđenih rezultata, koji će proizvesti konkretne pogodnosti za ciljnu grupu, od izuzetne važnosti je skladno partnerstvo, koje podrazumijeva blisku povezanost između ciljeva, tematike, tehničkih, administrativnih i institucionalnih kapaciteta partnera, što će omogućiti uspješno zajedničko projektovanje, implementaciju i finansiranje aktivnosti.

Strateški projekti uvijek treba da se odnose na realne potrebe teritorija koje obuhvataju, a da pritom budu u skladu sa lokalnim, regionalnim, nacionalnim i evropskim politikama. Oni imaju prekogranični karakter, budući da se njima, putem zajedničkih aktivnosti iz oblasti odabranih strateških tema, promovise i jača saradnja između partnerskih institucija, kao i pospješuje ekonomska integracija između zemalja članica EU i zemalja kandidata i potencijalnih kandidata.

Implementacija strateških projekata od strane crnogorskih korisnika

U okviru poziva za podnošenje projektnih predloga za strateške projekte u sklopu IPA Jadranskog prekograničnog programa saradnje za finansiranje je odobreno jedanaest projekata, u čijoj implementaciji u svojstvu partnera učestvuje četrnaest crnogorskih institucija (državne institucije, državna preduzeća, naučno - obrazovne institucije i sl.). Ukupna vrijednost projekata iz ovog poziva je oko 73,8 miliona eura, od čega je za crnogorske institucije opredijeljeno oko 4,2 miliona eura, odnosno 5,6% sredstava.¹

Implementacija strateških projekata je u toku, a završetak istih je planiran do kraja marta 2016. godine. U nastavku je dat kratak pregled odobrenih projekata i spisak crnogorskih partnera, koji učestvuju u njihovom sprovođenju.

¹ - <http://www.mvpei.gov.me/rubrike/GD-za-koordinaciju-programa-pomoci-EU/Aktuelno/?pagerIndex=2>

Tabela 1. Strateški projekti u kojima učestvuju crnogorske institucije

Strateška tema (prioritet, mjera)	Akronim Naziv projekta	Crnogorski partner
1.1	SMART INNO - Pametna mreža i klaster održivih inovacija	Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća
1.1	PACINNO - Platforma za trans akademik saradnju i inovacije	Ekonomski fakultet Podgorica
1.1	ADRIATInn - Jadranska mreža za razvoj naprednog istraživanja i inovacija	Privredna komora Crne Gore
		Elektrotehnički fakultet
		Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća
2.1	BALMAS - Upravljanje sistemom balasnih voda radi zaštite Jadranskog mora	Univerzitet Crne Gore Uprava pomorske sigurnosti
2.1	DeFishGear - Sistem upravljanja napuštenom ribarskom opremom u jadranskom regionu	Institut za biologiju mora
2.2	HOLISTIC - Sveobuhvatna zaštita jadranskog područja od šumskih požara	Crnogorska akademija nauka i umjetnosti (CANU)
2.2	DRINKADRIA - Mreža za snabdijevanje vodom za piće jadranskog regiona	Javno preduzeće „Vodovod i kanalizacija Nikšić“
2.2	HERA - Održivo upravljanje turizmom jadranskog kulturološkog nasljeđa	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
3.1	EA SEA-WAY - Evropsko - jadranski morski put	AD Luka Bar
3.2	EASY CONNECTING - Jadranski pomorski transport	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva
3.2	AdriHealthMob - Jadranski model održive mobilnosti u sektoru zdravstva	Ministarstvo zdravlja

Sprovođenje navedenih projekata je od izuzetnog značaja, ne samo za poboljšanje kapaciteta institucija koje iste sprovode, već i za jadransku regiju uopšte, budući da se zajedničkim pristupom i fokusiranjem svih partnera zemalja učesnica programa na zajedničke ciljeve, koji se ostvaruju implementacijom odobrenih projekata, direktno utiče jačanje održivog razvoja cjelokupnog jadranskog regiona, i to kroz²:

- Jačanje istraživanja i inovacija, sa ciljem unapređenja konkurentnosti i boljeg razvoja jadranske oblasti kroz ekonomsku, socijalnu i institucionalnu saradnju;

- Promociju, unapređenje i zaštitu prirodnih i kulturnih resursa, kroz zajedničko upravljanje tehnološkim i prirodnim rizicima sa ciljem, ne samo zaštite i unapređenja ovih resursa, već i zajedničke maksimizacije njihove upotrebe;

- Jačanje i integraciju postojećih infrastrukturnih mreža i razvoj saobraćajnih, informacionih i komunikacionih službi, koji ne samo da će doprinijeti jačanju ekonomije cijele jadranske oblasti, već i ohrabriti razmjenu van nje.

U nastavku su predstavljeni osnovni ciljevi koji treba da budu ostvareni implementacijom trenutno aktivnih strateških projekata, koje implementiraju crnogorske institucije u saradnji sa partnerima iz zemalja članica programa.

Tabela 2. Ciljevi strateških projekata u kojima učestvuju crnogorske institucije³

Akronim projekta	Cilj projekta
PACINNO	Osnaživanje istraživačkih i inovativnih kapaciteta, kao i jačanje inovativnosti malih i srednjih preduzeća, kroz zajedničke aktivnosti u cilju jačanja konkurentnosti jadranskog područja
SMART INNO	Uspostavljanje "pametnog" sistema umrežavanja, radi nadgledanja i podrške istraživačkih i inovativnih kapaciteta malih i srednjih preduzeća jadranskog regiona sa ciljem jačanja konkurentnosti i njihovog održivog razvoja kroz jačanje investicija
ADRIATInn	Jačanje istraživačkih i inovativnih kapaciteta, kao i podrška inovacija u sektoru malih i srednjih preduzeća, kroz jačanje održivog, prekograničnog eko-sistema za mala i srednja preduzeća u sektoru bio-ekonomije i energije
BALMAS	Stvaranje zajedničkog, prekograničnog sistema sa ciljem izbjegavanja neželjenih rizika za ljude i životnu sredinu, kroz kontrolu i upravljanje brodskim balasnim vodama i sedimentima
DeFishGear	Stvaranje strategije za smanjenje zagađenja čvrstim otpadom Jadranskog mora
HOLISTIC	Prevenција i smanjenje prirodnih rizika sa specijalnim fokusom na nekontrolisane šumske požare, kroz poboljšanje, promociju i jačanje institucionalnih kapaciteta u sprovođenju politika, procedura i mehanizama koordinacije
DRINKADRIA	Optimizacija integrisanog upravljanja vodosnabdijevanjem sa posebnim osvrtom na dugoročne potrebe za vodom i efikasnost sistema iz ugla klimatskih promjena i socio-ekonomskih faktora jadranskog regiona
HERA	Razvoj zajedničke prekogranične platforme jadranskog područja za upravljanje i promociju održivog turizma, koji se bazira na zajedničkom kulturološkom nasljeđu
EA SEA-WAY	Poboljšanje pristupačnosti i mobilnosti putnika u jadranskom području i zaleđu, kroz razvoj novih prekograničnih, održivih i integralnih transportnih usluga i kroz poboljšanje neophodne fizičke infrastrukture
EASY CONNECTING	Definisanje i testiranje zajedničke IPA inicijative inovativnih multimodalnih transportnih rješenja, kroz povezivanje predstavnika svih nivoa javnog i privatnog sektora
AdriHealthMob	Razvoj prekograničnog modela održivih i efikasnih transportnih usluga u sektoru zdravstva sa ciljem poboljšanja prevoza pacijenata i poboljšanja pristupačnosti zdravstvenim uslugama

³ - Informacije o ciljevima strateških projekata su dostupne u Aplikacionom formama projekata, kao i u upravljačkom sistemu izvještavanja (Management information System), koji je razvijen na nivou programa.

² - http://www.adriaticpacbc.org/download/PROGRAMME_DOCUMENTS/IPA_OP_amended_20112013.pdf

Da bi se implementacija strateških projekata odvijala po planu i u predviđenim rokovima i da bi projekat ostvario svoj cilj i svrhu, od izuzetne važnosti je efikasan sistem izvještavanja korisnika o ostvarenim rezultatima, zatim efikasan sistem kontrole utrošenih sredstava, kao i postupak refundacije prijavljenih iznosa troškova. S tim u vezi, obaveza Kancelarije prvog nivoa kontrole je da, u rokovima predviđenim programskim pravilima, odradi administrativne provjere i provjere na licu mjesta, kako bi ocijenila prihvatljivost troškova prijavljenih od strane crnogorskih korisnika projekata i izdala Deklaraciju o prihvatljivosti troškova, na osnovu koje korisnici mogu tražiti refundaciju sredstava.

Implementacija strateških projekata je započela početkom tekuće godine i Kancelariji prvog nivoa kontrole je dostavljen ukupno dvadeset jedan izvještaj o napretku od strane crnogorskih institucija, koje učestvuju u sprovođenju navedenih strateških projekata. Dostavljeni izvještaji su pregledani u predviđenim rokovima i izdate su Deklaracije o prihvatljivosti troškova. Na osnovu dosadašnjih pregledanih izvještaja, institucija koje su iste dostavile Kancelariji prvog nivoa kontrole, možemo zaključiti da su inicijalne aktivnosti određenih projekata, a koje su predviđene planom datog projekta, uspješno sprovedene. Implementacija aktivnosti, koje treba da dovedu do postizanja planiranih rezultata, koji će biti u skladu sa gore navedenim ciljevima, se očekuju u toku 2015. godine, kada je uglavnom planirana i najveća potrošnja sredstava opredijeljenih za implementaciju strateških projekata.

ZAKLJUČAK

Dosadašnja uspješna saradnja i rezultati, postignuti kroz zajedničko sprovođenje projekata od strane partnera zemalja učesnica programa, predstavljaju dobru osnovu, kako za buduću saradnju zemalja učesnica, tako i za dalji razvoj jadranske oblasti. Usmjerenost na ostvarenje zajedničkih ciljeva, koji se postižu implementacijom odobrenih projekata, doprinose jačoj i boljoj teritorijalnoj, ekonomskoj i institucionalnoj saradnji, što nesumnjivo dovodi do stvaranja novih i korisnih formi integracija i odnosa između zemalja jadranskog područja.

Iskustva koja crnogorske institucije stiču kroz saradnju sa partnerima zemalja učesnica programa i aktivno učestvujući u implementaciji projekata od izuzetnog su značaja za buduće korišćenje sredstava iz strukturnih fondova, koji će Crnoj Gori biti dostupni nakon što postane punopravna članica EU. Sigurno je da će stečena iskustva olakšati buduću implementaciju projekata finansiranih iz fondova EU i time obezbijediti veću i efikasniju upotrebu sredstava, koja Crna Gora bude imala na raspolaganju.

mr Tamara Marković
finansijski kontrolor za IPA Jadranski prekogranični program saradnje
Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU)

Marija Radenović

Kampanji „Budi odgovoran“ dodijeljena druga nagrada

Partnerstva otvorenih vlada

Kampanja „Budi odgovoran. Od tebe zavisi. Siva ekonomija 0%“, koju su zajedno razvili Vlada Crne Gore i Elektrotehnički fakultet u Podgorici, uz značajnu podršku Programa za razvoj Ujedinjenih nacija (UNDP), Ambasade Ujedinjenog Kraljevstva u Crnoj Gori i nevladinog sektora, osvojila je drugu nagradu međunarodne inicijative Partnerstva otvorenih vlada u konkurenciji najboljih projekata iz 33 zemlje svijeta koji afirmišu uključivanje građana u javne politike.

Partnerstvo otvorenih vlada je multilateralna inicijativa koja ima za cilj da bezbjedi konkretnu posvećenost vlada unapređenju transparentnosti, osnaživanju uloge javnosti u procesu donošenja odluka, borbi protiv korupcije i afirmaciji upotrebe novih tehnologija u cilju razvoja demokratije. Crna Gora je jedna od prvih zemalja koje su pristupile ovoj inicijativi i koja danas okuplja 64 zemlje svijeta. Prestižno priznanje, čija je ceremonija uručivanja održana 24. septembra 2014. godine u Njujorku, na marginama Generalne skupštine Ujedinjenih naci-

ja, dodijeljeno je crnogorskoj kampanji zbog doprinosa u afirmaciji saradnje civilnog i javnog sektora i aktivnog uključivanja građana u javne politike.

Prva nagrada Partnerstva otvorenih vlada uručena je projektu iz Danske, dok je trećaplasirani bio projekat sa Filipina. Među 10 najboljih našli su se još i projekti iz Italije, Holandije, Meksika, Velike Britanije, Perua, SAD i Francuske.

Po riječima predsjednika Crne Gore Filipa Vujanovića, kome je nagrada uručena u Njujorku, ovaj projekat ne bi bio moguć bez naprednih akademskih znanja predstavnika Elektrotehničkog fakulteta u Podgorici, značajne podrške UNDP-a i Britanske ambasade u Podgorici, posvećenog rada inspekcij-skih službi i liderske vizije Ministarstva finansija.

Kampanja Budi odgovoran lansirana je decembra 2013. godine, pozivom građanima da, ukazivanjem na neizdavanje fiskalnih računa, rad na crno ili kršenje potrošačkih prava, pomognu državi u borbi

Ružica Bajčeta

Uredba o načinu i postupku vršenja kontrole izmirenja novčanih obaveza u komercijalnim transakcijama

protiv sive ekonomije. Šest mjeseci po pokretanju projekta, isti je proširen omogućavanjem građanima da prijavljuju još jedan vid sive ekonomije – nepravilnosti na kupalištima, koje se odnose na neizdavanje računa, rad bez odobrenja i neoslobađanje polovine plaže od plažnog mobilijara.

Prethodno je Vlada Crne Gore donijela odluku da polovina iznosa svake kazne izrečene po prijavi građana, u toku trajanja kampanje, bude investirana u društveno korisne svrhe, dok o načinu ulaganja novca odlučuju sami građani. Kampanja je usmjerena na jačanje svijesti o tome da siva ekonomija ima negativne posljedice po budžet Države, a samim tim i po građanina, koji je direktni korisnik budžetskih sredstava. Ista predstavlja dodatni „alat“ u borbi protiv sive ekonomije kojoj je Ministarstvo finansija apsolutno posvećeno i koja je, tokom prethodne dvije godine, imala odlične rezultate i doprinijela stvaranju poštenijih i boljih uslova poslovanja za sve odgovorne privredne subjekte u Crnoj Gori

Dosadašnji rezultati Kampanje potvrđuju spremnost i odgovornost građana da svojim aktivnim učešćem doprinesu ostvarivanju jednog od ključnih ciljeva Ministarstva finansija – unapređenju fiskalne discipline svih poreskih obveznika.

Osim prestižne nagrade dodijeljene u Njojorku, ova kampanja je, u prethodnom periodu, imala još dva značajna međunarodna priznanja. Na Samitu Partnerstva otvorenih Vlada, prošle jeseni u Londonu, ovaj projekat izabran je među sedam najboljih primjera otvorenog upravljanja, dok je, juna ove godine, Nacionalno udruženje vladinih službenika za komunikacije Sjedinjenih Američkih Država javnoj kampanji „Budi odgovoran“ dodijelilo prvu nagradu u kategoriji Mobilnih komunikacija na takmičenju Blue Pencil & Gold Screen Awards.

Marija Radenović
načelnica Službe za odnose sa javnošću
i slobodan pristup informacijama

U cilju poboljšanja likvidnosti ekonomskog sistema, povećanja transparentnosti u poslovanju, odnosno blagovremene naplate potraživanja u javnom sektoru i između privrednih subjekata, Skupština Crne Gore donijela je Zakon o rokovima izmirenja novčanih obaveza („Službeni list Crne Gore”, broj 28/14), koji se primjenjuje od 12. jula 2014. godine.

Ovim zakonom se, između ostalog, uređuju pitanja koja su regulisana Direktivom EU 2011/7 od 16. februara 2011. godine o sprječavanju kašnjenja plaćanja u komercijalnim transakcijama, koja je donijeta kako bi se osiguralo pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta i time podstakla konkurentnost privrede (naročito malih i srednjih preduzeća).

Dalje, pomenutim zakonom su definisani rokovi izmirenja novčanih obaveza u svim ugovorenim transakcijama između privrednih subjekata, odnosno

između javnog sektora i privrednih subjekata, koje se odnose na isporuku roba i/ili pružanje usluga uz nadoknadu, uključujući i investicione (građevinske) radove (komercijalne transakcije).

Ugovorene novčane obaveze u komercijalnim transakcijama za privredne subjekte, odnosno javni sektor, dospijevaju za plaćanje u roku od 30 dana od nastanka dužničko-povjerilačkog odnosa. Ugovorom o dužničko-povjerilačkom odnosu može se utvrditi i drugačiji rok od navedenog, ali on ne može biti duži od 60 dana. Takođe, ugovorom o komercijalnim transakcijama, shodno zakonskom rješenju, može se predvidjeti rok duži od 60 dana, uz poštovanje uslova propisanih zakonom.

Pored navedenog, odredbama citiranog zakona propisana je obaveza popisivanja svih dospjelih, a neizmirenih obaveza, kao i izrada plana njihovog izmirenja koji se mora dostaviti organu uprave nad-

mr Žana Jovanović

IPA PORTAL

ležanom za poslove utvrđivanja, naplate i kontrole poreza, u propisanom roku.

Odredbama navedenog zakona propisano je da će način i postupak vršenja kontrole poreskog organa u komercijalnim transakcijama između privrednih subjekata, odnosno između privrednih subjekata i javnog sektora, u slučaju neizmirenja novčanih obaveza, propisati Vlada Crne Gore.

S tim u vezi, Vlada Crne Gore je na sjednici od 31. jula 2014. godine donijela Uredbu o načinu i postupku vršenja kontrole izmirenja novčanih obaveza u komercijalnim transakcijama ("Službeni list Crne Gore", broj 36/14), koja se primjenjuje od 22. avgusta 2014. godine.

U slučaju neizmirenja novčanih obaveza u komercijalnim transakcijama, privredni subjekat, koji je povjerilac u dužničko-povjerilačkom odnosu, podnosi obavještenje nadležnom poreskom organu. Predmetnom uredbom propisano je da se obavještenje dostavlja u pisanoj formi i naročito sadrži podatke o:

- povjeriocu (naziv, sjedište, poreski identifikacioni broj (PIB), matični broj, i dr.);
- komercijalnoj transakciji (identifikacija ugovornih strana, predmet ugovora, iznos ugovorene oba-

veze, broj i datum ugovora, datum i iznos fakture ili drugog zahtjeva za plaćanje i dr.);

- rokovima izmirenja novčanih obaveza u komercijalnim transakcijama, u skladu sa Zakonom (datum prijema fakture, odnosno drugog zahtjeva za plaćanje, datum kada je povjerilac ispunio svoju obavezu, datum isteka roka za pregled predmeta obaveze i dr.);

- datumu dospelja novčane obaveze;
- specifikaciji obročnih otplata, ako se u komercijalnim transakcijama ugovori obročna otplata.

Takođe, uz obavještenje, povjerilac dostavlja i ovjerenu kopiju ugovora, dokaz o postojanju drugog osnova za nastanak novčane obaveze, fakture ili druge zahtjeve za plaćanje, i odgovoran je za njihovu tačnost i vjerodostojnost.

Pokretanje prekršajnog postupaka pred nadležnim organom za prekršaje vrši poreski organ nakon prijema pravosnažnog rješenja o izvršenju novčanih obaveza, odnosno obavještenja od subjekta koji je povjerilac novčanih potraživanja.

Ružica Bajčeta
samostalna savjetnica I
Direktorat za poreski i carinski sistem

Korišćenje sredstava pretpristupne pomoći Evropske unije (EU), odnosno samostalno upravljanje istim, zahtijeva posvećenost i istrajnost svih tijela i lica uključenih u ovaj proces. S tim u vezi, Crna Gora je na svom putu uspostavljanja samostalnog upravljanja sredstvima Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA) preduzela značajne korake u cilju uspostavljanja efikasnog sistema upravljanja sredstvima, a obaveze koje će u predstojećem periodu biti sve veće i veće, samo predstavljaju izazov za dalji napredak i usavršavanje.

U vrijeme kada informacioni svijet predstavlja svakodnevicu, uporedo sa uspostavljanjem samostalnog upravljanja IPA sredstvima, u proteklom periodu radilo se na izgradnji adekvatnog informacionog sistema, koji je u prvom redu namijenjen upravljanju IPA dokumentacijom. Riječ je o tzv. IPA portal-u, čija je svrha obezbjeđenje adekvatne razmjene dokumentacije, kao i dostupnost iste svim licima i tijelima IPA-e.

U suštini, svrha IPA portala jeste dijeljenje dokumentacije (bilo da je riječ o Priručnicima o procedurama, relevantnim nacionalnim i EU dokumentima,

zabilješkama, dopisima isl.), kao i back-up-ovanje dokumenata. Naime, ideja je postojanje internet portala, sa određenim stepenom sigurnosti, kako bi svi IPA službenici imali pristup relevantnim dokumentima, dok bi određena, ovlašćena lica u strukturi imala dozvolu izmjene, odnosno upravljanja, iliti ažuriranja posljednjih verzija dokumenata.

U vezi sa gore navedenim, relevantna tijela, u prvom redu Nacionalni fond, kao i Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU) Ministarstva finansija, kao i druga tijela uključena u sistem samostalnog upravljanja IPA sredstvima, angažovali su firmu MONTEX-ELEKTRONIKA d.o.o. iz Podgorica, u cilju izrade IPA portala.

Kupovinom servera, postavljanjem istog i puštanjem u pogon, te povezivanje sa relevantnim Vladinim informacionim sistemima, uz intezivnu saradnju MONTEX-ELEKTRONIKE i Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, ali i predstavnika tijela uključenih u IPA-u, završen je proces izrade IPA portala. Idejno rešenje, tj. izgled prve strane portala dat je na slici u nastavku.

Antoaneta Krivokapić

Osnovne karakteristike portala

Pristup IPA portalu će imati službenici iz svih državnih organa, koji su uključeni u sistem samostalnog upravljanja IPA sredstvima, kojih je oko 150.

Portal je osmišljen na način da svi IPA službenici imaju pristup relevantnim dokumentima, kao što su: Priručnici o procedurama, Uredba za decentralizovano upravljanje, nacionalna i EU dokumenta, Uredbe o IPA-i isl. Pored pristupa dokumentima i mogućnosti njihovog čuvanja direktno sa portala, karakteristika portala je i ta što sadrži dio koji je namijenjen informisanju IPA službenika. Naime, riječ o obavještenjima i tzv. forumu, čiji je osnovni cilj blagovremena razmjena informacija i aktuelnosti između svih lica, na najbrži mogući način. Pored navedenog, portal predstavlja i elektronsku arhivu, što znači da će svako IPA tijelo, u okviru portala, imati arhivirana dokumenta, što je ujedno i svojevrsan back-up dokumenata. Na ovaj način će se obezbijediti transparentnost i olakšati dijeljenje dokumentacije na nivou određenog tijela.

Imajući u vidu da crnogorska državna administracija funkcioniše u okviru tzv. Vladine informacione mreže, sa kojom je upravo povezan i IPA portal, treba istaći da će pristup istom biti moguć ne samo u okviru domena, odnosno sa Vladine mreže i služ-

benih računara, već i npr. sa privatnih računara, od kuće, iz inostranstva i sl. Ovo će umnogome uticati na efikasnost i poboljšanje kvaliteta rada, imajući u vidu dostupnost neophodnih dokumenata u bilo koje vrijeme i sa bilo kog mjesta.

Savremeno društvo uveliko zavisi od informacionih sistema. Samim tim, i poslovni svijet XXI vijeka mijenja način i shvatanje rada, budući da je unapređenje sposobnosti i kapaciteta sada uslovljeno i poznavanjem informacionih tehnologija i postojanjem adekvatnih informacionih sistema. U korak sa vremenom i komunikacionom revolucijom, izrađen je i IPA portal, što predstavlja korak u intezivnu primjenu informacionih tehnologija.

mr Žana Jovanović
samostalni savjetnik II
Direktorat za finansiranje
i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU)

Zakon o izmjenama i dopunama zakona o porezu na promet upotrebljavanih motornih vozila, plovniha objekata, vazduhoplova i letilica

Početkom 2003. godine, donijet je Zakon o porezu na promet upotrebljavanih motornih vozila, plovniha objekata, vazduhoplova i letilica («Sl.list RCG», broj 55/03), kojim je uvedena obaveza plaćanja poreza na promet u slučaju kupovine ili sticanja upotrebljavanih motornih vozila, plovniha objekata, vazduhoplova i letilica od strane pravnih i fizičkih lica. Porez na promet se, shodno ovom zakonu, plaća u slučaju kada se promet ili sticanje ovih proizvoda ne oporezuje porezom na dodatnu vrijednost, a obveznik plaćanja ovog poreza je kupac, odnosno sticalac ovih proizvoda.

Poreska osnovica poreza na promet upotrebljavanih motornih vozila, plovniha objekata, vazduhoplova i letilica je tržišna vrijednost ovih proizvoda u trenutku nastanka poreske obaveze, odnosno u trenutku

kupovine ili sticanja ovih proizvoda. Tržišnu vrijednost ovih proizvoda utvrđuje poreski organ na osnovu isprava o sticanju, a ukoliko se utvrdi da ista nije realno iskazana, utvrdiće se na osnovu procjene.

Porez na promet navedenih proizvoda plaća se po stopi od 5% od njihove tržišne vrijednosti, u roku od 15 dana od dana nastanka poreske obaveze. Poreska oslobođenja su krajnje redukovana i vezana su za nasljeđivanje i davanje poklona kod prvog naslednog reda. Navedenim zakonom propisane su i novčane kazne za pravno lice (od 550 do 11.000 eura), odgovorno lice u pravnom licu, poreskog posrednika i fizičko lice (od 55 do 550 eura) i za preduzetnika (od 150 do 6.000 eura), ukoliko ne prijave nastanak poreske obaveze ili ne plate navedeni porez u propisanom roku.

Osnovni razlozi za izmjenu važećeg Zakona uslovljeni su potrebom bližeg definisanja pojma upotrebljavanog motornog vozila, plovnog objekta, vazduhoplova i letilice, imajući u vidu da je poreski tretman navedenih proizvoda u praksi izazvao dosta nedoumica da li se oporezivanje ove vrste prometa vrši shodno ovom zakonu ili Zakonu o porezu na dodatu vrijednost.

Radi otklanjanja ovih nedoumica, te jasnog razgraničenja u pogledu obaveze plaćanja PDV-a u ovom dijelu, donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na promet upotrebljavanih motornih vozila, plovnih objekata, vazduhoplova i letilica («Sl.list CG», broj 34/14), kojim je bliže određen pojam upotrebljavanog motornog vozila, plovnog objekta, vazduhoplova i letilice, koji se definišu kao putničko ili drugo motorno vozilo, odnosno plovni objekat, vazduhoplov ili letilica koje je najmanje jednom registrovano u Crnoj Gori u skladu sa posebnim zakonom i za koje prodavac, odnosno prenosilac nije imao pravo na odbitak ulaznog PDV-a prilikom nabavke.

Određenje u pogledu plaćanja poreza na promet (po stopi od 5%), uslovljeno je okolnošću da je vozilo, plovni objekat, vazduhoplov ili letilica najmanje jednom registrovano u Crnoj Gori, i za koje prodavac, odnosno prenosilac nije imao pravo na odbitak ulaznog PDV-a prilikom nabavke.

Sa druge strane, promet ovih proizvoda, za koje je prilikom nabavke ostvareno pravo na odbitak ulaznog PDV-a, oporezovao bi se shodno odredbama Zakona o porezu na dodatu vrijednost (po stopi od 19%).

Preciznim definisanjem predmeta oporezivanja stvaraju se uslovi za efikasnije administrativno poslovanje poreskog organa u postupku utvrđivanja obaveze poreza na promet upotrebljavanih motornih vozila, plovnih objekata, vazduhoplova i letilica, a samim tim i kvalitetnijeg servisiranja usluga poreskim obveznicima.

Takođe, saglasno opredjeljenju Vlade Crne Gore za suzbijanje sive ekonomije, navedenim izmjenama revidirana je i kaznena politika, odnosno povećani su iznosi novčanih kazni ukoliko poreski obveznici ne prijave nastanak poreske obaveze ili ne plate navedeni porez u propisanom roku, i to: za pravno lice (od 550 do 11.000 eura), odgovorno lice u pravnom licu, poreskog posrednika i fizičko lice (od 55 do 550 eura), i preduzetnika (od 150 do 6.000 eura). Na ovaj način stvorice se uslovi za bolju poresku disciplinu poreskih obveznika i urednije izmirivanje obaveza, a što će se posljedično odraziti i na povećanje javnih prihoda.

Antoaneta Krivokapić
samostalna savjetnica I
Direktorat za poreski i carinski sistem

Mladen Vlahović

Nova računovodstvena regulativa u EU - najznačajnije karakteristike

Jedan od posljednjih koraka među mjerama osavremenjivanja računovodstvenog pravnog sistema EU bilo je usvajanje Direktive 2013/34/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. juna 2013. godine o godišnjim računovodstvenim iskazima, konsolidovanim računovodstvenim iskazima i povezanim izvještajima nekih vrsta preduzeća, izmjena Direktive 2006/43/ES Evropskog parlamenta i Savjeta i ukidanje direktiva Savjeta 78/660/EES i 83/349/EES¹. Tako su, poslije više od 30 godina, zamijenjene zastarjele računovodstvene direktive.

Najznačajnije karakteristike direktive 2013/34/EU

Cilj računovodstvenih iskaza je da obezbijede informacije o finansijskom položaju preduzeća, koje bi bile korisne širokom krugu stejkholdera prilikom

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1412344366357&uri=CELEX:32013L0034>

njihovog odlučivanja. Zbog toga, računovodstvene informacije moraju da budu razumljive, vjerodostojne i uporedive. Informacije i podaci koje obezbjeđuju računovodstveni iskazi moraju biti pripremljeni na bazi osnovnih načela (pravila) računovodstva. Međutim, godišnji računovodstveni iskazi ne obezbjeđuju samo informacije investitorima na tržištu kapitala, već su i odraz prethodnih transakcija, tako da su potrebni i menadžmentu preduzeća. Jedan od ciljeva direktive je i uspostavljanje odgovarajućeg balansa između interesa eksternih korisnika računovodstvenih iskaza i interesa preduzeća koja ne žele da budu nepotrebno opterećena zahtjevima u cilju izvještavanja. Godišnji računovodstveni iskazi stoga moraju da budu promišljeno sastavljeni i moraju istinito i pošteno da prikažu sredstva i obaveze, finansijsko stanje i poslovni rezultat preduzeća. Računovodstvena direktiva bi tako trebalo da obezbijedi i da su zahtjevi prema malim preduzećima u znatnoj mjeri harmonizovani u cijeloj Uniji, pošto treba da

se temelje na načelu „prvo pomisli na interese malih“. Kako bi izbjegle nesrazmjerno upravljačko opterećenje ovih preduzeća, države članice bi, pored obaveznih objašnjenja uz računovodstvene iskaze, mogle da traže samo još nekoliko dodatnih podataka u formi objašnjenja.

Kod jednoobraznog sistema izvještavanja, države članice u nekim slučajevima mogu da traže ograničen broj dodatnih podataka, kada su ovi izričito traženi od nacionalnog poreskog zakonodavstva i neophodni za potrebe ubiranja dažbina. Kada ova direktiva dozvoljava državama članicama da uvedu dodatne zahtjeve, npr. prema malim preduzećima, to znači da države članice ovu mogućnost mogu da iskoriste u cjelini ili samo djelimično, tako da zahtijevaju manje od onoga što im dozvoljava ta mogućnost. Na isti način države članice mogu, kada im to dozvoljava ta direktiva, da upotrijebe izuzeće u vezi sa, npr. malim preduzećima, što će od nekog zahtjeva izuzeti mala preduzeća, u cjelini ili djelimično.

Oblast primjene, definisanje pojmova i kategorije preduzeća i grupa

Direktiva definiše za koje vrste (oblike) preduzeća u kojoj od država članica važi. Tako su, za svaku članicu EU, u prilogu direktive navedene vrste preduzeća za koje direktiva važi. Vrlo su značajna i definisanja pojmova: subjekata od javnog interesa, učešća u kapitalu, povezanih pravnih lica, nabavne cijene, matičnog (kontrolnog) preduzeća, zavisnog preduzeća, grupe preduzeća, povezanih (pridruženih) preduzeća, investicionih preduzeća, finansijskih holding preduzeća i materijalnosti.

Razvrstavanje preduzeća na mala, srednja i velika značajno je u pogledu načina i obima izvještavanja, odnosno za sastavljanje i javno objavljivanje računovodstvenih iskaza, kao i za zakonom propisanu reviziju istih. Direktiva, drugačije nego do sada, propisuje da se preduzeća razvrstavaju u zavisnosti od veličine pojedinih mjerila (prosječan broj zaposlenih u poslovnoj godini, ukupan prihod, ukupna aktiva). Preduzeće se razvrstava u određenu kategoriju (mikro, mala, srednja, velika) ukoliko, na dan bilansa stanja, zadovoljava dva od tri navedena kriterijuma:

Pravna lica	Broj zaposlenih	Aktiva	Prihod
Mikro	do 10	do 350.000	do 700.000
Mala	do 50	do 4.000.000	do 8.000.000
Srednja	do 250	do 20.000.000	do 40.000.000
Velika	iznad 250	iznad 20.000.000	iznad 40.000.000

Novina u direktivi je i u tome što propisuje i veličinu grupa. Kontrolno i zavisna preuzeća koja će biti uključena u konsolidaciju se razvrstavaju u određenu grupu (male, srednje, velike) ukoliko, na dan bilansa stanja kontrolnog preduzeća na konsolidovanoj osnovi, zadovoljava dva od tri navedena kriterijuma (prosječan broj zaposlenih u poslovnoj godini, ukupan prihod, ukupna aktiva):

Grupe	Broj zaposlenih	Aktiva	Prihod
Male	do 50	do 4.000.000	do 8.000.000
Srednje	do 250	do 20.000.000	do 40.000.000
Velike	iznad 250	iznad 20.000.000	iznad 40.000.000

Direktiva dopušta i mogućnost da se kriterijumi ne utvrđuju na konsolidovanoj, već na prostoj zbirnoj osnovi, i u tom se slučaju navedeni kriterijumi za raspoređivanje grupa po veličini (samo ostvaren ukupan prihod i poslovna aktiva) uvećavaju za 20%.

Kada preduzeće ili grupa na dan svog bilansa stanja odstupa od kriterijuma koji su opredjeljivali njihovo dotadašnje razvrstavanje po veličini, vrši se odgovarajuća izmjena razvrstavanja preduzeća ili grupe, ali samo u slučaju da se to u istom pravcu desilo u dvije uzastopne poslovne godine.

Opšte odredbe i načela

Stavke u godišnjim i konsolidovanim računovodstvenim iskazima priznaju se i procjenjuju u skladu sa sljedećim opštim načelima: neprekidnog poslovanja (going concern); opreznosti; nastanka poslovnih događaja; dosledne primjene računovodstvenih načela i osnova procjenjivanja iz jedne u drugu poslovnu godinu; pojedinačnog procjenjivanja sastavnih djelova stavki sredstava i obaveza; zabrane prebijanja

između stavki sredstava i obaveza ili između stavki prihoda i rashoda; obračunavanje i prikazivanje stavki u bilansu stanja i bilansu uspjeha u skladu sa sadržajem predmetne transakcije ili ugovora; nabavne cijene (izvorne vrijednosti) ili proizvodnih troškova (cijene koštanja); materijalnosti i dr.

Bez obzira na propisano procjenjivanje sredstava po nabavnoj (izvornoj) vrijednosti, direktiva dopušta mogućnost (alternativna osnova procjenjivanja) da države članice dozvole revalorizaciju (ponovno procjenjivanje u cilju jačanja) stalnih sredstava. Efekat revalorizacije formira revalorizacionu rezervu kao posebnu stavku kapitala.

Bez obzira na propisano korišćenje procjenjivanja sredstava po nabavnoj vrijednosti, direktiva ipak dopušta mogućnost (alternativna osnova procjenjivanja) da države članice dozvole ili zahtijevaju procjenjivanje finansijskih instrumenata, uključujući i izvedene finansijske instrumente, po poštenoj (fer) vrijednosti, da i svim preduzećima ili pojedinim vrstama preduzeća dozvole ili od njih zahtijevaju procjenjivanje određenih vrsta sredstava koja nijesu finansijski instrumenti po iznosima koji se utvrđuju na osnovu fer vrijednosti.

Međutim, procjenjivanje po fer vrijednosti nije dozvoljeno za neizvedene finansijske instrumente koji se drže do dospeljeća, zajmove i potraživanja preduzeća kojima se trguje, udjele u zavisnim, pridruženim i zajedničkim preduzećima, vlasničke instrumente izdate od preduzeća, ugovore o uslovljenim naknadama kod poslovnih udruživanja i druge finansijske instrumente koji imaju posebne karakteristike koje opredjeljuju da se, u skladu sa opšteprihvaćenim pravilima, obračunavaju drugačije od ostalih finansijskih instrumenata.

Direktiva dopušta i mogućnost da države članice dozvole ili zahtijevaju priznavanje, procjenjivanje ili objelodanjivanje finansijskih instrumenata u skladu sa MRS². Direktivom je propisano da je nabavna vrijednost osnovno načelo procjenjivanja i vrednovanja stavki u računovodstvenim iskazima. Korišćenje fer

² - Medunarodni računovodstveni standardi

vrijednosti podijeljeno je na stalna sredstva, za koja države članice mogu da propišu korišćenje početne vrijednosti i iz toga proisteklo formiranje revalorizacionih rezervi i na finansijske instrumente (ne sve) koji mogu da se procjenjuju i vrednuju po fer vrijednosti, praktično na isti način kako to propisuju MRS.

Bilans stanja i bilans uspjeha

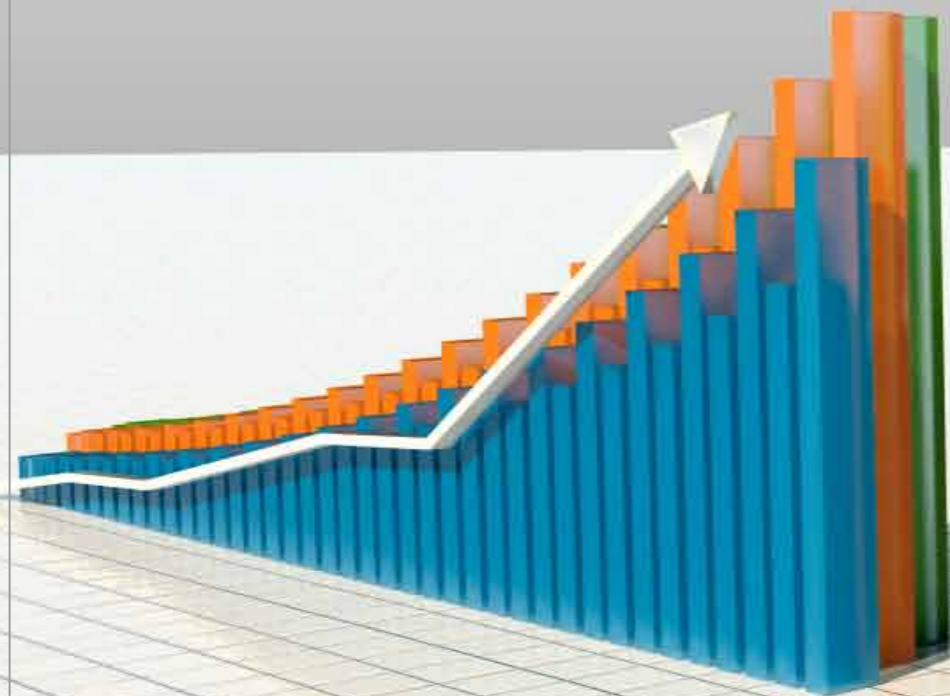
Direktivom je propisano raščlanjivanje bilansa stanja (iskaz o finansijskoj poziciji) i bilansa uspjeha (iskaz o ukupnom rezultatu), tako da država članica samo izuzetno može da propiše odstupanja, koja bi u tim slučajevima morala da budu objelodanjena u objašnjenjima uz računovodstvene iskaze. Države članice mogu da dozvole ili da zahtijevaju prilagođavanje raščlanjivanja bilansa stanja i bilansa u cilju uključivanja raspoređivanja dobitka i pokriva gubitka u iste.

Međutim, direktiva donosi značajnu novost koja se odnosi na tretiranje udjela u kapitalu. Države članice, naime, mogu da dozvole ili da zahtijevaju da se udjeli u kapitalu obračunavaju metodom učešća. Države članice mogu da dozvole ili da zahtijevaju da se dio poslovnog rezultata koji može da se pripíše udjelu u kapitalu prizna u iskazu poslovnog rezultata samo do iznosa već isplaćenih dividendi i dividendi čija isplata može da se zahtijeva, a da se dio priznatog dobitka iznad ovih dividendi koji može da poveća udjele u kapitalu unese u rezerve koje nije moguće podijeliti ulagačima.

Od dvije direktivom dozvoljene varijante raščlanjivanja bilansa stanja država članica može da propiše samo jednu ili obje, a ako propiše obje, dozvoljava preduzećima da samostalno odluče koju će koristiti.

U direktivi su propisani i neki izuzeci u procjenjivanju dijela sadržaja nekih pozicija bilansa stanja. Tako je, npr., propisano sljedeće:

- prava na nekretninama i druga slična prava, koja definiše nacionalno pravo, prikazuju se u okviru pozicije „Zemljišta i zgrade“;
- države članice mogu da dozvole ili da zahtijevaju ispravke vrijednosti stalnih finansijskih sredstava

procjenjivanjem po nižoj vrijednosti koja bi za njih važila na dan bilansa stanja;

- vrijednost stalnih sredstava, bez obzira na to da li je njihov vijek korišćenja ograničen ili ne, revalorizuje se na nižu vrijednost koja će važiti na dan bilansa stanja, ako se očekuje da će sniženje njihove vrijednosti biti trajno (obezvrjeđivanje sredstava);

- vrijednost obrtnih sredstava, u slučaju pada cijena ili drugih poremećaja, revalorizuje se na tržišnu vrijednost nižu od knjigovodstvene ili na drugačiju nižu vrijednost koje će za njih važiti na dan bilansa stanja;

- države članice mogu da dozvole ili da zahtijevaju da se kamate na kapital pozajmljen za finansiranje proizvodnje stalnih ili obrtnih sredstava, ako se odnose na period proizvodnje, uključe u troškove proizvodnje;

- države članice mogu da dozvole da se nabavna cijena ili cijena koštanja zaliha dobara iste vrste i svih izvedenih pozicija, uključujući ulaganja, izračunava na osnovu ponderisanih prosječnih cijena, po metodi „prvi ulaz, prvi izlaz“ (FIFO), metodu „poslednji ulaz, prvi izlaz“ (LIFO) ili po metodu koji odražava opšte usvojenu najbolju praksu;

- nematerijalna sredstva otpisuju se tokom cijelog

ekonomski opravdanog perioda korišćenja. U izuzetnim slučajevima, kada takav period korišćenja goodwill-a i troškova razvoja nije moguće pouzdano procijeniti, ta se sredstva otpisuju najkasnije u periodu koji propiše država članica. Ovaj period ne može biti kraći od pet, ni duži od deset godina;

- kada nacionalno pravo dozvoljava uključivanje troškova razvoja pod „Sredstva“, a ti troškovi nijesu još u cjelini otpisani, države članice zahtijevaju da se dobitak ne dijeli ulagačima, sem ako zbir iznosa rezervi koji je na raspolaganju i prenijetog dobitka nije najmanje jednak iznosu neotpisanih troškova;

- rezervacije pokrivaju obaveze čija je priroda jasno definisana i za koje je na dan bilansa stanja vjerovatno ili sigurno da će nastati, mada nije siguran njihov iznos, ni dan kada će nastati. Države članice mogu da odobre i formiranje rezervacija namijenjenih pokrivenju troškova čija je priroda jasno definisana, a za koje je na dan bilansa vjerovatno ili sigurno da će nastati, mada nijesu sigurni ni njihov iznos, ni dan kada će nastati.

Za iskaz poslovnog rezultata države članice propisuju jesu li obje varijante raščlanjivanja propisane direktivom, a malim i srednjim društvima mogu da

dozvole da sastave skraćene iskaze poslovnog rezultata sa propisanim ograničenjima.

Direktivom propisane varijante bilansa stanja i iskaza poslovnog rezultata suštinski se ne razlikuju od onih iz stare direktive. Svakako treba pozdraviti mogućnost da države članice mogu da dozvole ili da zahtijevaju da se udjeli u kapitalu drugih društava i u pojedinačnim računovodstvenim iskazima procjenjuju po metodu učešća. Omogućavanjem korišćenja ovog metoda razriješeni su mnogi stručni problemi procjenjivanja, a i spriječena je mogućnost da društva precijene vrijednost udjela na osnovu procjenjivanja vrijednosti druge vrijednosti. Pored toga, postignuto je i to da se finansijska ulaganja u pojedinačnim i konsolidovanim računovodstvenim iskazima mogu iskazati po jednakim vrijednostima.

Napomene uz računovodstvene iskaze

Napomene uz računovodstvene iskaze treba prikazati po redosljedu po kojem su predstavljene pozicije u bilansu stanja i bilansu uspjeha. U objašnjenjima uz računovodstvene iskaze sva preduzeća treba da objelodane i sledeće podatke:

- usvojene računovodstvene politike;
- ako se stalna sredstva procjenjuju revalorizovanim iznosima: tabelu koja pokazuje kretanje revalorizacione rezerve u poslovnoj godini sa objašnjenjem poreskog aspekta navedenih stavki i knjigovodstvenu vrijednost u bilansu stanja koja bi bila priznata ako stalna sredstva ne bi bila revalorizovana;
- kada se finansijski instrumenti i/ili sredstva koja nijesu finansijski instrumenti procjenjuju po fer vrijednosti: tabelu sa navođenjem značajnih pretpostavki koje su osnov valorizacijskih modela i tehnika, kao i tabelu koja pokazuje kretanje rezervi nastalo usljed procjenjivanja po fer vrijednosti;
- iznos svih finansijskih obaveza, datih jemstava nepredviđenih izdataka koji nijesu uključeni u bilanse stanja uz navođenje vrste i oblika bilo kakve poboljšane sigurne garancije;
- iznos akontacija i pozajmica odobrenih članovima nadzornih, poslovnih i upravnih tijela;
- iznos i prirodu pojedinih stavki prihoda ili rashoda izuzetnog obima ili značaja;
- iznose koje preduzeće duguje, a dospijevaju na naplatu za više od pet godina, kao i ukupne dugove pokrivenne sigurnim garancijama koje je obezbijedilo samo preduzeće, uz navođenje vrste i oblika garancija.

Međutim, za srednja i velika preduzeća kao i za subjekte od javnog interesa, direktiva propisuje još niz dodatnih objelodanjivanja. Obavezna objašnjenja za sva preduzeća sadrže, prije svega, jasno definisane zahtjeve u vezi sa objelodanjivanjima koja se odnose na korišćenje dozvoljenih alternativnih osnova za procjenjivanje stalnih sredstava po revalorizacionim iznosima i na korišćenje alternativne osnove za procjenjivanje po fer vrijednosti.

Izveštaj o poslovanju

U izvještaju o poslovanju treba pošteno da budu prikazani razvoj i uspješnost poslovanja preduzeća, kao i njegov položaj, zajedno sa opisom najznačajnijih rizika i dilema sa kojima se preduzeće suočava. Analiza mora, u obimu potrebnom za razumijevanje razvoja i rezultata poslovanja preduzeća, kao i njegovog finansijskog položaja, da sadrži ključne računovodstvene, finansijske, a po potrebi i druge pokazatelje, koji uključuju i informacije u vezi sa zaštitom životne sredine i zaposlenima. U izvještaju o poslovanju moraju da budu prikazani i:

- očekivani razvoj preduzeća;
- aktivnosti preduzeća u oblastima istraživanja i razvoja;
- informacije u vezi sa pribavljanjem sopstvenih udjela;
- postojanje podružnica preduzeća i
- u vezi sa finansijskim instrumentima koje koristi preduzeće i, kada je to od značaja za ocjenu njihovih sredstava, obaveza, finansijskog stanja i poslovnog rezultata, ciljevi i politike preduzeća u upravljanju finansijskim rizicima, uključujući njegove politike zaštite od rizika kod svih glavnih vrsta predviđenih transakcija za koje se koristi računovodstvo za zaštitu od rizika, izloženost preduzeća cjenovnom riziku, kreditnom riziku, likvidnosnom riziku i riziku novčanih tokova.

Države članice mogu mala preduzeća osloboditi obaveze sastavljanja izvještaja o poslovanju, ako informacije o pribavljanju sopstvenih udjela navedu u objašnjenjima uz računovodstvene iskaze. Isto tako, mala i srednja preduzeća mogu da budu oslobođena izvještavanja o određenim nefinansijskim informacijama.

Preduzeća koja su subjekti javnog interesa i čije su prenosive hartije od vrijednosti prihvaćene u promet na regulisanom tržištu bilo koje države članice, banke, osiguravajuće organizacije i preduzeća koja kao takva odrede države članice, moraju da u svoj izvještaj o poslovanju uključe i izjavu o upravljanju preduzećem. Ova se izjava uključuje kao posebno poglavlje izvještaja o poslovanju, a može da se da i u vidu posebnog izvještaja objavljenog zajedno sa izvještajem o poslovanju ili javno objavljenom dokumentu na sajtu preduzeća, a mora da sadrži najmanje direktivom propisane podatke i informacije o upravljanju preduzećem.

Izveštaj o poslovanju dopunjava podatke i informacije koje obezbjeđuju računovodstveni iskazi i objašnjenja uz računovodstvene iskaze. Oblik izvještaja o poslovanju nije propisan. Preduzeće samo odlučuje kako će ga sastaviti, te je on u neku ruku iskaz poslovanja. Njime menadžment prezentira svoj rad, svoje uspjehe i neuspjehe, uspješnost poslovanja i, prije svega, viziju budućnosti, koju računovodstvene informacije i podaci ne pokazuju. U izvještajima o poslovanju, preduzeća moraju da posvete veliku pažnju, prije svega, vanračunovodstvenim pokazateljima u informacijama.

Izveštaj o ekstraktivnim industrijama

U cilju obezbjeđivanja veće transparentnosti uplata izvršenih vladama, velika preduzeća i entiteti od javnog interesa, koji su aktivni u ekstraktivnoj industriji i sječi drveća primarnih šuma³ treba da objave materijalna plaćanja vladama u zemljama u kojima rade u posebnom izvještaju, na godišnjem nivou.

Takva preduzeća su aktivna u zemljama bogatim prirodnim resursima, posebno mineralima, naftom, prirodnim gasom i primarnim šumama. Izvještaj treba da sadrži vrste plaćanja uporedive sa objavama preduzeća koje učestvuje u Inicijativi za transparentnost ekstraktivnih industrija (EITI). Izvještaj treba da služi da pomogne vladama zemalja bogatih resursima da sprovedu EITI principe i kriterijume i da podnose račun svojim građanima za plaćanje vlada-

3 - Definirano u Direktivi 2009/28/EC kao "šuma autohtonih vrsta gdje ne postoji jasno vidljiva indikacija ljudskih aktivnosti i ekološki procesi nisu značajno poremećeni".

ma koja dobijaju od preduzeća aktivnih u ekstraktivnim industrijama ili sječi primarnih šuma koja posluju u okviru njihove nadležnosti.

Svaka isplata, bez obzira da li je kao jednokratno ili kao niz povezanih plaćanja, ne mora se uzeti u obzir u izvještaju, ako je ispod 100.000 eura u okviru jedne finansijske godine. To znači da, u slučaju bilo kakvog aranžmana koji obezbjeđuje periodične isplate ili plaćanje na rate (npr. zakupnine) preduzeće mora da uzme u obzir ukupan iznos srodnih periodičnih isplata ili rata vezanih isplata u određivanju da li je dosegnut prag za taj niz plaćanja, i shodno tome, da li je objelodanjivanje potrebno.

Konsolidovani računovodstveni iskazi i izvještaji

Konsolidovani računovodstveni iskazi prikazuju sredstva, obaveze, finansijsko stanje i poslovni rezultat preduzeća uključenih u konsolidaciju, kao da su jedno jedino društvo. Država članica mora za sva preduzeća na koja se primjenjuje njeno nacionalno pravo da propiše obavezu sastavljanja konsolidovanih računovodstvenih iskaza i izvještaja o poslovanju ako takvo preduzeće ima:

- većinu glasova akcionara ili članova (ulagača) u drugom preduzeću (zavisno preduzeće);
- pravo da imenuje ili opozove većinu članova upravnog; poslovnog ili nadzornog organa drugog preduzeća (zavisno preduzeće), čiji je istovremeno akcionar ili član;
- pravo da vrši preovlađujući uticaj na preduzeće (zavisno preduzeće), čiji je akcionar ili član, na osnovu zaključenog ugovora sa tim preduzećem ili odredbe osnivačkog akta ili statuta tog preduzeća, ako pravni sistem pod odredbama kojima podliježe to zavisno preduzeće, dozvoljava da se to reguliše takvim ugovorima ili statutarnim odredbama;
- ako je akcionar ili član preduzeća,
- ako je većina članova upravnog, poslovnog ili nadzornog organa tog preduzeća (zavisno preduzeće) koji su obavljali tu funkciju u poslovnoj godini, u prethodnoj poslovnoj godini i do sastavljanja konsolidovanih računovodstvenih iskaza, imenovana isključivo kao rezultat ostvarivanja njegovih glasačkih

prava (može da se odredi zahtjev da glasačka prava dostignu 20% ukupnih); ili

- na osnovu ugovora sa drugim akcionarima ili članovima u tom preduzeću (zavisno preduzeće) samo nadzire većinu glasačkih prava akcionara ili članova u tom društvu.

Male grupe su izuzete od obaveze sastavljanja konsolidovanih računovodstvenih iskaza i konsolidovanog izvještaja o poslovanju, sem kada je neko od povezanih preduzeća subjekt javnog interesa. Države članice mogu i srednje grupe osloboditi obaveze sastavljanja konsolidovanih računovodstvenih iskaza i konsolidovanih izvještaja o poslovanju, izuzev ako je neko od povezanih preduzeća subjekt od javnog interesa.

Zaključak

Crna Gora, kao kandidat za članstvo u EU, moraće u svom domaćem zakonodavstvu da uzme u obzir pravni sistem EU i svoje zakonodavstvo promijeniti tako da ne bude u suprotnosti sa odredbama direktiva EU. U oblasti računovodstva, Crna Gora će morati da svoje zakonodavstvo (Zakon o računovodstvu i reviziji i druge zakonske i podzakonske akte) uskladi i sa odredbama nove računovodstvene direktive. Radi se o vrlo složenom postupku usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa zahtjevima EU, a pri tome su potrebna ozbiljna stručna razmatranja, prije svega kod onih odredbi gdje direktiva propisuje da država članica (u slučaju Crne Gore država kandidat za članstvo u EU) može neke zahtjeve da dozvoli ili da zahtijeva.

Mladen Vlahović
samostalni savjetnik III
Direktorat za centralnu harmonizaciju

Ivona Mihajlović

Info web Ministarstva finansija za periodu od 01. jula do 30. septembra 2014. godine

02.07.2014. godine - Seminar de minimis

U organizaciji Ministarstva finansija i projekta "SAM" (Jačanje upravljačkih kapaciteta u oblasti državne pomoći), održan je seminar na temu „Koncept de minimis pomoći“ (pomoć male vrijednosti). Cilj seminara bio je da se učesnici bliže upoznaju sa opštim principima politike državne pomoći, ali i generalnim

konceptom "de minimis pomoći", uključujući princip kumulacije. De minimis pomoć (pomoć male vrijednosti) se koristi da opiše male iznose državne pomoći koji ne zahtijevaju poštovanje bilo kog pravila u pogledu maksimalnog intenziteta pomoći ili opravdanih troškova. Seminar je otvorila vođa "SAM" projekta Daiga Lagzdina, a pored teorijskog dijela obuke, koji su prezentovali eksperti za ovu oblast, Dace Berklode i Ester Hargita, organizovane su i praktične vježbe u okviru manjih radnih grupa. Seminar, organizovan sa namjerom unapređenja nivoa informisanosti institucija koje su davaoci državne pomoći o primjeni principa de minimis pomoći sa fokusom na važećim propisima, proceduralnim zahtjevima i ograničenjima koje treba poštovati, je jedan u nizu osmišljenih u sklopu "SAM" projekta, koji kofinansira Evropska Unija, a sprovodi GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit(GIZ) GmbH).

03.07.2014. godine - Održana druga runda pregovora radi zaključivanja Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između Crne Gore i Republike Portugal

U periodu od 1. do 3. jula 2014. godine, u Podgorici je održana druga runda pregovora između delegacija Crne Gore i Republike Portugal u vezi zaključivanja Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između Crne Gore i Republike Portugal i sprečavanju izbjegavanja plaćanja poreza na dohodak. U toku pregovora postignuta je saglasnost o poreskim pitanjima koja su ostala otvorena nakon prve runde pregovora, osim u dijelu koji se odnosi na zaštitu ličnih podataka. Obje delegacije su iskazale spremnost da se što prije dođe do potpisivanja ugovora, čime bi se obezbijedilo eliminisanje dvostrukog oporezivanja dohotka rezidenata obje države ugovornice, uklanjanje poreskih prepreka za strana ulaganja, primjenjivanje načela jednakog poreskog tretmana fizičkih i pravnih lica država ugovornica, unapređenje naučne, kulturne i sportske saradnje, kao i političkih odnosa država ugovornica.

22.07.2014. godine - Ministarstvo finansija objavilo Bilten XXXII

24.07.2014. godine - Izjava portparolke u Ministarstvu finansija Marije Radenović nakon sjednice Vlade Crne Gore povodom usvajanja Informacije o realizaciji i efektima mjera iz Akcionog plana za suzbijanje sive ekonomije za period januar-jun 2014. godine i Odluke o dodjeli uslovnih dotacija opštinama za 2014. godinu

„...U 2014. godini nastavili smo sa značajnim aktivnostima u borbi protiv sive ekonomije, prvenstveno

kroz rad Komisije za suzbijanje sive ekonomije i rad više operativnih timova koji su bili formirani sa ciljem fokusiranja aktivnosti na one segmente u kojima je stepen percepcije sive ekonomije najveći, kao što su: tržište rada, promet akciznih proizvoda, izdavanje fiskalnih računa i sl. Navedene aktivnosti definisane su Akcionim planom za suzbijanje sive ekonomije i podijelili smo ih na dvije velike grupe: operativne i zakonodavne aktivnosti. Takođe je ove aktivnosti pratila snažna medijska kampanja koja je bila usmjerena na jačanje svijesti građana o štetnosti sive ekonomije i u okviru koje je realizovan i realizuje se projekat “Budi odgovoran”, koji je omogućio učešće civilnog sektora u borbu protiv sive ekonomije... Sve ove sprovedene aktivnosti imale su značajne efekte u ostvarenom ekonomskom rastu, koji se, prema preliminarnim podacima Ministarstva finansija u prvih pola godine, ogleda u prihodima u visini od 574,7 miliona eura, što je 30 miliona eura više u odnosu na plan i 56,1 miliona eura više u odnosu na isti period prethodne godine. Ovi podaci upućuju na zaključak da je ovakav sistemski pristup u borbi protiv sive ekonomije opravdan, jer se pored povećanja budžetskih prihoda postižu još dva cilja: unapređenje poreske discipline i stvaranje fer uslova za poslovanje... Vlada je takođe usvojila i Odluku o dodjeli uslovnih dotacija koje predstavljaju transfere koje država daje lokalnim samoupravama radi realizacije infrastrukturnih projekata ili kofinansiranja određenih razvojnih projekata koji se najvećim dijelom finansiraju iz donatorskih sredstava. U Crnoj Gori se trenutno realizuje međuopštinski razvojni grant program koji je namijenjen svim opštinama i koji podrazumjeva realizaciju pet zajedničkih projekata ukupne vrijednosti, prema nekoj predračunskoj vrijednosti, 2,6 miliona eura. Najveći dio sredstava obezbeđen je iz sredstava Evropske unije, odnosno IPA fondova, dok je obaveza države bila da kofinansira iznos od 0,44 miliona eura. Tu obavezu je država jednim dijelom izvršila prošle godine kada je iz budžeta izdvojeno 200 hiljada eura, a aktuelnom odlukom koja je donijeta na Vladi opredijeljeno je, za ove svrhe, još 198 hiljada eura koje će biti uplaćene do kraja godine, dok će preostali manji dio sredstava biti obezbijeđen kroz budžet za 2015. godinu. Završetak ovih projekata očekuje se do septembra 2015. godine, a njihovom realizacijom

unaprijedićemo infrastrukturu, međuopštinsku saradnju, povećaćemo konkurentnost lokalnih samouprava i u krajnjem poboljšati uslove za život lokalnog stanovništva.”

08.08.2014. godine - Zaplijenjena velika količina duvana

U zajedničkoj akciji inspektora Poreske uprave i službenika Centra za bezbjednost Bar sprovedena je uspješna akcija zaplene 1.783 šteke nelegalnih cigareta (dijelom bez akciznih markica a dijelom sa oznakama raznih proizvodnih društava iz Crne Gore i Srbije), 30 kilograma rezanog duvana i 3 paketa rinfuznih cigareta u paklici. Naime, tokom inspeksijske kontrole zelene pijace u Baru, inspektori su naišli na zaključane tezge bez vlasnika, nakon čijeg otvaranja su našli velike količine nelegalnih duvanskih proizvoda. Navedena akcija jedna je u nizu onih koje će se sprovoditi u budućem periodu, a sve u cilju otkrivanja i eliminisanja nelegalnih kanala snabdijevanja duvanskim proizvodima. Kako je tržište duvanskih proizvoda prepoznato kao posebno senzitivno sa aspekta sive ekonomije, službenici Poreske uprave intenzivirali su kontrole na terenu kako bi se svakodnevno pratilo stanje i adekvatno reagovalo na uočene nepravilnosti.

08.08.2014. godine - Nastavljene intenzivne kontrole poreskih obveznika

U okviru borbe na planu suzbijanja sive ekonomije, inspektori Poreske uprave su nastavili intenzivne kontrole na terenu. U periodu od 28.07. do 04.08. 2014. godine poreski inspektori su izvršili ukupno 562 provjere regularnosti poslovanja poreskih obveznika. Nepravilnosti su utvrđene kod 110 obveznika, zbog čega je izdato 113 prekršajnih naloga, u ukupnom novčanom iznosu od 202.330 eura, kao i 17 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka. Pored navedenog, izrečena je mjera zabrane obavljanja djelatnosti kod šest lica, odnosno pečačenje četiri objekta. Fokus rada inspektora Poreske uprave bio je usmjeren na poreske obveznike u sjevernim opštinama, i to: Berane, Plav i Gusinje, gdje su u okviru inspeksijskih kontrola, 02. i 03. avgusta, uočene brojne nepravilnosti i u skladu sa zakonom izrečene adekvatne mjere.

14.08.2014. godine - Kampanja „Budi odgovoran“ promovisana u Podgorici, primorju i na graničnim prelazima - Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova podržala kampanju

Kampanja “Budi odgovoran. Od tebe zavisi. Siva ekonomija 0%“ promovisana je u Podgorici, na primorju i na graničnim prelazima, kroz dijeljenje letaka, postavljanje postera i anketiranje građana na temu predlaganja društveno korisnih projekata gdje bi trebalo uložiti polovinu iznosa od kazni izrečenih po prijavama građana. Kampanju su podržale brojne kompanije i institucije. Uz veliku podršku Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova, kampanja je promovisana i na najfrekventnijim graničnim prelazima: Sukobin, Dobrakovo i Ranče. Turisti koji ulaze u našu zemlju dobili su dvojezične letke kako bi se informisali na koji način mogu da reaguju ukoliko naiđu na nepravilnosti na kupalištima, zatim na neizdavanje fiskalnih računa ili kršenje potrošačkih prava. Promotivni materijal je takođe dostupan na aerodromima Podgorica i Tivat i u lukama Kotor i Bar. Tokom anketiranja građana prikupljen je veliki broj predloga projekata od društvenog značaja. Od početka II faze kampanje prikupljeno je već preko 117.000 eura za nove projekte.

15.09.2014. godine - Održan seminar na temu „Državna pomoć i strukturni fondovi“

U saradnji Ministarstva finansija Crne Gore i projekta SAM (Jačanje upravljačkih kapaciteta u oblasti državne pomoći u Crnoj Gori “State Aid Management in Montenegro“), održan je seminar na temu “Držav-

na pomoć i strukturni fondovi”. Kako države članice Evropske unije ne mogu dodjeljivati državnu pomoć, Ugovorom o funkcionisanju Evropske unije predviđeni su određeni izuzeci od ovog pravila, pa tako državna pomoć, u slučajevima gdje je ista dozvoljena pravom Evropske unije, može biti dodijeljena samo pod strogo definisanim uslovima.

Uprkos činjenici da se državna pomoć dodjeljuje iz budžeta država članica, neophodno je uzeti u obzir da se pravila državne pomoći primjenjuju i kada se projekti finansiraju iz strukturnih fondova EU. Stoga je, u takvim slučajevima, potrebno sprovođenje detaljnog ispitivanja implikacija državne pomoći. Puno korišćenje strukturnih fondova za crnogorsku administraciju i privredna društva će biti moguće nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Od izuzetne je važnosti pravilna primjena EU pravila državnih pomoći za finansiranje iz pretpristupnih EU fondova (IPA). Cilj seminara bio je podizanje svijesti o implikacijama državne pomoći u procesu IPA finansiranja.

17.09.2014. godine - Održan seminar na temu „Državna pomoć - mnogo buke ni oko čega“

Seminar je bio namijenjen predstavnicima medija, sa ciljem unapređenja postojećih i sticanja novih znanja o pravu Evropske unije iz oblasti državnih pomoći, s obzirom da je harmonizacija u ovoj oblasti jedan od stubova pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Imajući u vidu da je dobra informisanost nosilaca javne riječi jedan od osnovnih preduslova kvalitetne i tačne informisanosti šire javnosti, seminar za novinare bio je prilika da se sazna više o pravu koje reguliše državnu pomoć, a koje je dio prava konkurencije. To pravo odnosi se na države članice i privredna društva

u Evropskoj uniji i uspostavlja jedinstvena pravila za dodjelu pomoći na unutrašnjem tržištu.

18.09.2014. godine - Kampanja Budi odgovoran: Objavljena kratka lista predloga građana za preusmjeravanje novca iz sive zone u društveno korisne svrhe - Na listi čak 17 projekata

Na osnovu velikog broja pristiglih predloga građana i predstavnika civilnog sektora u okviru kampanje "Budi odgovoran. Od tebe zavisi. Siva Ekonomija 0%", utvrđena je lista predloga investicija od opšteg društvenog značaja za koje, u nastavku kampanje, podnosioci prijava mogu glasati putem mobilne aplikacije i sajta „Budi odgovoran“ (www.budiodgovoran.me), kao i kol-centara Poreske uprave (19707) i Uprave za inspeksijske poslove (080 555 555). U skladu sa pravilima projekta, kratka lista inicijativa građana utvrđena je na osnovu sljedećih kriterijuma: opšti društveni značaj (potrebno je da projekat podrazumijeva ulaganje u oblast od opšteg interesa), održivost (neophodno je da nadležna javna institucija, koja je u mogućnosti da obezbijedi održivost predložene inicijative, potvrdi spremnost da podrži i realizuje predloženu investiciju u jasno utvrđenim rokovima i u okviru predviđenog budžeta) i ravnomjerna regionalna zastupljenost (konačna lista predloženih projekata sačinjena je vodeći računa o ravnomjernoj regionalnoj zastupljenosti projekata). Na listi, koju su na osnovu navedenih kriterijuma jednoglasno utvr-

dili predstavnici Vlade Crne Gore, Elektrotehničkog fakulteta u Podgorici i UNDP Crna Gora, su sljedeći projekti: Nabavka medicinske opreme za reanimaciju beba; Nabavka aparata za mehaničku ventilaciju (respiratora) za bebe; Izgradnja i opremanje dijela Specijalne bolnice za psihijatriju „Dobrota“, Kotor; Opremanje gradskih parkova i dnevnih centara mobilijarom za djecu sa invaliditetom; Nabavka opreme za zapošljavanje osoba sa invaliditetom; Opremanje Dnevnih centara za djecu i omladinu sa smetnjama u razvoju u Bijelom Polju, Mojkovcu i Ulcinju; Nabavka zvučnih semafora za osobe sa oštećenim vidom; Podrška starim licima na teritoriji Prijestonice Cetinje; Projekat „Sigurna penzija“; Kreditna linija za start-up preduzeća za žene i mlade u manje razvijenim opštinama; Nabavka posuda za kompostiranje otpada u domaćinstvima u Crnoj Gori; Osnivanje edukativnog centra za upravljanje otpadom u Podgorici; Projekat „Očistimo Crnu Goru za 7 dana!"; Osnivanje Omladinskog centra u Podgorici; Uređenje i opremanje parka i igrališta za djecu u Nikšiću; Rekonstrukcija sportsko-rekreativnih terena u Beranama; Izgradnja skloništa za napuštene životinje i pansiona za privremeno čuvanje kućnih ljubimaca.

Građani koji, od 18. septembra do 15. decembra 2014. godine budu ukazivali na neizdavanje fiskalnih računa, rad na crno, kršenje potrošačkih prava ili nepravilnosti na kupalištima, imaće priliku da glasaju za predloge investicija i, na taj način, preusmjere sredstva iz sive ekonomije u konkretne društveno korisne svrhe.

19.09.2014. godine - Održan seminar na temu „Pilot revizije u opštinama“

U Ministarstvu finansija održana je obuka za unutrašnje revizore na lokalnom i centralnom nivou, na temu "Pilot revizije u opštinama". Obuka je održana

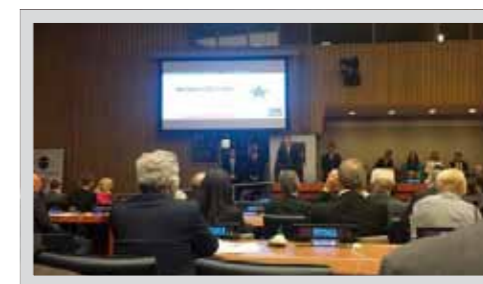
u saradnji sa projektom "Jačanje kapaciteta upravljanja sredstvima EU i opštih administrativnih procedura". Cilj obuke je bio upoznavanje unutrašnjih revizora sa planiranim pilot revizijama, kao i aktivnostima koje je neophodno sprovesti prije otpočinjanja praktične obuke unutrašnjih revizora u okviru pilot revizija u opštinama. Pilot revizije u Glavnom gradu Podgorica i opštini Nikšić planirane su u novembru i decembru ove godine, a u opštinama Bijelo Polje i Pljevlja u prvom kvartalu naredne godine.

25.09.2014. godine - Izjava generalne direktorke Direktorata za ekonomsku politiku i razvoj u Ministarstvu finansija Ive Vuković nakon sjednice Vlada Crne Gore povodom usvajanja Projekcije makroekonomskih i fiskalnih pokazatelja za period 2014-2018.

“...Ministarstvo finansija dva puta godišnje ažurira makroekonomske projekcije, što je u skladu sa okruženjem i fluktuacijama u ekonomiji kako u Crnoj Gori, tako i u okruženju, i te projekcije predstavljaju polaznu osnovu za izradu Zakona o budžetu za 2015. godinu. Crnogorska ekonomija je u 2013. godini, prema zvaničnim podacima M ONSTAT-a, ostvarila realni rast od 3,3%, a nezvanični podaci pokazuju da je u prvom kvartalu 2014. godine ekonomija zabilježila realni rast od 1,5%, dok je u drugom kvartalu taj rast iznosio 0,3%. Očekivano pozitivni rezultati došli su od sektora građevinarstva, maloprodaje, poslovanje sa nekretninama, kao i dobre naplate poreza, dok je dominantno negativan uticaj imala proizvodnja električne energije usljed visoke osnove, odnosno rekordne proizvodnje u prethodnoj godini. Projekcija Ministarstva finansija je da će crnogorska ekonomija u

2014. godini imati realni rast od 2,5%, zbog očekivano dobrih rezultata u sektoru turizma u avgustu mjesecu, početka proizvodnje Kombinata aluminijuma i dobre cijene na svjetskom tržištu. Projekcije Ministarstva finansija za naredni srednjoročni period su da će crnogorska ekonomija u 2015. godini rasti po stopi od 3,5%, zasnovane na pretpostavki otpočinjanja investicione aktivnosti uz angažovanje domaćih potencijala, prvenstveno u sektoru građevinarstva, kao i realizaciji strukturnih reformi koje su planirane u narednom periodu...”

25.09.2014. godine - Kampanji „Budi odgovoran“ dodijeljena 2. nagrada Partnerstva otvorenih vlada u Njujorku

U konkurenciji najboljih projekata iz 33 zemlje svijeta koji afirmišu uključivanje građana u javne politike, kampanja „Budi odgovoran. Od tebe zavisi. Siva ekonomija 0%“ osvojila je drugu nagradu međunarodne inicijative Partnerstva otvorenih vlada, na ceremoniji održanoj u Njujorku. Ovo prestižno priznanje dodijeljeno je crnogorskoj kampanji zbog doprinosa u afirmaciji saradnje civilnog i javnog sektora, i aktivnog uključivanja građana u javne politike. „Kampanja Budi odgovoran nas uči veoma važnoj činjenici, a to je da sadržajna i plodna saradnja sa građanima može obezbijediti javnim institucijama resurse, vještine i povjerenje potrebno za uspješnije sprovođenje javnih politika,” naveo je predsjednik Vujanović prilikom dodjele nagrade crnogorskom timu. Predsjednik Vujanović je naglasio da ovaj projekat ne bi bio moguć bez naprednih akademskih znanja predstavnika Elektrotehničkog fakulteta u Podgorici, značajne podrške UNDP Crna Gora i Britanske ambasade u Podgorici, posvećenog rada inspeksijskih službi i

Bojana Kaluderović

Trilateralni program Italija-Albanija-Crna Gora

liderske vizije Ministarstva finansija. Takođe, Predsjednik Crne Gore je izrazio naročitu zahvalnost odgovornim građanima i crnogorskim medijima na kontinuiranoj podršci kampanji „Budi odgovoran“, kao i nevladnim organizacijama Centru za demokratsku tranziciju, Institutu Alternativa, Građanskoj alijansi, Ekološkom pokretu „Ozon“ i NVO Green Home koje su podržale kandidaturu crnogorske kampanje za ovu prestižnu međunarodnu nagradu.

29.09.2014. godine - Održan AFCOS seminar

Delegacija Ministarstva finansija, koju čine članovi AFCOS mreže, učestvovala je na AFCOS seminaru održanom u Sofiji, Bugarska, u periodu od 24-26. septembra 2014. godine. Tokom seminara, koji se jednom godišnje organizuje od strane Kancelarije Evropske komisije za borbu protiv prevara (OLAF), učesnici su imali priliku da se upoznaju sa organizacionom strukturom i načinom funkcionisanja AFCOS-a zemalja članica i zemalja kandidata EU. U

okviru dvodnevnog seminara održane su grupne diskusije na kojima su se razmjenjivala iskustva i koje su predstavljale dobru priliku da se unaprijedi saradnja između zemalja kada je riječ o zaštiti finansijskih interesa Evropske unije, što je i osnovni cilj ove mreže. Uticaj aktuelnih zakonodavnih inicijativa na zaštitu finansijskih interesa EU, saradnja između OLAF-a i nadležnih državnih organa, strategija za borbu protiv prevara u cilju zaštite finansijskih interesa, kao i aktuelni izazovi koji se tiču izvještavanja o nepravilnostima su bile neke od teme o kojima se diskutovalo na pomenutim debatama.

Ivona Mihajlović
Služba za odnose sa javnošću
i slobodan pristup informacijama

Nova finansijska perspektiva je donijela Crnoj Gori, pored programa koji su postojali tokom perioda 2007-2013. godine, i nove programe. Crna Gora će u periodu od 2014-2020. godine učestvovati u četiri bilateralna programa (Crna Gora – Kosovo, Albanija – Crna Gora, Srbija – Crna Gora i Bosna i Hercegovina – Crna Gora), dva trilateralna programa (Italija – Albanija – Crna Gora i Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora), kao i u tri transnacionalna programa (MED program, Jadransko-jonski i Dunavski transnacionalni program).

Trilateralni programi predstavljaju osobenost nove finansijske perspektive i karakteriše ih učešće jedne zemlje članice Evropske unije (EU) i zemalja koje pristupaju. Program Italija – Albanija – Crna Gora je program koji se finansira iz dva izvora, s obzirom da su njegove učesnice Italija, kao članica EU, i Albanija i Crna Gora, kao zemlje kandidati za ulazak u EU, pa stoga se dio sredstava obezbjeđuje kroz Evropski fond za regionalni razvoj (ERDF), a dio kroz IPA II.

Ovaj program treba da doprinese ostvarivanju ciljeva koji su postavljeni Strategijom EU 2020, Strategijom Jugoistočna Evropa 2020 i Jadransko-jonskom strategijom.

Programska teritorija pokriva ukupnu površinu od 66.365 km² sa ukupno 7.805.809 stanovnika ove tri zemlje. 50% ovog stanovništva je nastanjeno u oblasti Pulje, koja je ujedno i najgušće naseljena teritorija, sa čak četiri puta većom gustinom naseljenosti nego dio crnogorske teritorije, koji se smatra prihvatljivim za ovaj program. Čak 40% teritorije Albanije se smatra prihvatljivom za učešće u ovom programu, tako da Albanija pokriva najveći dio programske teritorije.

Uredba (EU) br. 1299/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 17. novembra 2013. godine o posebnim odredbama za podršku iz Evropskog fonda za regionalni razvoj „Evropska teritorijalna saradnja“ je predvidjela prioritete na koje se treba fokusirati u okviru teritorijalne saradnje i na taj način je odre-

đen okvir u kome treba da budu pripremljeni svi programi. U tom svijetlu, ovim trilateralnim programom u fokus su stavljena četiri prioriteta:

Konkurentnost malih i srednjih preduzeća i prakse saradnje;
Dobro upravljanje prirodnim i kulturnim resursima za održivi turizam i privlačnost programske teritorije;
Zaštita životne sredine, upravljanje rizicima i nisko-karbonska strategija;
Prekogranične održive mreže.

Kroz svaki prioritet je neophodno postići i određene ciljeve.

Prioritet 1:

Cilj 1.1 - Unaprijediti okvirne uslove za razvoj prekograničnih tržišta malih i srednjih preduzeća.

Prioritet 2:

Cilj 2.1 – Povećati atraktivnost specifičnih prirodnih i kulturnih resursa radi unapređenja održivog ekonomskog razvoja.

Cilj 2.2 – Ojačati kreativni potencijal za povećanje turističke privlačnosti programske teritorije.

Prioritet 3:

Cilj 3.1 – Povećana koordinacija za upravljanje zaštitom životne sredine i prevencijom rizika.

Cilj 3.2 – Povećana implementacija inovativnih praksi i alata za smanjivanje emisije ugljenika i promociju energetske efikasnosti u javnom sektoru.

Cilj 3.3 - Povećana implementacija sistema i planova koji doprinose poboljšanju upravljanja vodama.

Prioritet 4:

Cilj 4.1 – Povećana koordinacija relevantnih

stejkholdera kako bi se promovisale održive veze u programskom području.

Vrijednost ukupnog programa je 80 miliona eura, što jasno ukazuje na činjenicu da u fokusu neće biti veliki infrastrukturni projekti.

Ovim programom će se upravljati kroz zajedničko upravljanje, s obzirom da je jedna od zemalja koja učestvuje u programu zemlja članica. Postojeće jedno Upravljačko tijelo koje će se nalaziti u Pulji (Italija).

Da bi sredstva bila na raspolaganju i da bi se mogao objaviti prvi poziv za dostavljanje prijedloga projekata, neophodno je da Evropska komisija (EK) da svoje pozitivno mišljenje na Operativni program čiji je nacrt već pripremljen od strane zajedničke radne grupe, koju su činili predstavnici zemalja učesnica u programu, nakon čega bi se pristupilo potpisivanju Finansijskog sporazuma. Planirano je da sredstva budu raspoloživa u 2015. godini.

Što se tiče Crne Gore, opštine koje su prihvatljive za finansiranje u okviru ovog programa su: Bar, Budva, Cetinje, Danilovgrad, Herceg Novi, Kotor, Nikšić, Podgorica, Tivat i Ulcinj. Osim ovih opština, pridruženom teritorijom se smatraju ostale opštine: Pljevlja, Bijelo Polje, Berane, Rožaje, Plav, Andrijevica, Kolašin, Mojkovac, Šavnik, Žabljak, Plužine i Petnjica.

Međutim, pored velike atraktivnosti ovog programa, kao i već uspostavljenih partnerstava kroz programe koji su i do sada postojali, i dalje postoji i rizik u procesu pronalaženja partnera. Osim ovog rizika, problematičnim se pokazalo i obezbjeđivanje sredstava, s obzirom na to da i ovaj program funkcioniše po principu refundacije, što znači da blagovremeno planiranje sredstava od strane potencijalnih učesnika može biti od posebnog značaja.

Bojana Kaluđerović
načelnica Direkcije za kontrolu kvaliteta
Direktorat za finansiranje
i ugovaranje sredstava EU pomoći

Ivana Maksimović

Politika upravljanja rizicima u pretpristupnim fondovima

Dobijanje odluke o akreditaciji za decentralizovano upravljanje pretpristupnim fondovima je važan korak u približavanju Crne Gore Evropskoj uniji i svojevrsan dokaz da crnogorska administracija ima kapacitete za samostalno upravljanje fondovima. Da bi se taj proces uspješno realizovao, razvijen je Priručnik o procedurama, dokument koji se horizontalno odnosi na sve upravljačke nivoe i namijenjen je svim komponentama dostupnim Crnoj Gori. On je osnova za rad svake pojedinačne strukture i, kao takav, sadrži više poglavlja koja se odnose na razne oblasti. Jedno od poglavlja Priručnika o procedurama odnosi se i na Upravljanje rizicima.

U implementaciju projekata koji se finansiraju iz pretpristupnih fondova EU uključen je veliki broj subjekata, kako iz državne administracije, tj. operativne strukture, tako i trećih lica. Što je veći broj subjekata uključenih u implementaciju, to su veće šanse da dođe do pojave neželjenih situacija, koje mogu produžiti rok završetka, tražiti dodatno ulaganje sredstava, preduzimanje određenih akcija za ispravku itd. Sve nabrojane situacije zahtijevaju interven-

ciju i, kao takve, mogu dovesti do plaćanja dodatnih, neopravdanih, troškova od strane zemlje korisnice, te je stoga vrlo bitno imati uspostavljene procedure za upravljanje rizicima.

Šta je u stvari rizik i kako se može definisati?

Koristeći prilagođenu definiciju iz Vodiča za implementaciju upravljanja rizikom, koji je izradila Evropska komisija, rizik se može definisati kao: "Bilo koji događaj ili problem koji se može pojaviti i značajno uticati na postizanje političkih, strateških i operativnih ciljeva IPA strukture. Propuštene prilike se, takođe, mogu smatrati rizikom".

Rizik se, takođe, može posmatrati kao moguća prijetnja, događaj (ili skup događaja), aktivnost (ili skup aktivnosti) ili neaktivnost koja može prouzrokovati gubitak sredstava i koja može zaprijetiti uspješnom ispunjenju zadataka organizacije.

Razumijevanje, odnosno poznavanje stava organizacije prema različitim nivoima i tipovima rizika je

prvi korak u organizaciji politike upravljanja rizicima. Detaljnije, ako se obezbijedi da je pristup upravljanja rizicima efektivno planiran i sproveden, koristi koje proizilaze iz jasne definicije politike upravljanja rizicima su:

- Svijest o postojanju značajnih rizika uz određivanje njihovih prioriteta, što pomaže u efikasnom planiranju resursa;
- Naglasak na procjeni potreba unutrašnje revizije i planiranja;
- Prepoznavanja odgovornosti;
- Pomoć u strateškom planiranju;
- Identifikacija novih prilika;
- Akcioni plan za efektivno upravljanje značajnim rizicima.

Dakle, cilj politike upravljanja rizicima je da se rizici svedu na prihvatljiv nivo kroz sprovođenje mjera koje će umanjiti vjerovatnoću da se rizik dogodi, da se uticaj realizacije rizika smanji ili oboje u isto vrijeme. Ipak, čak ni dobro osmišljeno i operativno

upravljanje rizicima ne može pružiti garanciju da će ciljevi u potpunosti biti ostvareni.

Upravljanje rizicima je cikličan, kontinuiran proces koji utiče na različite aktivnosti, kao što su identifikacija, procjena, određivanje prioriteta rizika, planiranje, implementacija i pregled olakšavajućih i korektivnih akcija kao i prethodno planiranje i kontrolu.

Jednostavnih pet koraka opšteg modela upravljanja rizicima teže da obezbijede opšti pristup upravljanju rizicima:

- identifikacija ciljeva i predmetnih rizika;
- procjena identifikovanih rizika;
- selekcija odgovora na rizike;
- implementacija odgovora na rizike;
- nadgledanje i izvještavanje.

Analiza rizika može pružiti razložno uvjerenje da će cilj biti ispunjen, ukoliko je definisan nivo prihvatljivosti rizika. Postavljanjem kriterijuma i dodjeljiva-

njem ocjene za svaki kriterijum lako se može doći do ocjene rizičnosti nekog projekta, što u praksi znači da se može dati prioritet najrizičnijem projektu. Ocjena rizika ne bi trebalo da ima apsolutnu vrijednost, već treba da, na osnovu kriterijuma, prikaže rizičnost određenog projekta. Najčešći kriterijumi su vjerovatnoća rizika i uticaj rizika na posmatrani projekat.

Na slici je prikazan način ocjenjivanja rizika, koristeći dva osnovna kriterijuma: vjerovatnoću da će se neki rizik materijalizovati i uticaj tj. posljedicu koja proističe iz materijalizacije određenog rizika.

Vjerovatnoća			
Visoka	3	6	9
Srednja	2	4	6
Niska	1	2	3
	Nizak	Srednji	Visok
	Uticaj		

Izvor: Priručnik o procedurama za IPA I-IV komponente – Poglavlje „Upravljanje rizicima”

Procjena uticaja i interpretacija rezultata:

- nizak - u slučaju pojave rizika, radovi koji su u toku i planirane aktivnosti nisu ili su minimalno uzdrmane, bez potrebe za dodatnim sredstvima;
- srednji - u slučaju pojave rizika, aktivnosti su značajno uzdrmane, sa mogućom potrebom za dodatnim sredstvima, da bi se mogli ostvariti ciljevi;
- visok - u slučaju pojave rizika, aktivnosti su značajno uzdrmane, i potrebna su značajna dodatna sredstva da bi se postigao cilj. Alternativno, ovu kategoriju treba upotrijebiti u situaciji kada nije moguće postići ciljeve.

Procjena vjerovatnoće interpretacija rezultata:

- niska - nastanak rizika je praktično nemoguć ili postoje neki praktični primjeri nastanka rizika ili znađe o nastaloj situaciji;

- srednja - vjerovatnoća nastanka rizika je potkrijepljena prethodnim dokazom ili znanjem o nastaloj situaciji;
- visoka - vjerovatnoća nastanka rizika je potkrijepljena jasnim i frekventnim dokazom ili znanjem o nastaloj situaciji.

Nakon što je utvrđeno postojanje rizika i izvršena njegova procjena uticaja, bira se odgovor, odnosno korektivna radnja. S tim u vezi, rizici se mogu: izbjegavati, prenositi, umanjiti ili prihvatiti.

Važno je napomenuti da svaka akcija kojom se umanjuje ili otklanja rizik nosi određene izdatke, te je stoga važno napraviti realnu procjenu između procjene rizika i sredstava uložениh za akciju.

Implementacija odgovora na rizik znači usvajanje odgovarajućih mjera u smislu postizanja smanjenja vjerovatnoće i uticaja rizika događaja u pravcu nule.

Akcioni planovi koji su u skladu sa odabranim odgovorom na rizik, treba da se donesu kako bi obezbijedilo preduzimanje konkretnih mjera za smanjivanje rizika.

U određenim slučajevima kada se rizik može odmah ili u kratkom vremenskom periodu identifikovati, nikakav razrađeni akcioni plan nije potreban. Ipak, upravljanje drugim rizicima može zahtijevati značajne napore i trošenje na duži period. U ovakvim slučajevima, akcioni plan se pravi kao zaseban projekat i zahtijeva dodatnu organizaciju i planiranje.

Aktivnosti upravljanja rizicima na bilo kom nivou IPA strukture i rukovodstva se implementira kroz:

- preventivne radnje;
- administrativne kontrole;
- kontrole na licu mjesta;
- bilo koju drugu radnju koja može umanjiti prepoznati rizik.

Primjer – upravljanje rizikom kod IPA fondova:

Glavna rizična grupa		Oblasti koje treba razmotriti pri identifikaciji potencijalnih rizika
spoljni	Rizik koji se odnosi na okruženje izvan IPA strukture	Makro rizici okruženja (politički, ekonomski, prirodni...) Političke odluke i prioritete izvan IPA Spoljni partneri
	Rizici koji se odnose na planiranje, procese i sisteme	Strategija, planiranje i politika (političke odluke) Operativni procesi Finansijski procesi i raspodjela budžeta IT i drugi sistemi podrške
unutrašnji	Rizici koji se odnose na ljudske resurse i institucije	Ljudski resursi Zgrada i oprema Unutrašnja organizacija...
	Rizici koji se odnose na zakonitost i regulatorne aspekte	Tačnost, adekvatnost i usklađenost primjenljivih zakona i propisa
	Rizici koji se odnose na komunikaciju i informacije	Metode komunikacije i komunikacioni kanali Kvalitet i blagovremenost informacija

Postoje dva različita, ali međusobno komplementarna gledišta na proces upravljanja rizicima: nivo rukovodstva (IPA institucionalno upravljanje rizikom koje čini sastavni dio kontrole upravljanja) i nivo projekta (upravljanje rizikom projekta).

Vrlo je važno napomenuti da ove dvije analize rizika nijesu suprotne, već se nadopunjavaju i predstavljaju pojačan alternativni pogled na upravljanje EU fondovima i proces implementacije projekata. Upravo je to pravi način, jer u pogledu upravljanja EU fondovima i implementacije projekata različita tijela u IPA strukturama imaju različite uloge i različite poglede na faktore rizika.

IPA operativnu strukturu za komponente III i IV u Crnoj Gori čine: Tijelo koje je odgovorno za Operativni program (BROP), Tijela koja su odgovorna za prioritete/mjere (BRPM) i Implementaciono tijelo (IB). Stoga, upravljanje rizicima mora postojati na svim nivoima IPA strukture:

- nivo IPA sistema – NAO/NF;
- nivo operativne strukture (rukovodioci Operativnih struktura po pojedinačnim komponentama);
- nivo subjekta (BROP, BRPM, IB);
- nivo projekta (IB).

Prema tome, potrebno je da svako tijelo uključeno u implementaciju IPA programa imenuje svog službenika za upravljanje rizicima (risk manager). Oni su odgovorni za popunjavanje/sakupljanje Formi upozorenja na rizik i za njihovo pravilno kompletiranje. Takođe, njihova dužnost je da popunjavaju registar rizika odnosno IPA tijela, da podnesu kopiju Forme upozorenja Koordinator za upravljanje rizicima, da učestvuju na sastancima Odbora za upravljanje rizicima (Risk panel) i razmatraju rizike povezane sa uključenim IPA tijelima.

Uobičajeno je da Koordinator za upravljanje rizicima bude službenik za upravljanje rizicima u Nacionalnom fondu. Koordinator za upravljanje rizicima je dužan da sakuplja registre rizika iz IPA tijela i pripremi konačnu informaciju za razmatranje na sastanku Odbora upravljanja rizikom. Odbor je dužan da obavijesti Nacionalnog službenika za ovjeravanje (NAO) o donesenim odlukama, koje će zavistiti od značaja rizika, kao i od tolerancije rukovodstva prema rizicima i veličine rizika (određeni rizici mogu biti prihvaćeni, drugi odbijeni ili prihvaćeni do određenog nivoa). Osoba odgovorna za izvještavanje o rizicima ka Evropskoj komisiji je NAO. Treba napomenuti da odlučivanje da li će određeni rizik biti izbjegnuto, ublažen ili prihvaćen je isključivo nadležnost NAO-a.

Kao što se da zaključiti, proces uspostavljanja strukture za upravljanje rizikom je sveobuhvatan i mora uključivati službenike koji će kroz svoju objektivnost i stručnost prepoznati rizične situacije. Kako je upravljanje rizicima samo jedno od poglavlja Priručnika o procedurama, jasno je kako se veliki zadatak stavlja pred državnu administraciju, koja mora dokazati da je sposobna prilagoditi sebe novim pravilima i načinu rada, a samim tim i da na sebe preuzme odgovornost upravljanja pretpripravnim fondovima.

Ivana Maksimović
samostalna savjetnica I
Direktorat za državni trezor

mr. Snežana Mugoša

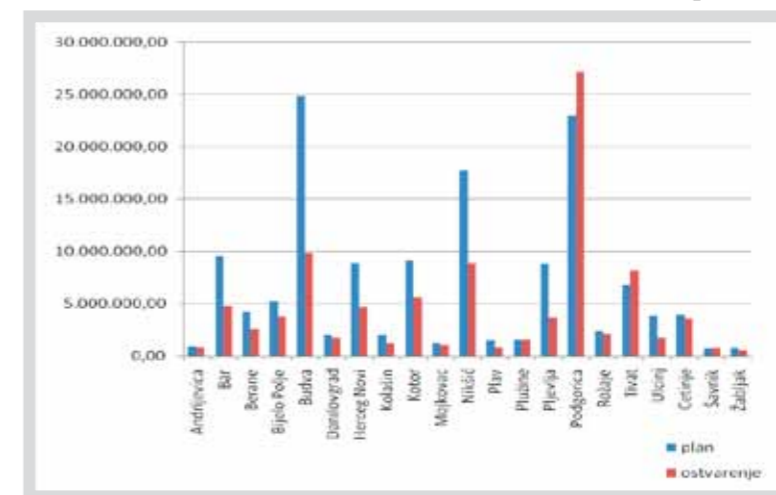
Realizacija javne potrošnje na lokalnom nivou u drugom kvartalu 2014. godine

I - Ostvareni primici

U narednoj tabeli dat je pregled planiranih i ostvarenih primitaka budžeta opština za period januar-jun 2014. godine:

Opština	Primici lokalne samouprave u II kvartalu 2014. godine		
	Plan	Ostvarenje	% ostvarenja
Andrijevica	0,90	0,82	91,37
Bar	9,53	4,81	50,44
Berane	4,18	2,56	61,23
Bijelo Polje	5,27	3,74	70,94
Budva	24,87	9,88	39,74
Danilovgrad	2,03	1,77	86,95
Herceg Novi	8,85	4,68	52,87
Kolašin	2,04	1,22	59,97
Kotor	9,12	5,58	61,11
Mojkovac	1,24	1,07	86,08
Nikšić	17,79	8,85	49,74
Plav	1,49	0,86	57,75
Plužine	1,61	1,58	98,17
Pljevlja	8,85	3,72	41,99
Podgorica	23,00	27,18	118,21
Rožaje	2,37	2,11	89,02
Tivat	6,77	8,13	120,09
Ulcinj	3,87	1,81	46,75
Cetinje	3,95	3,63	91,91
Šavnik	0,70	0,76	108,46
Žabljak	0,77	0,54	69,80
UKUPNO	139,19	95,28	68,45

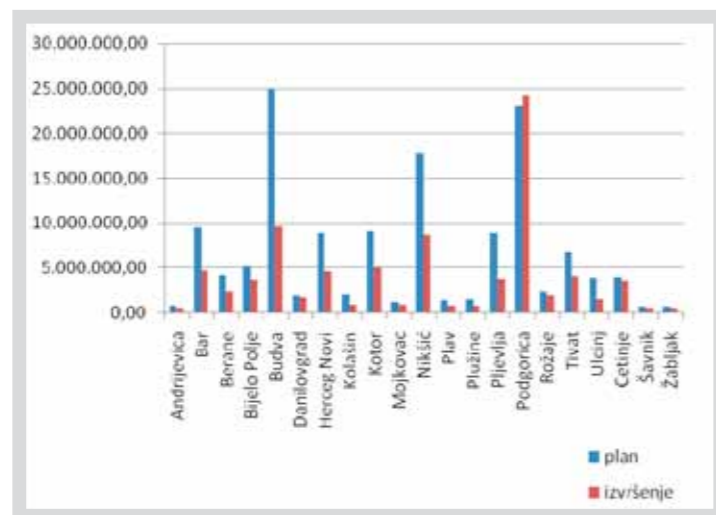
Ukupni primici lokalne samouprave za prvih šest mjeseci 2014. godine planirani su u iznosu od 139,19 miliona eura, dok je ukupno ostvarenje iznosilo 95,28 miliona eura, odnosno 68,45% u odnosu na plan za navedeni period.

II - Izvršenje izdataka

Ukupni izdaci lokalne samouprave za period januar - jun 2014. godine planirani su u iznosu od 139,00 miliona eura, dok je ukupno izvršenje opštinskih budžeta za navedeni period iznosilo 84,94 miliona eura, što čini 61,11% izvršenja u odnosu na plan za isti period.

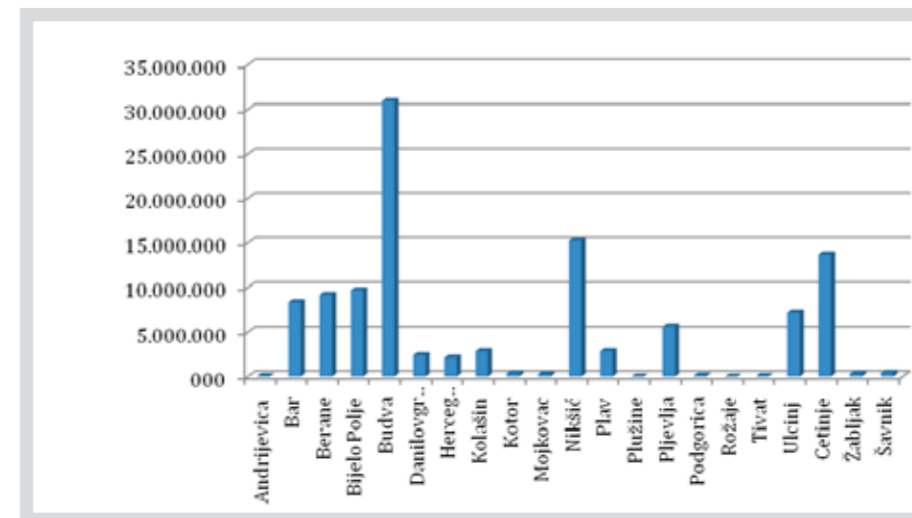
Opština	Izdaci lokalne samouprave u II kvartalu 2014. godine		
	Plan	Izvršenje	% izvršenja
Andrijevica	0,79	0,54	69,03
Bar	9,53	4,71	49,44
Berane	4,18	2,45	58,58
Bijelo Polje	5,27	3,68	69,85
Budva	24,87	9,65	38,80
Danilovgrad	2,03	1,73	85,01
Herceg Novi	8,85	4,59	51,87
Kolašin	2,04	0,91	44,65
Kotor	9,12	4,97	54,48
Mojkovac	1,22	0,92	75,38
Nikšić	17,74	8,70	49,07
Plav	1,49	0,84	56,36
Plužine	1,61	0,85	52,58
Pljevlja	8,85	3,81	43,03
Podgorica	23,00	24,27	105,54
Rožaje	2,37	2,02	85,53
Tivat	6,77	4,11	60,71
Ulcinj	3,87	1,57	40,52
Cetinje	3,95	3,59	90,80
Šavnik	0,70	0,54	77,30
Žabljak	0,77	0,50	64,78
UKUPNO	139,00	84,94	61,11

III - Neizmirene obaveze

Prema podacima koje su opštine dostavile Ministarstvu finansija, ukupne neizmirene obaveze lokalne samouprave na 30.06.2014. godine iznosile su 111,68 miliona eura.

Neizmirene obaveze opština na 30.06.2014. godine (u mil. €)	
Andrijevica	0,06
Bar	8,35
Berane	9,19
Bijelo Polje	9,70
Budva	30,92
Danilovgrad	2,39
Herceg Novi	2,10
Kolašin	2,82
Kotor	0,36
Mojkovac	0,26
Nikšić	15,26
Plav	2,83
Plužine	0,00
Pijevlja	5,64
Podgorica	0,11
Rožaje	0,00
Tivat	0,06
Ulcinj	7,16
Cetinje	13,73
Žabljak	0,32
Šavnik	0,41
UKUPNO	111,68

mr Snežana Mugoša
 načelnica Direkcije za praćenje budžeta lokalnih samouprava,
 regulatornih agencija i javnih preduzeća i drugih implicitnih budžetskih obaveza
 Direktorat za budžet

mr Tatjana Bošković

Zakon o porezu na ugljovodonike

Uvod

Sredinom 2012. godine Vlada Crne Gore je usvojila Fiskalnu politiku o upstream industriji ugljovodonika, kojom je definisana fiskalna politika za djelatnosti proizvodnje ugljovodonika (*upstream industrije*), sa ciljem kreiranja dobrog fiskalnog sistema koji podrazumijeva stabilnu i transparentnu poresku politiku na dugi rok.

Crna Gora se usvajanjem Zakona o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika ("Sl. list Crne Gore", br. 41/10, 40/11 i 62/13) opredijelila za tzv. Poreski/Royalty režim, koji se sastoji od dva osnovna ele-

menta i to: royalty (naknada za proizvedene ugljovodonike) i ekstra poreza na dobit za naftne kompanije. Shodno navedenom zakonu, ugljovodonici su sve vrste ugljovodonika koji se u prirodnom stanju nalazi ispod površine tla ili morskog dna, u tečnom ili gasovitom stanju, kao i sirovo mineralno ulje, prirodni benzin, prirodni gasovi i ostale supstance koje se mogu sa njima izvaditi iz ležišta. Ugljovodonicima se, pored ostalog, smatraju nafta i gas. Nafta je ugljovodonik koji nakon vađenja iz ležišta ostaje u tečnom stanju na normalnom atmosferskom pritisku i temperature, a gas je ugljovodonik koji je slobodan ili vezan prirodni gas u prirodnom obliku u zemljinoj kori.

Ključni problem sa kojim se suočavaju svi modeli oporezivanja proizvodnje ugljovodonika u *upstream* industriji je vremenska neusklađenost oporezivanja industrije, gdje je ograničavajući faktor visok iznos nepovratnih troškova i dugi proizvodni ciklusi. Pored toga, dobar sistem oporezivanja resursa treba da uključi sve faze proizvodnje resursa, uključujući i fazu istraživanja.

U skladu sa osnovnim principima koji su definisani Fiskalnom politikom, pripremljen je Zakon o porezu na ugljovodonike, koji je od strane Skupštine Crne Gore usvojen 16. jula 2014. godine, a koji je objavljen u „Službenom listu CG“, broj 31/14.

Ovim zakonom se uvodi novi fiskalitet i kreira politika oporezivanja dobiti od obavljanja upstream operacija koje se odnose na: vađenje ugljovodonika (nafte, gasa i dr.) iz ležišta, izgradnju, korišćenje postrojenja i prateće opreme za potrebe proizvodnje i isporuke ugljovodonika, transport nafte i gasa i druge aktivnosti povezane sa upstream operacijama.

Shodno Zakonu o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika, djelatnosti istraživanja i proizvodnje ugljovodonika može da vrši privredno društvo, pravno ili fizičko lice na osnovu ugovora o koncesiji zaključenog u skladu sa ovim zakonom. Pravo na istraživanje i proizvodnju ugljovodonika može se dati jednom ili više privrednih društava, pravnih ili fizičkih lica, shodno ugovoru o koncesiji, kao i privrednom društvu u kojem Država ima većinski vlasnički udio i pravnom licu čiji je osnivač Država.

Proizvodnja ugljovodonika može se vršiti samo na osnovu zaključenog ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika. Javni poziv za dostavljanje ponuda za dodjelu prava na proizvodnju i zaključivanje ugovora o koncesiji za proizvodnju na jednom ili više blokova objavljuje Ministarstvo ekonomije, uz prethodnu saglasnost Vlade, a odluku o dodjeli ugovora o koncesiji za proizvodnju donosi Skupština Crne Gore.

Sadržaj i osnovne karakteristike Zakona o porezu na ugljovodonike

Zakonom o porezu na ugljovodonike se utvrđuju osnovni elementi oporezivanja prihoda kompanija koje se bave istraživanjem i eksploatacijom nafte i gasa u podmorju Crne Gore, u susjednim vodama, van teritorije Crne Gore i u okviru granica kopnene teritorije, unutrašnjih voda i teritorijalnog mora Crne Gore.

Zakon se zasniva na modelu ekstra poreza na prihod ostvaren od obavljanja upstream djelatnosti, dok bi se dobit ostvarena od obavljanja drugih aktivnosti, koje nijesu direktno povezane sa upstream aktivnostima, uključujući kapitalne dobitke i prihode od kapitala, oporezivala shodno odredbama Zakona o porezu na dobit pravnih lica.

Upstream operacijama koje se odnose na ugljovodonike smatraju se aktivnosti koje se odnose na vađenje ugljovodonika iz ležišta, izgradnju ili korišćenje postrojenja i prateće opreme za potrebe proi-

zvodnje i isporuke ugljovodonika, uključujući istraživanje, bušenje bušotina, proizvodnju, transport ili korišćenje nafte i gasa za potrebe proizvodnje ugljovodonika i druge aktivnosti povezane sa upstream operacijama, osim transporta ugljovodonika na veliko željeznicom, vazduhoplovima, drumskim vozilima ili plovnim objektima.

Poreski obveznik - Obveznik poreza na ugljovodonike je privredno društvo ili dio stranog društva koje obavlja upstream operacije, na osnovu ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika. Ova lica imaju status velikog poreskog obveznika, u skladu sa Zakonom o poreskoj administraciji.

Poreska osnovica - Poreska osnovica predstavlja razliku između prihoda ostvarenih od upstream operacija i rashoda priznatih u skladu sa ovim zakonom. Polazeći od specifičnosti obavljanja djelatnosti proizvodnje ugljovodonika radi pravilnog utvrđivanja osnovice za oporezivanje, bliže su navedeni prihodi i rashodi koji se priznaju u poreske svrhe.

Prihodi od upstream operacija - Prihodima od upstream operacija smatraju se: prihodi ostvareni po osnovu proizvodnje, transporta, prerade i/ili prodaje, odnosno realizacije ugljovodonika; prihodi od kamata i drugi prihodi od finansiranja, kursne razlike i finansijske dobiti od upstream operacija; prihodi po osnovu realizacije osnovnih sredstava pribavljenih za korišćenje u aktivnostima koje se odnose na upstream operacije; tržišna vrijednost osnovnog sredstva koje je prestalo da se koristi za upstream operacije; novčana sredstva preostala na posebnom računu za deinstalaciju nakon završenog procesa deinstalacije postrojenja u skladu sa Zakonom o istraživanju ugljovodonika i vrijednost zaliha ugljovodonika. Prihodi od upstream operacija utvrđuju se na osnovu ugovorene cijene ili poreske referentne cijene, ako ugovorena cijena odstupa od referentne cijene. Referentna cijena je cijena po kojoj se trguje ugljovodonicima između nezavisnih lica na slobodnom tržištu, a kvartalno će biti utvrđivana od strane Ministarstva ekonomije, uz prethodnu saglasnost Vlade Crne Gore. Iznos kvartalno referentne cijene se objavljuje u „Službenom listu Crne Gore“.

Rashodi od upstream operacija - Rashodi od upstream operacija se dijele na: kapitalne troškove, operativne troškove, sredstva uplaćena u fond za deinstalaciju i troškove finansiranja.

Kapitalni troškovi su troškovi nastali kupovinom, odnosno drugim pribavljanjem postrojenja za proizvodnju ili transport ugljovodonika, uključujući instalacije ili strukture kao što su platforme, podmorske instalacije i postrojenja, terminali, postrojenja i cjevovodi, podvodni kablovi za snabdijevanje postrojenja energijom (struja, hidraulika i sl.), hemikalijama i daljinskim kontrolama, neophodnu pripadajuću opremu i drugu pokretnu imovinu koja je sastavni dio ili je povezana sa tim postrojenjima, kao i troškove istraživanja koji se priznaju u skladu sa ugovorom o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika.

Operativni troškovi su troškovi za zarade zaposlenih i za druge oblike radnog angažovanja u vezi sa upstream operacijama, troškovi potrošnog materijala, troškovi usluga, kao i drugi troškovi koji se priznaju u skladu sa ugovorom o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika.

Sredstva uplaćena u fond za deinstalaciju su sredstva uplaćena na ime budućih rashoda za deinstalaciju postrojenja za proizvodnju, obradu, preradu ili transport ugljovodonika.

Troškovi finansiranja su neto finansijski troškovi za obavljanje upstream operacija, nastali po osnovu zaduženja uz kamatu, a obuhvataju rashode za kamate, kao i razliku između pozitivne i negativne kursne razlike na zaduženja.

U cilju preciznog razgraničenja prihoda i rashoda, Zakonom je predviđeno donošenje posebnog akta od strane Ministarstva finansija, kojim će se urediti ova oblast.

Poreska stopa - Budući da se obavljaju operacije na eksploataciji prirodnih bogatstava koja su neobnovljivi resursi, a imajući u vidu iskustvo država koje su uvele ovu vrstu poreza, stopa poreza na prihode od upstream operacija iznosi 54%. Prihodi od drugih

aktivnosti koje ostvari poreski obveznik, a koji nije su obuhvaćeni ovim zakonom, kapitalni dobiti, uključujući i prenos ili ustupanje pripadajućeg udjela iz ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika i prihodi od kapitala, oporezuju se u skladu sa zakonom kojim se uređuje oporezivanje dobiti pravnih lica, odnosno po stopi od 9%.

Vremensko razgraničavanje rashoda, priznavanje i prenos gubitaka - Imajući u vidu visinu iznosa, obuhvatnost i kompleksnost kapitalnih troškova, zakonom je predviđeno vremensko razgraničavanje ovih troškova, tako da se oni razgraničavaju na pet godina i priznaju se po stopi od 20% godišnje. Prva godina vremenskog razgraničavanja kapitalnih troškova je godina u kojoj je nastao taj trošak. Pored navedenog, dato je ovlaštenje Ministarstvu finansija da donese podzakonski akt kojim se bliže uređuje način vremenskog razgraničavanja ovih rashoda.

Operativni troškovi, sredstva uplaćena u fond za deinstalaciju i troškovi finansiranja se priznaju u godini u kojoj su nastali.

Gubici od upstream operacija nastali po osnovu priznatih rashoda mogu se prenositi na račun dobiti iz budućih obračunskih perioda, u roku ne dužem od 10 godina i bez obračunate kamate na saldo koji postoji na kraju poreskog perioda.

Obračunavanje i plaćanje poreza na ugljovodonike - Poreski organ utvrđuje rješenjem godišnju i akontativnu poresku obavezu, a poreski obveznik je dužan da tokom godine kvartalno plaća poresku obavezu u vidu akontacija, na osnovu procjene prihoda od upstream aktivnosti. Porez na ugljovodonike se obračunava nakon isteka finansijske godine ili drugog perioda utvrđivanja poreza, prema poreskoj osnovici ostvarenoj u tom periodu.

Poreski obveznik je dužan da podnese poreskom organu godišnju poresku prijavu, za period za koji se obračunava porez na ugljovodonike. Prijava se podnosi najkasnije u roku od četiri mjeseca od isteka perioda za koji se obračunava porez. Uz poresku prijavu, poreski obveznik je dužan da dostavi i finansijske iskaze za koje je izvršena revizija, u skla-

du sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo i revizija.

Na osnovu raspoloživih podataka, poreski organ rješenjem utvrđuje iznos godišnjeg poreza na ugljovodonike u roku od 45 dana, od dana isteka gore navedenog roka za podnošenje godišnje prijave.

Poreski obveznik je dužan da, tokom godine, kvartalno plaća porez na ugljovodonike u vidu akontacija, a na osnovu rješenja poreskog organa. Akontacije poreza se plaćaju do 15-og u mjesecu po isteku svakog kvartala i akontativno plaćeni porez se smatra kreditom u odnosu na obavezu po godišnjoj poreskoj prijavi.

Pripadnost prihoda od poreza na ugljovodonike - Prihodi od poreza na ugljovodonike pripadaju budžetu Crne Gore i Fondu za ugljovodonike, u srazmjeri 15:85. Funkcionisanje Fonda za ugljovodonike će biti uređeno posebnim zakonom, čije donošenje je planirano najkasnije do 31. decembra tekuće godine.

Kazne za prekršaje - Ovim zakonom kreirana je i kaznena politika prevashodno sa aspekta fiskalnog kapaciteta poreskih obveznika i njihovog tretmana kao velikih poreskih obveznika i, s tim u vezi, predloženi su maksimalni iznosi kazni u rasponu od 10.000 do 40.000 eura.

Zaključak

Primjenom novih rješenja se nastavlja sa kreiranjem efikasnog fiskalnog sistema koji podrazumijeva stabilnu, predvidivu i transparentnu poresku politiku na dugi rok i istovremeno stvaraju uslovi za pouzdan i atraktivan ambijent za investiciona ulaganja u istraživanje i proizvodnju ugljovodonika u Crnoj Gori.

mr Tatjana Bošković
samostalna savjetnica I
Direktorat za poreski i carinski sistem

Nikolina Radojičić

Maša Vučinić

“De minimis” – mala pomoć od velikog značaja pravila pomoći malih vrijednosti

Nastojanje da se pojednostavi i kvalitetnije organizuje kompleksna politika dodjele državne pomoći stalni je izazov tijela Evropske Unije koje se bave ovom politikom. Takvi napori, između ostalog, rezultirali su i kreiranjem pravila o *de minimis* pomoći, odnosno tzv. pomoći male vrijednosti, koja su u Evropskoj Uniji donesena kako bi se redukovao broj slučajeva sa malim iznosima državne pomoći. Pomenuta pravila propisana su Uredbom Evropske komisije br. 1407/2013, o primjeni članova 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske Unije na *de minimis* državnu pomoć.

Slijedeći dobru evropsku praksu i stremeći što valjanijoj harmonizaciji domaćeg zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, Vlada Crne Gore je odlučila da pravila za dodjeljivanje *de minimis* državne pomoći uvede u crnogorski pravni okvir. Ministarstvo finansija je iniciralo direktno uvođenje ovih pravila, te su ista postala dio domaćeg prava, u skladu sa članom 3a Uredbe o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjeljivanja državne pomoći (Sl. list Crne

Gore, br. 27/10, 34/11 i 16/14), odnosno usvajanjem Pravilnika o listi pravila državne pomoći (Sl. list Crne Gore, br. 35/14).

Navedena pravila o pomoći privrednim društvima, kao potencijalnim korisnicima državne pomoći, definisana su tako da prepoznaju koncept jednog učesnika na tržištu, te njihov zakonski status i privredne odnose. U tom kontekstu, privredno društvo je ono koje ima većinu prava glasa akcionara ili članova u drugom privrednom društvu, ima pravo da imenuje ili smjenjuje članove upravljačkog tijela drugog društva, da vrši dominantan uticaj nad drugim društvom u skladu sa osnivačkim aktom, kao i da kontroliše većinu glasačkih prava akcionara ili članova u skladu sa dogovorom sa drugim akcionarima ili članovima tog privrednog društva.

De minimis pravila ne odnose se na sektor ribarstva i akvakulture, primarnu proizvodnju, niti na planiran poljoprivrednih proizvoda. Izuzeci su mogući samo ukoliko je pomoć utvrđena na osnovu cijene

ili količine takvih proizvoda kupljenih od primarnih proizvođača, kao i u slučaju kada je pomoć uslovljena time da se djelimično ili u cjelosti prenese na primarne proizvođače. Takođe, *de minimis* državna pomoć ne dodjeljuje se za izvozne aktivnosti prema trećim zemljama ili članicama, kao ni za aktivnosti kojima bi se favorizovalo korišćenje domaće u odnosu na uvezenu robu.

Glavna odrednica pravila *de minimis* pomoći, nezavisno o kojoj vrsti državne pomoći je riječ, jeste da je pomoć moguće dodijeliti samo u slučaju kada pomoć dodijeljena privrednom društvu u tekućoj i prethodne dvije fiskalne godine ne prelazi prihvatljive vrijednosne pragove od 200.000 eura, odnosno 100.000 eura za drumski teretni saobraćaj. Bez obzira da li se pomoć dodjeljuje kao individualna državna pomoć ili na osnovu odobrene šeme državne pomoći, privredno društvo koje je potencijalni korisnik *de minimis* državne pomoći dostavljanjem izjave (koja uključuje sve dodijeljene državne pomoći u periodu od 3 godine), uz prijavu za državnu pomoć, dokazuje da je dodjela iste opravdana sa aspekta dozvoljenih vrijednosnih pragova. Ovo je bitno naglasiti jer kada bi se definisani limit premašio dodjelom nove *de minimis* pomoći nijedan dio ove pomoći ne bi mogao biti dodijeljen u skladu sa navedenim Pravilnikom, Prilogom broj 7, odnosno ta bi pomoć morala biti dodijeljena na osnovu nekih drugih pravila za koje je potrebno da korisnik ispunjava određene kriterijume. Davaoci državne pomoći dužni su da vode evidenciju i čuvaju podatke o državnoj pomoći najmanje 10 godina.

U svrhu transparentnosti, jednakog tretmana i efikasnog nadzora, pomoć male vrijednosti dodjeljuje se samo za transparentne instrumente državne pomoći, za koje davalac državne pomoći može prethodno precizno izračunati njenu bruto novčanu vrijednost bez potrebe za procjenom rizika. Takvo precizno računanje moguće je za bespovratna sredstva, subvencije kamatnih stopa, ograničene poreske olakšice ili druge instrumente kojima se predviđa gornja granica.

De minimis pomoć smatra se dodijeljenom u momentu postojanja pravne osnove (zakonskog prava)

za dodjelu pomoći privrednom društvu, tj. danom potpisivanja ugovora sa privrednim društvom, nezavisno od dana isplate *de minimis* pomoći privrednom društvu.

Kada se *de minimis* pomoć dodjeljuje u formi kredita ili garancija onda stupaju na snagu specijalna pravila. Prvi korak ocjene usklađenosti podnijetog zahtjeva sa pravilima *de minimis* državne pomoći odnosi se na utvrđivanje da li potencijalni korisnik podliježe kolektivnom postupku u slučaju insolventnosti i da li je njegov kreditni rejting najmanje B-.

De minimis pomoć može se dodijeliti samo ako je kredit obezbijeđen kolateralom koji pokriva najmanje 50% kredita, a kredit iznosi 1.000.000 eura (odnosno 500.000 eura, ako je riječ o privrednim društvima koja se bave drumskim teretnim saobraćajem), tokom pet godina ili se element pomoći izračunava na osnovu primjenljive referentne stope.

Kada je riječ o dodjeli *de minimis* pomoći u obliku garancija, za iznos garancije od 1.500.000 eura (tj. 750.000 eura za privredna društva koja se bave drumskim teretnim prevozom), trajanje garancije je 5 godina, a za iznos garancije od 750.000 eura (ili 375.000 eura za privredna društva koja se bave drumskim teretnim prevozom) trajanje je 10 godina. U slučaju garancija, garancija kao državna pomoć ne smije preći 80% kredita.

U slučaju da je privredno društvo koje podnosi prijavu za državnu pomoć kupljeno ili se spojilo sa nekim drugim privrednim društvom, neophodno je uzeti u obzir sve prethodno dodijeljene državne pomoći bilo kojem od privrednih društava koja učestvuju u spajanju, kako bi se procijenilo da li se novom dodjelom *de minimis* pomoći prelaze relevantni vrijednosni pragovi novog ili pripojenog privrednog društva. Sa druge strane, ukoliko se privredno društvo razdvoji na dva ili više novih, prethodno dodijeljena pomoć biće alocirana na novonastala privredna društva u skladu sa aktivnostima koje su preuzela prilikom odvajanja. Ako nije moguće izvršiti alokaciju pomoći prema aktivnostima, *de minimis* pomoć biće alocirana proporcionalno

knjigovodstvenoj vrijednosti kapitala novih privrednih društava na dan odvajanja.

Prilikom dodjele državne pomoći uvijek je potrebno obratiti dodatnu pažnju na pitanje kumulacije, koja se obično javlja kada nekoliko davalaca državne pomoći planira da dodijeli pomoć za iste projekte. U slučaju *de minimis* pomoći, pitanje kumulacije ispituje se na nivou privrednog društva, a ne na nivou projekta. Ako se *de minimis* pomoć kumulira sa drugim kategorijama državne pomoći za iste opravdane troškove, u ocjenjivanju kompatibilnosti sa pravilima primljenjivim za druge pomoći (kao npr. inteziteti pomoći, zahtjevi za sopstvenim sredstvima), *de minimis* pomoć se takođe uzima u obzir. Nasuprot navedenom, državna pomoć koja se ne odobrava za iste opravdane troškove i koja se ne može pripisati konkretnim opravdanim troškovima, može se kumulirati sa drugim državnim pomoći.

Sagledavajući sve karakteristike *de minimis* pravila može se ocijeniti da uvođenje pomoći male vrijednosti u crnogorski pravni okvir predstavlja ne samo bitan korak u jačanju pravila državne pomoći, već umnogome doprinosi razvoju konkurentnog tržišta, koje je jedan od preduslova zdrave i stabilne ekonomije.

Kako pravila o državnoj pomoći, koja su temelj politike konkurentnosti, karakteriše visok stepen međuzavisnosti sa drugim ekonomskim politikama, pa

i poreskom, a sve usljed težnje da se ukupan crnogorski zakonodavni sistem uskladi sa evropskim, Ministarstvo finansija je, u saradnji sa evropskim ekspertima iz predmetne oblasti, ocijenilo da su neophodna određena usklađivanja prožimajućih pravila. Izmjena poreskih zakona u skladu sa pravilima državne pomoći, u prvom redu Zakona o porezu na dobit pravnih lica i Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica, rezultiraće značajnijom uključenosti privrednih društava i preduzetnika sa sjevera Crne Gore, čime se podstiče ne samo njihova aktivnost kao potencijalnih korisnika državne pomoći, već i ravnomjernija raspodjela sredstava. Nadalje, ovakav sistematičan pristup Ministarstva finansija problematici uvođenja pravila državne pomoći u crnogorski zakonodavni okvir obezbjeđuje kvalitetnije planiranje sredstava, kao i efikasniju kontrolu nad budžetskim sredstvima.

Imajući u vidu potencijale Crne Gore i snagu ekonomskih učesnika na crnogorskom tržištu, nameće se zaključak da će od pomoći male vrijednosti neprocjenjiv značaj imati upravo privredna društva koja mogu riješiti neki od sopstvenih tekućih problema i na taj način doprinijeti kvalitetu ukupnog sistema.

Nikolina Radojičić, samostalna savjetnica III
Maša Vučinić, samostalna savjetnica III
Odjeljenje za državnu pomoć

Jelena Jovetić

Tržište lizinga u Crnoj Gori - Izvještaj za period 01. januar – 30. jun 2014. godine

Učesnici na tržištu

U periodu od 01. januara do 30. juna 2014. godine nije bilo promjena u pogledu regulatornog okvira na tržištu lizinga u Crnoj Gori. U posmatranom periodu na tržištu lizinga u Crnoj Gori poslovalo je šest pružalaca lizing usluga, i to četiri lizing kuće sa svojstvom pravnog lica i dvije banke: S-Leasing, Porsche Leasing, NLB Leasing, Hypo Alpe Adria Leasing, kao i Hypo Alpe Adria banka i Prva banka Crne Gore osnovana 1901. godine¹. Sa druge strane, Hypo Alpe Adria Leasing i Prva banka Crne Gore osnovana 1901. godine nijesu bile aktivne na tržištu lizinga u smislu odobravanja novih plasmana tokom 2014. godine.

Struktura plasmana

U analiziranom periodu, na tržištu lizinga zaključeno je 588 novih ugovora ukupne vrijednosti od 8.388.208,39 eura.

Tokom II kvartala 2014. godine na tržištu lizinga u Crnoj Gori zaključeno je ukupno 377 novih ugovora vrijednosti 5.417.983,56 eura, dok je ukupan broj aktivnih ugovora na kraju polugodišta bio 5.751, čija je vrijednost 138.518.954,34 eura.

¹ Prva banka Crne Gore osnovana 1901. godine tokom 2011. kao i I kvartala 2012. godine radila je samo na naplati potraživanja po osnovu ranije zaključenih ugovora.

Tabela 1. Broj aktivnih i novozaključenih ugovora

Aktivni i novozaključeni ugovori	Novozaključeni ugovori period 30. mart - 30. jun 2014		Aktivni ugovori na dan 30. jun 2014	
	Broj	Vrijednost	Broj	Vrijednost
UKUPNO	377	5.417.983,56	5.751	138.518.954,34

Primaoci lizinga

U II kvartalu 2014. godine broj novozaključenih ugovora bio je za 78,67% veći u odnosu na broj zaključenih ugovora u I kvartalu 2014. godine. Sa druge strane, broj novozaključenih ugovora u II kvartalu 2014. u poređenju sa istim periodom 2013. godine manji je za 2,68%, dok je vrijednost istih manja za 8,7%.

U pogledu strukture korisnika lizinga, učešće pravnih lica značajno je veće od učešća fizičkih lica u ukupnom broju ugovora.

Tabela 2: Po korisnicima lizinga novozaključeni ugovori u periodu II kvartal 2014

Korisnici lizinga	Novozaključeni ugovori u periodu I kvartal 2014		Novozaključeni ugovori u periodu II kvartal 2014		Stopa rasta broja ugovora
	Broj ugovora	%	Broj ugovora	%	
Pravna lica	140	66.35	289	76.66	106.43
Fizička lica	71	33.65	87	23.08	22.54
Preduzetnici	0	0.00	1	0.27	/
Ukupno	211	100.00	377	100.00	78.67

Tabela 3: Aktivni ugovori po korisnicima lizinga

Korisnici lizinga	Aktivni ugovori na dan 30. mart 2014. godine		Aktivni ugovori na dan 30. jun 2014. godine		Stopa rasta broja ugovora
	Broj ugovora	%	Broj ugovora	%	
Pravna lica	2.813	48.68	2.951	51.31	4.91
Fizička lica	2.944	50.95	2.777	48.29	-5.67
Preduzetnici	21	0.36	23	0.40	9.52
Ukupno	5.778	100.00	5.751	100.00	-0.47

Rast broja zaključenih ugovora u II kvartalu u odnosu na prethodni rezultat je karakteristike crnogorske privrede, odnosno činjenice da turistička djelatnost ima značajno učešće u ukupnoj privrednoj aktivnosti. Stoga je evidentirani rast posljedica rasta aktivnosti u pogledu pripreme turističke sezone.

Od ukupnog broja aktivnih ugovora oko 51% odnosi se na ugovore zaključene sa pravnim licima, dok je oko 48% ugovora zaključeno sa fizičkim licima. Podaci su slični uporednom stanju iz prethodnog kvartala, što ukazuje na nastavak politike lizing kuća da svoju poslovnu strategiju usmjeravaju približno izjednačeno i prema fizičkim i pravnim licima u cilju diverzifikacije rizika i osiguranja optimalne strukture klijenata. Sa druge strane, vrijednost aktivnih ugovora je na dan 30. jun 2014. godine za 1,6% veća od vrijednosti aktivnih ugovora evidentiranih na dan 31. mart 2014. godine.

Vrijednost i broj zaključenih ugovora u zavisnosti od tipa lizinga

Kao što je i do sada bila praksa, i tokom 2014. godine poslovi finansijskog lizinga imali su značajno učešće u ukupnom broju, kao i vrijednosti zaključenih ugovora.

Tabela 4: Po tipu lizinga novozaključeni plasmani

Tip lizinga	Novozaključeni ugovori u periodu I kvartal 2014				Novozaključeni ugovori u periodu II kvartal 2014				Stopa rasta (broj) (3)/(1)	Stopa rasta (vrijednost) (4)/(2)
	Broj zaključenih ugovora (1)	%	Vrijednost zaključenih ugovora (2)	%	Broj zaključenih ugovora (3)	%	Vrijednost zaključenih ugovora (4)	%	%	%
Opeartivni lizing	9	4.46	91.625,22	9	66	21.22	741.861,47	15.86	633.33	709.67
Finansijski lizing	202	95.73	2.878.599,61	202	311	82.49	4.676.122,79	86.31	53.96	62.44
Ukupno:	211	100	2.970.224,83	211	377	100	5.417.984,26	100	78.67	82.41

Tokom II kvartala 2014. godine vrijednost novozaključenih ugovora iznosila je 5.417.984,26 eura, što predstavlja rast od oko 82,4% u poređenju sa prethodnim kvartalom ove godine. Od ukupnog broja zaključenih ugovora oko 86% ili 4.676.122,79 eura odnosi se na vrijednost finansijskog, a preostalo operativnog lizinga. Važno je napomenuti da su navedene vrijednosti novozaključenih ugovora izražene kao neto vrijednost plasmana, što predstavlja ukupnu vrijednost ugovora umanjenu za vrijednost učešća klijenta.

Predmet lizinga

Na osnovu strukture broja ukupno zaključenih ugovora po osnovu predmeta lizinga, očito je da putnički automobili imaju najveći udio od oko 88,3% u ukupnom iznosu lizinga plasmana.

Tabela 5: Struktura broja novozaključenih plasmana prema predmetu lizinga

Predmet lizinga	Novozaključeni ugovori				
	Broj novozaključenih ugovora u periodu I kvartal 2014 (1)	%	Broj novozaključenih ugovora u periodu II kvartal 2014 (2)	%	Stopa rasta/pada (2)/(1)
Putnički automobili	178	84.36	333	88.33	87.08
Privredna vozila	16	7.58	32	8.49	100.00
Građevinske mašine i oprema	16	7.58	11	2.92	-31.25
Brodovi	1	0.47	1	0.27	0.00
Nekretnine					
Ostalo					
Ukupno	211	100.00	377	100.00	78.67

Udio komercijalnih vozila u ukupnom broju zaključenih ugovora iznosio je oko 8,5%, dok je učešće građevinskih mašina i opreme oko 2,9%.

Tabela 6: Struktura vrijednosti novozaključenih plasmana prema predmetu lizinga

Predmet lizinga	Vrijednost novozaključenih ugovora (€) u periodu:				
	Broj novozaključenih ugovora u periodu I kvartal 2014 (1)	%	Broj novozaključenih ugovora u periodu II kvartal 2014 (2)	%	Stopa rasta/pada (2)/(1)
Putnički automobili	1.863.641,56	62,74	4.198.267,23	77,49	125,27
Privredna vozila	395.430,03	13,31	737.158,75	13,61	86,42
Građevinske masine i oprema	665.773,41	22,41	426.865,69	7,88	-35,88
Brodovi	45.379,83	1,53	55.692,59	1,03	22,73
Nekretnine					
Ostalo					
Ukupno	2.970.224,83	100,00	5.417.984,26	100,00	82,41

Putnički automobili pokazuje najveći udio i u ukupnoj vrijednosti novozaključenih ugovora od oko 77,5%, dok su komercijalna vozila zastupljena sa oko 13,6%, a lizing građevinskih mašina i opreme sa oko 7,9%.

Analizirajući aktivne ugovore na dan 30. jun 2014. godine, evidentno je da kategorija putničkih automobila ima najveće učešće od 79,9% u pogledu broja ugovora, dok je u pogledu vrijednosti najveće učešće u kategoriji nekretnina sa 49,9%.

Tabela 7: Struktura broja aktivnih plasmana prema predmetu lizinga

Predmet lizinga	Broj aktivnih ugovora				
	Aktivni ugovori na dan 30. mart 2014. godine (1)	%	Aktivni ugovori na dan 30. jun 2014. godine (2)	%	Stopa rasta/pada (2)/(1)
Putnički automobili	4598	79,58	4597	79,93	-0,02
Privredna vozila	690	11,94	674	11,72	-2,32
Građevinske mašine i oprema	262	4,53	261	4,54	-0,38
Brodovi	21	0,36	21	0,37	0,00
Nekretnine	204	3,53	195	3,39	-4,41
Ostalo	3	0,05	3	0,05	0,00
Ukupno	5778	100	5751	100	-0,47

Sektorska struktura

U pogledu sektorske strukture plasmana zaključenih u II kvartalu 2014. godine dominiraju ugovori u okviru sektora trgovine.

Tabela 8. Sektorska struktura novozaključenih ugovora

Sektor	Broj novozaključenih ugovora				
	I kvartal 2014 (1)	%	II kvartal 2014 (2)	%	Stopa rasta/pada (2)/(1)
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	4	2,86	1	0,35	-75,00
Građevinarstvo	14	10,00	9	3,11	-35,71
Trgovina	28	20,00	49	16,96	75,00
Usluge smještaja i ishrane	2	1,43	3	1,04	50,00
Ostale usluge	56	40,00	139	48,10	148,21
Saobraćaj	8	5,71	81	28,03	912,50
Finansijske djelatnosti			0	0,00	
Industrija	3	2,14	3	1,04	0,00
Zdravstvo, obrazovanje i socijalna zaštita			2	0,69	
Državna uprava	1	0,71	0	0,00	-100,00
Ostali sektori	24	17,14	2	0,69	-91,67
Ukupno	140	100,00	289	100,00	106,43

U pogledu sektorske strukture aktivnih plasmana na dan 30. jun 2014. godine dominiraju ugovori u okviru sektora usluga (48%), saobraćaja (28%), trgovine (17%).

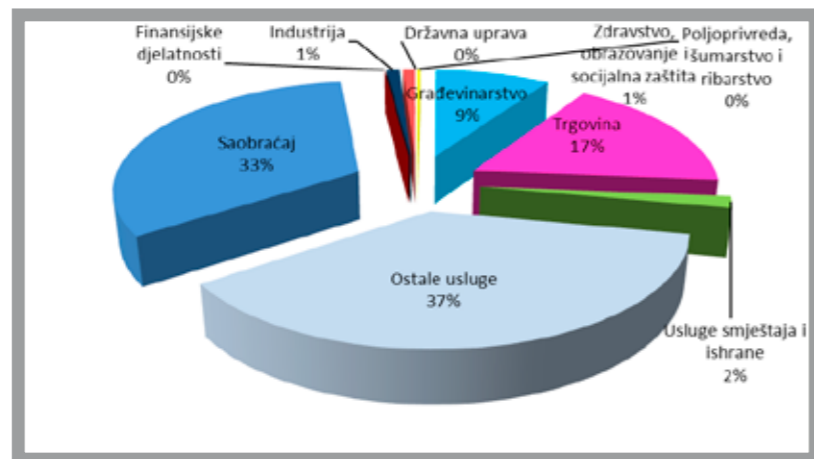
Tabela 9. Sektorska struktura aktivnih plasmana

Sektor	Aktivni plasmani				
	I kvartal 2014 (1)	%	II kvartal 2014 (2)	%	Stopa rasta/pada (2)/(1)
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	41	1,42	42	1,42	2,44
Građevinarstvo	374	12,97	366	12,40	-2,14
Trgovina	942	32,67	917	31,07	-2,65
Usluge smještaja i ishrane	153	5,31	151	5,12	-1,31
Ostale usluge	510	17,69	640	21,69	25,49
Saobraćaj	215	7,46	275	9,32	27,91
Finansijske djelatnosti	23	0,80	23	0,78	0,00
Industrija	225	7,80	205	6,95	-8,89
Zdravstvo, obrazovanje i socijalna zaštita	30	1,04	33	1,12	10,00
Državna uprava	38	1,32	35	1,19	-7,89
Ostali sektori	332	11,52	264	8,95	-20,48
Ukupno	2883	100	2951	100	2,36

U pogledu broja aktivnih ugovora prema sektorskoj strukturi, najveće učešće u ukupnoj vrijednosti plasmana imaju trgovina (oko 31%), ostale usluge (oko 22%), građevinarstvo (12%) i saobraćaj (oko 9%).

Grafik 1 ukazuje na cjelokupnu sektorsku strukturu u pogledu vrijednosti novozaključenih ugovora u II kvartalu 2014. godine.

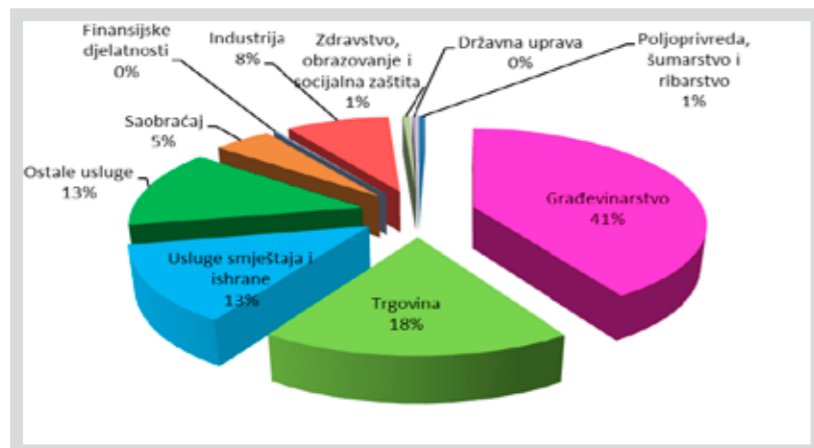
Grafik 1: Struktura vrijednosti novozaključenih ugovora u II kvartalu 2014. godine

U pogledu vrijednosti novozaključenih ugovora prema sektorskoj strukturi, najveće učešće u ukupnoj vrijednosti plasmana imaju saobraćaj (33%), ostale usluge (37%), trgovina (17%), građevinarstvo (9%), kao i usluge smještaja i ishrane (2%).

Grafik 2 ukazuje na cjelokupnu sektorsku strukturu u pogledu aktivnih ugovora na dan 30. jun 2014. godine, sa najznačajnijim učešćem građevinarstva, trgovine, usluga smještaja i ishrane, ostalih usluga.

Grafik 2: Struktura vrijednosti aktivnih ugovora na dan 30. jun 2014. godine

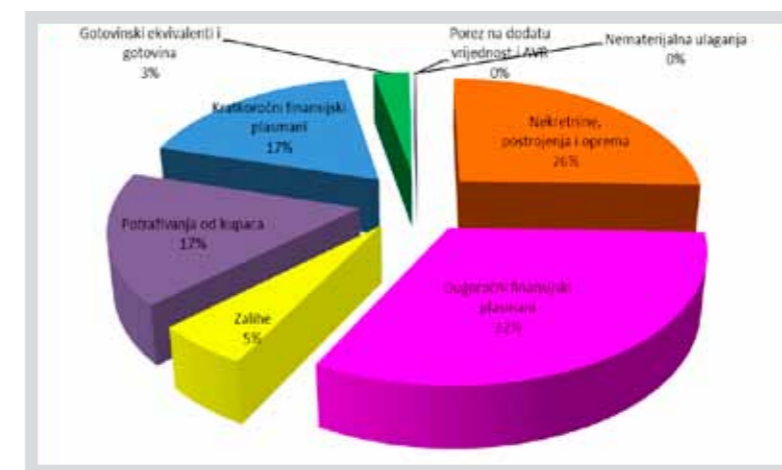
Bilans stanja

Ukupna aktiva četiri lizing kuće na dan 30. jun 2014. godine iznosila je 113.613.824,48 eura i bila manja za 0,17% u odnosu na kraj I kvartala 2014. godine. Međutim, uporedni podaci aktive sa tržišta lizinga nijesu relevantni, imajući u vidu da se značajan bio bilansne sume agregatnog bilansa tržišta vodi u okviru finansijskih izvještaja pružaoca lizing usluga sa najvećim tržišnim učešćem, Hipo Aple Adria Banke. U strukturi ukupne

aktive neznatno veći udio odnosio se na stalnu imovinu (58%), dok je obrtna imovina učestvovala sa oko 42%. U poređenju sa podacima na dan 30. mart 2014. godine, stalna imovina je manja za 0,05%, dok je obrtna veća za 0,46%.

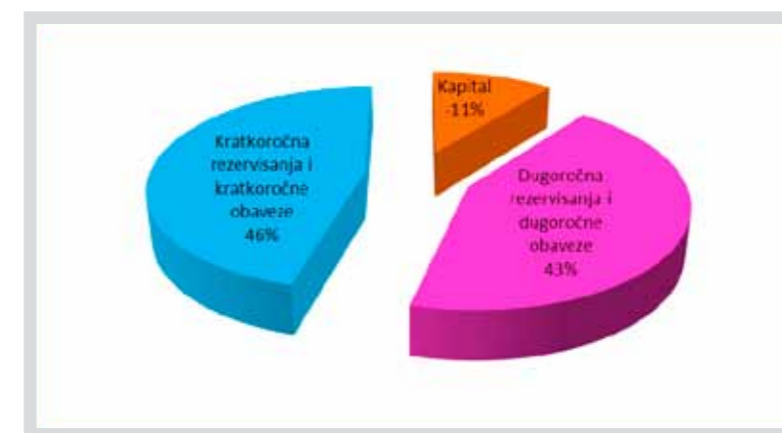
Sa Grafika 3, evidentno je da su dugoročni finansijski plasmani sa 36.558.657,50 eura (32%) najznačajnija stavka aktive, zatim slijede nekretnine postojenja i oprema sa 28.973.265,63 eura (26%), potraživanja od kupaca sa 18.881.904,58 eura (17%), kratkoročni finansijski plasmani sa 19.804.110,40 eura (17%), pa zalihe sa 5.962.610,74 eura (5%), kao i gotovina i gotovinski ekvivalentni sa 3.112.567,21 eura (3%).

Grafik 3: Struktura ukupne aktive lizing kuća na dan 30. jun 2014. godine

U strukturi pasive četiri lizing kuće na dan 30. jun 2014. godine najveći udio odnosio se na kratkoročna rezervisanja i kratkoročne obaveze sa 66.061.184,75 eura, odnosno 46%, dok su dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze učestvovala sa 62.618.129,90 eura, odnosno 43%, dok je kapital imao učešće od -11%. U odnosu na podatke na dan 31. mart 2014. godine, kapital je zabilježio rast od 0,81%, dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze porasle su za 1,08%, a kratkoročna rezervisanja i kratkoročne obaveze smanjene su za 1,47%.

Grafik 4: Struktura ukupne pasive lizing kuća na dan 30. jun 2014. godine

Bilans uspjeha

Na dan 30. jun 2014. godine, četiri lizing kuće su ostvarile poslovni prihod od 5.300.954,57 eura i finansijski prihod od 1.128.846,05 eura i izrazile prihod od ostalih aktivnosti u iznosu od 98.495,64 eura. Sa druge strane, u istom periodu ostvareni su poslovni rashodi u iznosu od 4.111.356,50 eura i finansijski rashodi od 1.510.578,69 eura, kao i ostali rashodi od 337.867,37 eura.

Lizing kuće su na dan 30. jun 2014. godine iskazale 568.493,70 eura krajnjeg rezultata, odnosno dobiti na tržištu, što je za 29,6% više u odnosu na kraj I kvartala tekuće godine. Poređenja radi, na isti dan 2013. godine na tržištu lizinga iskazan je gubitak prije oporezivanja u iznosu od 191.669,79 eura. Pozitivan rezultat na kraju posmatranog perioda 2014. godine izrazile su tri od četiri lizing kuće. Istovremeno, potrebno je ukazati da u ukupnom rezultatu bilansa uspjeha, koji daje prihode i rashode lizing kuća, nedostaje dio podataka koji se obračunavaju kroz bilanse banke koja se bavi lizing poslovima, imajući u vidu da Hipo Alpe Adria banke u okviru svog portfolia pruža lizing usluge.

Zaključak

Tržište lizinga tokom drugog kvartala 2014. godine karakterisao je rast broja zaključenih ugovora u odnosu na prethodni kvartal, kao i vrijednosti istih. Uporedni podaci sa prethodnim kvartalom iste godine ukazuju na pozitivne trendove posmatrano kroz uvećanje broja novih ugovora, kao i rezultate bilans uspjeha, što je inače ustaljeni trend kretanja privredne aktivnosti u Crnoj Gori tokom perioda II i III kvartala.

mr Jelena Jovetić
načelnica Direkcije za unapređenje poslovnog ambijenta
Direktorat za finansijski sistem i unapređenje poslovnog ambijenta

Nina Blečić

Upravljanje rizicima u javnom sektoru

Pojam rizika

Da bi se upoznali sa procesom upravljanja rizicima, neophodno je shvatiti pojam rizika. Riječ "rizik" često koristimo, ali je možemo definisati na različite načine. Riječ "rizik" potiče od stare italijanske reči "risicare" što znači "usuditi se". Znači rizik je prije izbor nego sudbina.

Definicije rizika

ORGANIZACIJE	DEFINICIJE RIZIKA
Zakon o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru	Mogućnost nastanka događaja koji može nepovoljno uticati na ostvarenje postavljenih ciljeva subjekta.
ISO Priručnik 73 ISO 31000	Uticao neizvjesnosti na ciljeve. Ti efekti mogu biti pozitivni, negativni ili odstupati od očekivanog. Takođe, rizik se često opisuje na osnovu događaja, promjene u okolnostima, ili posljedica aktivnosti.
Institut za rizik menadžment (IRM)	Rizik je kombinacija vjerovatnoće događaja i njihovih posljedica. Posljedice mogu varirati od pozitivnih do negativnih.
„Orange Book“ iz HM Treasury	Neizvjesnost ishoda, u rasponu izloženosti, koja proizilazi iz kombinacije uticaja i vjerovatnoće potencijalnih događaja.
Institut internih revizora (IIA)	Neizvjesnost događaja koji bi se mogao desiti i uticati na ostvarivanje ciljeva. Rizik se mjeri u smislu posljedica i vjerovatnoće.
Alternativna definicija	Prijetnja uspješnom ostvarivanju ciljeva, odnosno sve što predstavlja prijetnju ostvarenju ciljeva, programa ili pružanja usluga građanima. <i>Rizikom se smatraju i propuštene prilike za ostvarivanje ciljeva.</i>

Efikasno upravljanje rizicima stvara dobre pretpostavke za bolje odlučivanje i povećanje efikasnosti poslovanja, kao i za bolje predviđanje i optimalno korišćenje raspoloživih resursa, a doprinosi i jačanju povjerenja u upravljački sistem u javnom sektoru.

Upravljanje rizicima

Upravljanje rizicima je alat koji rukovodstvu pomaže da predvidi izmijenjene okolnosti i reaguje na njih. Upravljanje rizicima nije posebna aktivnost, već je dio redovnih aktivnosti rukovodilaca subjekta i organizacionih jedinica koji su odgovorni za upravljanje u oblasti finansija i ljudskih resursa, naročito prilikom donošenja odluka. Proces upravljanja rizicima je skup aktivnosti koji zahtjeva određene ljudske, vremenske i finansijske resurse.

Subjekti javnog sektora moraju uspostaviti efikasan sistem upravljanja rizicima, kako se ne bi našli u situaciji da moraju utrošiti veliki iznos sredstava samo za otklanjanje posljedica. Razvoj finansijskog upravljanja i kontrole zahtijeva i razvoj upravljanja rizicima stvaranjem takvog okruženja u kojem će rasprava o rizicima biti dio svakodnevnog poslovanja.

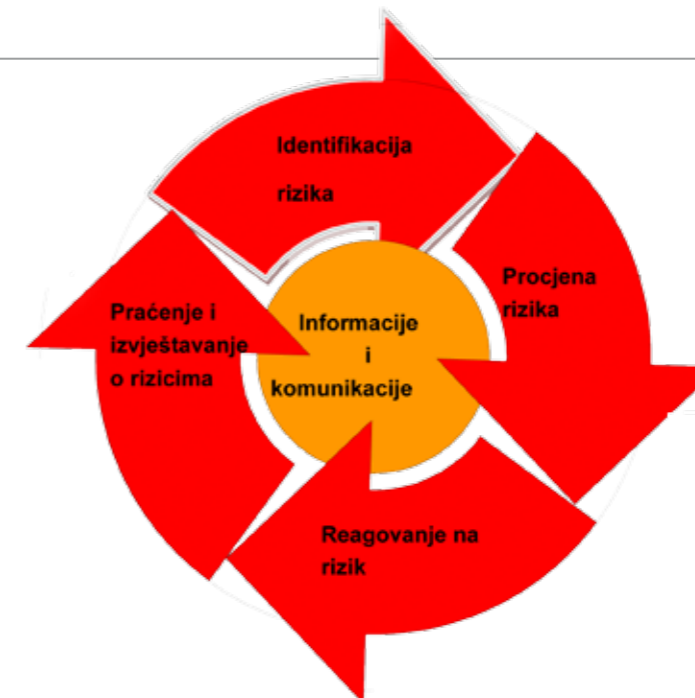
U skladu sa članom 13 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, rukovodilac subjekta odgovoran je za određivanje ciljeva subjekta, izradu i sprovođenje strateških i drugih planova i programa za ostvarenje ciljeva, kao i identifikaciju, procjenu i upravljanje rizicima koji mogu ugroziti ostvarivanje ciljeva subjekta i uvođenje odgovarajućih kontrola za upravljanje rizicima.

Rukovodioci organizacionih jedinica na različitim nivoima upravljanja subjektom, odgovorni su za ostvarivanje ciljeva subjekta saglasno dodijeljenim ovlašćenjima i odgovornostima u okviru svojih nadležnosti, a time i za upravljane rizicima.

Upravljanje rizicima znači gledati u budućnost, unaprijed razmišljati o potencijalnim događajima koji mogu nastati, njihovim uticajima i posljedicama sa kojima se subjekat može suočiti u budućnosti, te pravovremeno preduzimati mjere kako bi se rizici sveli na nivo koji je prihvatljiv za donosioce odluka, a time i izbjegli, odnosno smanjili nepovoljni uticaji.

Prednosti uspostavljanja i sprovođenja procesa upravljanja rizicima su:

- Bolje odlučivanje - Sve odluke nose sa sobom određeni nivo neizvjesnosti, a upravljanje rizicima pomaže rukovodiocima da svoje odluke usklade sa realnom procjenom planiranih aktivnosti.
- Povećanje efikasnosti - Prihvatanjem pristupa zasnovanog na rizicima subjekat može bolje odlučivati o načinu unapređenja sistema, raspoređivanju sredstava i postizanju bolje ravnoteže između prihvatljivog nivoa rizika i troškova kontrole.
- Bolje predviđanje i efikasno korišćenje raspoloživih sredstava - Omogućava utvrđivanje ključnih rizika sa kojima se subjekat suočava i pravilno raspoređivanje organičenih raspoloživih sredstava za adekvatno postupanje po utvrđenim rizicima.
- Jačanje povjerenja u rukovodstvo (upravljačka struktura) - Upravljanje rizicima je neophodan dio upravljačkog procesa u svakom subjektu kojim se unapređuje proces planiranja time što se ističu ključni procesi i rizici koji mogu uticati na ostvarivanje ciljeva procesa i ciljeva subjekta.
- Razvoj pozitivne organizacijske kulture - Razvijanje organizacijske kulture koja neće stvarati odbojnost prema rizicima.

Upravljanje rizicima je ciklus koji se kontinuirano odvija, a koji omogućava donošenje kvalitetnijih odluka, bolje predviđanje i efikasno korišćenje raspoloživih sredstava, bavljenje prioritetima, te izbjegavanje budućih problema koji se mogu pojaviti prilikom realizacije postavljenih ciljeva.

Glavne aktivnosti u procesu upravljanja rizicima

Ključne faze upravljanja rizikom su:

- Identifikacija rizika
- Procjena rizika - analiza i procjena rizika
- Reagovanje na rizik
- Praćenje i izvještavanje

Ministarstvo finansija je donijelo Smjernice za uspostavljanje i sprovođenje procesa upravljanja rizicima u subjektima javnog sektora, koje predstavljaju okvir za uspostavljanje i sprovođenje jedinstvenog procesa upravljanja rizicima kod svih subjekata javnog sektora.

Smjernice su namijenjene rukovodiocima u javnom sektoru i ostalim zaposlenim, kao pomoć u uspostavljanju ovog procesa, jer se isti odnosi na svakog pojedinca u subjektu.

Efikasno upravljanje rizicima ojačaće postojeće strukture upravljanja, a naročito u procesu planiranja i donošenja odluka, što će doprinijeti da se proces upravljanja rizicima razvije kao standard, opšteprihvaćen koncept i sastavni dio upravljanja koji će pomoći u optimalnom korištenju javnih sredstava, kako nacionalnih tako i sredstava iz EU.

Nina Blečić
načelnica Direkcije za finansijsko upravljanje i kontrolu
Direktorat za centralnu harmonizaciju